

**T.C.
SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI**

**ŞERİF ALÎ'NİN MECMÛ'A-İ GAZELİYYÂTI
(İNCELEME-METİN)**

Veysel Murat ERDEM

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**DANIŞMAN
Prof. Dr. Selami TURAN
ISPARTA – 2019**

SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS TEZ SAVUNMA SINAV TUTANAĞI

Öğrencinin Adı Soyadı	Veysel Murat ERDEM
Anabilim Dalı	Türk Dili ve Edebiyatı
Tez Başlığı	Şerif Ali'nin Mecmua-i Gazeliyatı: İnceleme-Metin
Yeni Tez Başlığı ¹ (Eğer değişmesi önerildi ise)	

Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliği hükümleri uyarınca yapılan Yüksek Lisans Tez Savunma Sınavında Jürimiz 09/08/2019 tarihinde toplanmış ve yukarıda adı geçen öğrencinin Yüksek Lisans tezi için;

☒ OY BİRLİĞİ ☐ OY ÇOKLUĞU²

ile aşağıdaki kararı almıştır.

- ☒ Yapılan savunma sınavı sonucunda aday başarılı bulunmuş ve tez **KABUL** edilmiştir.
☐ Yapılan savunma sınavı sonucunda tezin **DÜZELTİLMESİ**³ kararlaştırılmıştır.
☐ Yapılan savunma sınavı sonucunda aday başarısız bulunmuş ve tezinin **REDDEDİLMESİ**⁴ kararlaştırılmıştır.

TEZ SINAV JÜRİSİ	Adı Soyadı/Üniversitesi	Kabul/Ret	İmza
Danışman	Prof. Dr. Selami TURAN	☒ Kabul ☐ Ret	
Jüri Üyesi	Dr. Öğr. Üyesi Kamile ÇETİN	☒ Kabul ☐ Ret	
Jüri Üyesi	Dr. Öğr. Üyesi Bülent KAYA	☒ Kabul ☐ Ret	
Jüri Üyesi		☐ Kabul ☐ Ret	
Jüri Üyesi		☐ Kabul ☐ Ret	

¹ Tez başlığının DEĞİŞTİRİLMESİ ÖNERİLDİ ise yeni tez başlığı ilgili alana yazılacaktır. Değişme yoksa çizgi (-) konacaktır.

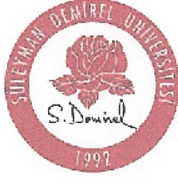
² OY ÇOKLUĞU ile alınan karar için muhalefet gerekçesi raporu eklenmelidir.

³ DÜZELTME kararı için gerekçeli jüri raporu eklenmeli ve raporu tüm üyeler imzalamalıdır.

YÖK LİSANSÜSTÜ EĞİTİM-ÖĞRETİM VE SINAV YÖNETMELİĞİ Madde 9-(8) Tezi hakkında düzeltme kararı verilen öğrenci en geç üç ay içinde düzeltmeleri yapılan tezi aynı jüri önünde yeniden savunur. Bu savunma sonunda da başarısız bulunarak tezi kabul edilmeyen öğrencinin yükseköğretim kurumu ile ilişkisi kesilir.

⁴ Tezi REDDEDİLEN öğrenciler için gerekçeli jüri raporu eklenmeli ve raporu tüm üyeler imzalamalıdır. Tezi reddedilen öğrencinin enstitü ile ilişkisi kesilir.

Bu form bilgisayar ortamında doldurulacaktır.

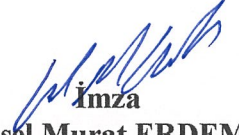

T.C.
SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum “Şerîf Alî'nin Mecmû'a-i Gazeliyyâtı:İnceleme-Metin” adlı çalışmanın, tezin proje safhasından sonuçlanmasına kadarki bütün süreçlerde bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurulmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin Bibliyografya’da gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve onurumla beyan ederim.

İmza
Veysel Murat ERDEM
09/08/2019

(ERDEM, Veysel Murat, *Şerîf Alî'nin Mecmû'a-i Gazeliyyâtı: İnceleme –Metin*, Yüksek Lisans Tezi, Isparta 2019)

ÖZET

Edebiyat tarihinde önemli bir yeri olan mecmualar, genellikle çeşitli şairlerin mecmua yazarı tarafından seçilen şiirlerinden oluşmaktadır. Bu çalışmada ele alınan mecmua ise, Şerîf Alî'nin şiirlerini içeren eseridir. Şerîf Alî, 18. yüzyılda yaşamış ve Girit'in Kandiye şehrinde kurduğu Kâdirî Tekkesi ile adada Kâdirîliğin yayılması için çalışmıştır. “Şerîf” mahlasıyla şiirler yazan Şair, şiirlerinin tamamına yakınında tasavvufî unsurlara yer vermiş, insanlara Kâdirîliği anlatmış ve onları bu yola davet etmiştir. Şiirlerinde kullandığı sade, akıcı ve samimi bir dille Allah ve Peygamber (sav) sevgisini, ibadetin önemini, tarikatının kurucusu Abdülkâdir Geylânî ve hilâfet aldığı tekkenin kurucusu Şeyh İsmâil Rûmî'ye duyduğu bağlılığı ve sevgiyi aktarmıştır.

Çalışmada ele alınan mecmua, Şerîf Alî'nin kurduğu tekkenin mensuplarından olan Derviş Râmîz tarafından istinsah edilmiş olan nüshadır. Bu çalışmada Şerîf Alî'nin hayatı, edebî kişiliği, tarikatı, eserinde bulunan şiirlerin şekil ve muhteva özellikleri incelendikten sonra eserin transkribeli metnine yer verilecektir.

Anahtar Kelimeler: *Kâdirîlik, Şerîf Alî, Mecmua-i Gazeliyat, Tasavvuf, Derviş Râmîz*

(ERDEM, Veysel Murat, *Şerîf Ali'nin Mecmû'a-i Gazeliyyâtı: İnceleme –Metin, Sherif Ali's Mecmû'a-i Gazeliyyât Research And Text*, Master's Thesis, Isparta, 2019)

ABSTRACT

Journals, which have an important place in the history of literature, generally consist of poems of various poets chosen by journal author. The mecmua discussed in this study consists only of the poems of Sherif Ali. Sherif Ali lived in 18th century and worked to disseminate Qadiriyya with he had set up Qadiriyya lodge in Crete, eraklion. The poet, writing poems with the “Şerîf” pen name, told mystical subjects most of in his poems and he told Qadiriyya creed and invited people to Qadiriyya Order. He told in his poems with a simple, sincere and fluently style, Allah and prophet's love, importance of pray, his loyalty for Abdülkadir Geylani who was founder of the order and sheikh İsmail Rumi who was founder of lodge which he was graduated.

The journal that we analyzed in our study, was copied from Şerîf Alî by Dervish Ramiz who member the lodge which set up by Şerif Ali. In this study which is composed of sections of resaerch and text, Şerif Ali's life, literary personality, order, the shape and content features of his poems will be given and the transcribed text of the work will be included.

Keywords: *Qadiriyya, Sherif Ali, Mecmua-i Gazeliyat, Sufism, Dervish Râmiz*

İÇİNDEKİLER

YÜKSEK LİSANS TEZ SAVUNMA TUTANAĞI	i
YEMİN METNİ	ii
ÖZET.....	iii
ABSTRACT	iv
İÇİNDEKİLER	v
KISALTMALAR	viii
ÖN SÖZ.....	ix
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

ŞERİF ALÎ'NİN HAYATI, TASAVVUFÎ YÖNÜ, ESERLERİ VE EDEBÎ KİŞİLİĞİ

1. HAYATI.....	3
2.TASAVVUFÎ YÖNÜ.....	6
3. ESERİ.....	8
4. EDEBÎ KİŞİLİĞİ.....	9
4.1. Dil ve Üslup	12

İKİNCİ BÖLÜM

MECMUANIN ŞEKİL VE MUHTEVA ÖZELLİKLERİ

1.MECMUANIN ŞEKİL ÖZELLİKLERİ	24
1.1. Vezin	24
1.2. Kafiye ve Redif	25
1.3. Nazım Şekilleri.....	33
1.3.1. Gazel	33
1.3.2. Koşma	34
1.3.3. Muhammes.....	35
1.3.4. Murabba	35
1.4. Nazım Türleri	35
1.4.1.Devriye.....	35
1.4.2. İlâhî	36
1.4.3. Methiye	36
1.4.4. Mûnacet.....	37
1.4.5. Nasihatnâme.....	37
1.4.6. Naat	38
1.4.7. Nutuk.....	38
1.4.8. Ramazaniye	38

1.4.9. Tevhit	39
2. MECMUANIN İÇERİK ÖZELLİKLERİ.....	39
2.1. Din.....	39
2.1.1. Allah.....	39
2.1.2. Melekler	42
2.1.2.1. Azrâil.....	43
2.1.2.2. Mûnker	43
2.1.3.Kitaplar.....	44
2.1.4. Peygamberler.....	45
2.1.4.1. Hz. Âdem	45
2.1.4.2. Hz. Yusuf	46
2.1.4.3. Hz. Lokmân.....	47
2.1.4.5. Hz. Muhammed (sav).....	47
2.2. Âyetler.....	50
2.3. Hadisler	53
2.4. Tasavvuf.....	56
2.4.1. Ârif.....	56
2.4.2. Âşık	57
2.4.3. Aşk, Muhabbet.....	58
2.4.4. Beka-Fena	59
2.4.5. Cezbe.....	60
2.4.6. Dört Kapı.....	61
2.4.6.1. Şeriat	61
2.4.6.2. Tarikat	62
2.4.6.3. Marifet.....	62
2.4.6.4. Hakikat	63
2.4.7. Dünya	64
2.4.8. Esrar	64
2.4.9. Gurbet-Firkat.....	65
2.4.10. Hayret.....	66
2.4.11. Himmet.....	66
2.4.12. Hikmet.....	67
2.4.13. İlm-i Ledün.....	68
2.4.14. İrfan	68
2.4.15. Kalp (Gönül, Kalb).....	69
2.4.16. Kanaat	70
2.4.17. Masiva.....	71
2.4.18. Mest.....	71
2.4.19. Mürşit (Mürşid, Pir, Şeyh)	72
2.4.20. Nefs	73
2.4.21. Sâlik (Derviş, Mürit, SÂlik).....	74
2.4.22.Sülûk (Seyr-i Sülûk).....	75

2.4.23. Şarap (Bade, Mey, Şarâb)	76
2.4.24. Tecelli	76
2.4.25. Tûl-i Emel	77
2.4.26. Vahdet	78
2.4.27. Zahit	78
2.4.28. Zikir	79
2.5. Şahıslar	81
2.5.1. Sûfiler	81
2.5.1.1. Abdülkâdir-i Geylânî	81
2.5.1.2. Hallâc-ı Mansûr	82
2.5.1.3. İbrahim bin Ethem	83
2.5.1.4. İsmâil Rûmî	84
2.5.1.5. Niyâzî-i Mısrî	85

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
METNİN HAZIRLANMASINDA TAKİP EDİLEN YOL
MECMUANIN TRANSKRİPSİYONLU METNİ

SONUÇ	201
KAYNAKÇA	203
ÖZ GEÇMİŞ	206

KISALTMALAR

age.	: adı geçen eser
b.	: bin, ibn-i
bkz.	: bakınız
BOA	: Başbakanlık Osmanlı Arşivi
c.	: Cilt
DİA	: Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi
H.	: Hicri
M.	: Miladi
haz.	: Hazırlayan
Hz.	: Hazret-i
no	: Numara
ö.	: Ölümlü
s.	: Sayfa
S.	: Sayı
sav	: sallallâhu aleyhi ve sellem
vb.	: ve benzeri
vd.	: ve diğeri
vr.	: varak
vs.	: vesaire
Yay.	: Yayınları

ÖN SÖZ

Genellikle bir yazarın veya şairin, çeşitli şairlerin şiirlerinden yaptığı derlemeler anlamında kullanılan mecmualar, Klâsik Türk Edebiyatı'nda önemli kaynaklar konumundadır. Mecmualar; oluşturuldukları dönemin edebî zevkini, estetik anlayışını yansıtmalarının yanında edebiyat tarihi için de ayrı bir önem arz etmektedir. Tez çalışmasının konusunu oluşturan mecmua ise başka bir eserine rastlanmayan Şerîf Alî'ye ait bir gazel mecmuasıdır. Mecmuada yer alan şiirlerin içeriğinde şairin ve müstensih'in de mensubu olduğu Kâdirîlik tarikatı önemli yer tutmaktadır. Derviş Râmiz tarafından istinsah edilen bu mecmuadaki tüm şiirler Şerîf Alî'ye aittir. Şu ana kadar yapılan mecmua tasnifi çalışmalarında “Mecmû'a-i Gazeliyyât”ı tam olarak karşılayan bir maddeye rastlanmamıştır. Eser, tasnif çalışmalarında yer alan konu, şekil ve bir zümreye ait olma maddelerinden herhangi birine dâhil edilse bile, aynı şaire ait olma bakımından bu tasniflerin dışında kalmaktadır. Müstensih, mecmuada farklı şairlerin değil sadece Şerîf Alî'nin şiirlerini toplamıştır. Çalışmada bu mecmuanın seçilmesinin nedeni eserin aynı şaire ait şiirlerini içermesi bakımından mecmuaların içinde farklı bir konumda olmasıdır. Tez çalışması üzerinde yapılan araştırmalar neticesinde bulunan ve Şerîf Alî'ye ait olan “Mecmû'a-i Gazeliyyât”ın tek nüshası, Yapı Kredi Sermet Çifter Kütüphanesi Türkçe Yazmalar koleksiyonunda 430 arşiv numarasına kayıtlıdır. Çalışmada kullanılan bu mecmua, Derviş Râmiz tarafından istinsah edilmiş olup eserin aslına veya başka bir nüshasına ulaşılamamıştır. Çalışmada, İstanbul Tophane'deki Kâdirî Tekkesi'nden hilâfetini almış ve memleketi Girit'e dönerek burada bir Kâdirî dergâhı kurmuş olan Şerîf Alî'nin mecmuası transkribe edilerek, şiirleri şekil ve muhteva bakımından incelenmiş ve mevcut kaynaklardan şairin hayatı ile ilgili bulunabilen bilgiler aktarılmıştır.

Çalışma; giriş, sonuç ve kaynakça kısımlarının dışında üç bölümden oluşmaktadır. I. kısımda, Şerîf Alî'nin hayatı hakkında araştırma yapılmış, hayatı hakkında kaynaklarda çok az bilgi bulunan şairin edebî kişiliğinin oluşmasına vesile olan dil ve üslûp özellikleri ile kullanılan deyimler tespit edilmiştir. II. kısımda, mecmuanın hem şekil özellikleri hem de muhtevası incelenmiştir. Şekil özelliklerinde;

mecmuada kullanılan nazım şekilleri, nazım türleri, aruz kalıpları, kafiye ve redif incelenmiştir. Muhteva özellikleri olarak ise, mecmuada ön plana çıkan hususlar “din, âyetler, hadisler, tasavvuf ve şahıslar” olmak üzere beş başlık altında toplanarak değerlendirilmiştir. III. kısımda, mecmuanın transkribeli metnine yer verilmiştir. Eserdeki şiirler, alfabetik sıraya göre dizildiği için metnin orijinal dizilişine sadık kalınarak, şiirler numaralandırılıp sırasına dokunulmadan verilmiştir. Şiirlerin vezinleri bulunmuş, vezin kusuru veya eksiklikleri dipnotta belirtilmiştir.

“Şerîf Alî’nin Mecmua-i Gazeliyyâtı: İnceleme-Metin” isimli yüksek lisans tez çalışması SDÜ BAP Koordinasyon Birimi tarafından 4590-YL1-16 numaralı proje kapsamında desteklenmiştir. Destekleri için SDÜ BAP Koordinasyon birimine teşekkür ederiz. Ayrıca, bu çalışmada bana ilmî bir bakış açısı kazandıran ve beni her bakımdan destekleyen kıymetli hocam Prof. Dr. Selami TURAN’a teşekkürlerimi bir borç bilirim.

GİRİŞ

Mecmua, Arapça “cem” kökünden türemiş bir kelime olup “toplanmış, biriktirilmiş, bir araya getirilmiş, tertip ve tanzim edilmiş şey, seçme yazılardan meydana gelen yazma eser” anlamlarına gelir¹. Edebiyat terimi olarak ise, genellikle bir ya da fazla yazar veya şair tarafından oluşturulan, türlü şekil ve hacimlerdeki dinî, din dışı, manzum ya da mensur eserlerden oluşan derleme kitap, defter, şiir defteri gibi anlamları karşılar². Mecmua, Osmanlı’da çok yaygınlaşmış ve bazı türlere ayrılmıştır. Tefsir, hadis, fetva, dua, tasavvuf, nazire kaside, gazel, naat, methiye, mersiye vb. pek çok türde yazılan mecmua, müellifler ve okurlar tarafından çok tercih edilen bir tür olmuştur³. Mecnualar; nazire mecnuaları, bir antoloji niteliğinde olan seçme şiir mecnuaları, türlü konularda risalelerin bir araya getirilmesiyle oluşan mecnualar, aynı konudaki eserleri içeren mecnualar, tanınmış kişilerce hazırlanmış, yararlı bilgileri içeren mecnualar⁴, manzum-mensur karışık veya farklı dillerle oluşturulan mecnualar⁵, nazire mecnuaları, belirli şairlerin divanlarını/şiirlerini bir araya getirmeyi amaçlayan mecnualar, şiirlerin şekil özelliklerine göre oluşturulan şiir mecnuaları, şiirlerin konularına göre oluşturulan (tematik) şiir mecnuaları ve şairlerin aidiyeti/mensubiyeti esasına göre hazırlanan mecnualar⁶ olmak üzere, türlere ayrılmıştır.

¹ Ferit Devellioğlu, *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat*, Aydın Kitabevi Yay., Ankara 2005, s. 59.

İskender Pala, *Ansiklopedik Divan Şiiri Sözlüğü*, Kapı Yay., İstanbul 2014, s. 300.

Şemseddin Sami, *Kâmûs-ı Türkî*, Kapı Yay., İstanbul 2009, s. 1293.

Mustafa Uzun, “Mecmua” *Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi (DİA)*, Türkiye Diyanet Vakfı Yay., İstanbul 2003, c. 28, s. 265.

² Günay Kut, “Mecnualar”, *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi Devirler/ İsimler/ Eserler/ Terimler*, Dergah Yay., İstanbul 1986, s. 170.

Uzun, “Mecmua”, *age*, s. 265.

³ Uzun, “Mecmua”, *age*, s. 268.

⁴ Ağâh Sırrı Levend, *Türk Edebiyatı Tarihi Giriş*, Türk Tarih Kurumu Yay., Ankara 1984. s. 166- 167.

⁵ Kut, “Mecnualar”, *age*, s. 170.

⁶ Mehmet Gürbüz, *Kâbilî’nin “Sultân-ı Hûbâna Münâsib Eş’âr” Adlı Şiir Mecmuası*, Yayımlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Ankara 2011, s. 10-14.

Çalışmada ele alınan mecmua, bir gazel mecmuası olup aynı şairin şiirlerini içermesi bakımından verilen tasniflerin dışında kalmaktadır. Dinî-tasavvufî içerikli şiirleri içeren bu mecmua, sadece Şerîf Alî'nin şiirlerini içermesi bakımından şiir mecmualarının genelinden farklı bir konumda yer almaktadır.

BİRİNCİ BÖLÜM

ŞERİF ALÎ'NİN HAYATI, TASAVVUFÎ YÖNÜ, ESERLERİ VE EDEBÎ KİŞİLİĞİ

1. HAYATI

Şerîf Alî'nin hayatı hakkındaki bilgiler kısıtlı olup ulaşılabilen bilgiler de kurucusu olduğu tekke ile ilgili belgelerde bulunmaktadır⁷. Hayatı hakkında elde edilen bilgilere göre şair, 18.yüzyılda yaşamıştır⁸. Doğum tarihi ile ilgili herhangi bir bilgiye rastlanılmamıştır. Mecmuanın ilk kısmında yer alan “Hazâ dīvân güft kûtb-ı [...]”⁹ Serveri Hanyevî kerâmetlü Şeyh Şerîf ‘Alî kaddesallâhü sırrihü'l-‘azîz¹⁰.” ibaresine göre şairin doğum yeri Girit’in Hanya şehridir.

Şairin hayatı ile ilgili en önemli kaynak, Adalet Çakır’ın Kâdirîlik üzerine yaptığı çalışmadır¹¹. Bu çalışmada şair hakkında verilen bilgiler, Adalet Çakır’ın “Abdülkâdir-i Geylânî ve Kâdirîlik” adlı eserinde yer alan ve Şerif Ahmed Muhyiddin’in Şerîf Alî’nin ölümüne düşürdüğü tarih tarzındaki şiirinde yer alan bilgilere dayanmaktadır¹². Şerif Ahmed Muhyiddîn’in şiirinden alınan aşağıdaki beyitlere göre Şerîf Alî, İstanbul’daki Tophane dergâhında eğitim görmüş ve buradan hilâfet almıştır. Daha sonra Girit’e dönerek Kandiye şehrinde bir dergâh kurmuş ve dervişleri toplamıştır:

...

“Hanyevî şeyh Ali kim sâlik olmuş aşkla

Dergeh-i Tophâne’de mürşidden almış behrehâ

⁷ Adalet Çakır, *Abdülkâdir-i Geylânî ve Kâdirîlik*, , İslâm Araştırmaları Merkezi (İSAM) Yay., c.1, İstanbul, 2012, s.621-623

T. Zarcone, “*Un document inédit sur les tekke Qâdiri*”, Paris,1992, s. 278.

⁸ Çakır, *age*, s. 621-623

⁹ Vr.de bu kısım yırtılmış olduğu için okunamamış ve noktalarla gösterilmiştir.

¹⁰ Şerîf Alî, *Mecmua-i Gazeliyat*, Yapı Kredi Sermet Çifter Araştırma Kütüphanesi, No: 430/b, vr 1/b.

¹¹ Çakır, *age*, s. 621-623

¹² Çakır, *age*, s. 621-623

*Eyleyip tekmîl-i esmâ devr-i etvârın tamam
Çün hilâfet mesnedine eylemiş kendin sezâ*

*Arzu kılmış vatan azm eylemiş ihlâsla
Kandiye'de eylemiş bir zâviye tarh u binâ*

*Cem 'edip bir şeyh dervîşânı tevhid
Rehrev-i aşk olana reh-ber olup verdi Hudâ¹³*

...

Şerîf Alî'nin hangi şeyhten hilâfet aldığı konusunda net bir bilgiye rastlanılamamıştır. Şair, bu konuda bir gece tarikat sırrına eriştiğini, kalp aynasındaki pasın silindiğini, maksadına ulaştığını, pîrinden ansızın himmet aldığını ve veliler dünyasında imam olduğunu aşağıdaki beyitlerde şöyle anlatmaktadır:

Bu şeb sırr-ı tarîkatde bihamdi'llâh nidâ oldu

Bu kalb-i mihnet-âbâdum o demde şâd-kâm oldu (124/1)

Cilâ mir'at-ı kalbe çün zuhûr itdü bi-'avni'llâh

Daği maşşûduma nâ'il olup bende tamâm oldu (124/2)

...

İrişüp pîrûme nâ-gâh alup himmet-i bî-şek

Velîler 'arşagâhında Şerîf bende imâm oldu (124/5)

Şerîf Alî'nin yaşadığı dönem göz önüne alındığında, Tophane Kâdirî Tekkesi şeyhi Şeyh Muhammed Efendi veya Şerîf Ahmed Efendi'den icâzet almış olması gerekmektedir. Sefîne'de Şeyh Muhammed'in, babası Şeyh Halil Efendi'nin vefat tarihi olan H.1145 (M.1732)'ten kendi vefat tarihi H.1201 (M.1787)'e kadar meşihatte bulunduğu belirtilmiştir. Yine Sefîne'de Şerif Ahmed Efendi'nin de H.1201 (M.1787)

¹³ Çakır, age, 621-623

tarihinden vefat tarihi olan H.1216 (M.1801)'ya kadar seccâde-nişîn olduğu, mutasavvifâne söylenmiş bir dîvâna sahip olduğu bilgileri verilmiştir¹⁴.

Şerîf Alî şiirlerinde “Şerîf” mahlasını kullanmıştır. Bu mahlası farklı yüzyıllarda kullanan başka şairler de bulunmaktadır¹⁵:

Maḥlaşum ismüm Şerîfâ meslegümdür Qâdirî

Kesb-i tahşîl-i ma‘arif intimâ olsam gerek

(79/5)

Şerîf Alî'nin vefat tarihi, Şerîf Ahmed Muhyiddîn'in aşağıda yer verilen beyitlerine göre H.1209 Muharrem / M.1794 Temmuz-Ağustos'tur:

...

*“Tâlib-i Hak idi matlûbuna vâsıl oldu çün
Bin ikiyüzler dokuzda gitti cennetten yana*

*Eyledi mâh-ı Muharrem 'de Cenâb-ı Hakk'a kasd
Rahmet ede cânına ânın rûz-i cezâ*

*Ey Şerîfâ sırr-ı pâk-ı evliyâ-yı âtiyesin
Rûhuna şeyh Ali 'nin eyle ihlâsı ve duâ¹⁶”*

Şairin, defnedildiği yer ilgili olarak da henüz herhangi bir bilgiye ulaşılamadı.

¹⁴ Osmanzâde Hüseyin Vassâf, *Sefîne-i Evliyâ*, Kitabevi Yay. İstanbul, 2015, c.1, s.122

¹⁵ Haluk İpekten vd., *Tezkirelere Göre Dîvân Edebiyatı İsimler Sözlüğü*, Kültür Bakanlığı Yay., Ankara, 1988, s.478-479.

“Tezkirelere Göre Divan Edebiyatı İsimler Sözlüğü” adlı esere göre bu mahlası kullanan dokuz şair daha bulunmaktadır. Bunlardan ikisi 17.yüzyılda, ikisi Şerîf Alî ile aynı yüzyılda (18.yy), biri 19.yüzyılda yaşamıştır. Diğer üç şairin ise hangi yüzyılda yaşadığı ile ilgili bilgi verilmemiştir.

¹⁶ Çakır, *age*, 621-623

2.TASAVVUFÎ YÖNÜ

Şerîf Alî, İslâm dünyasının en yaygın tarikatı olan¹⁷ Kâdiriyye tarikatına mensuptur. Şerîf Alî, şiirlerinde tarikatına ve pîrleri olarak gördüğü Abdülkâdir Geylânî ile İsmâil Rûmî'ye çokça değinmiştir¹⁸. Şair, mecmuasında yer alan bir şiirinde, insanları Abdülkâdir Geylânî'ye samimiyetle bağlanmaya davet etmekte ve böylece Allah'a giden yolda onun ruhunun rehberliği ile kapıların açılacağını söylemektedir:

Bende ol sulţân-ı ‘ Abdü’l-kâdire ez-cân [u] dil

Ola rûhâniyyeti reh-ber saña feth ola bâb

(5/3)

Bağdat'ta teşekkül eden Kâdirîlik, Anadolu'ya 15.yüzyılda Eşrefoğlu Rumî (ö.,H.874/M.1469-70) ile gelmiş ancak İznik-Bursa çevresiyle sınırlı kalmıştır¹⁹. Tarikatın başta İstanbul olmak üzere Anadolu ve Balkanlarda yaygınlık kazanması 17. yüzyılda İsmâil Rûmî (ö.H.1041/M.1631)'nin faaliyetleri sonucunda olmuştur. İsmâil Rûmî Kastamonu, Tosya, Bursa, İzmir, İzmit, Manisa, Tekirdağ, Edirne, Selanik, Girit, İştîp, Köstence, Filibe, Serez, Tımsıvar gibi şehirlerde ve Mısır'da tekkeler kurdurduktan sonra H.1020'de İstanbul'a gelerek Sofular Camii'nde irşat faaliyetine başlamış, ardından bu faaliyetleri Tophane'de yaptırdığı Kâdirîhâne'de sürdürmüştür²⁰. Şerîf Alî de bu dergâhda eğitim görmüş, tarikatın Rûmiyye koluna intisap etmiştir. Bunu İsmâil Rûmî'ye yazdığı aşağıdaki methiyesinden de anlaşılmaktadır²¹:

Bâ-işâret Rûma teşrîf-i işâbet eyledi

Kırk sekiz tekyeyi binâ idüp himmet eyledi

Ez-kerem üç yüz hâlîfesine hîdmet eyledi

Sâlikân-ı bî-şümârı aña hîdmet eyledi

Şeyhüm İsmâ‘îl-i Rûmî meslegidür Kâdirî

(137/2)

¹⁷ Nihat Azamat, “Kâdiriyye”, *DİA*, Türkiye Diyanet Vakfı Yay., İstanbul 2001, c. 24, s. 131.

¹⁸ Tarikat ve pîrlerin anlatıldığı şiirler için bkz.:4, 15, 64, 65, 95, 96, 117, 121 no’lu şiirler. Ayrıca tarikatın kurucusu Abdülkâdir Geylânî hakkında geniş bilgi için bkz.: Azamat, “Kâdiriyye”, *age*, s. 131-132.

¹⁹ Azamat, “Kâdiriyye”, *age*, s. 132.

²⁰ Reşat Öngören, “Rûmiyye”, *DİA*, Türkiye Diyanet Vakfı Yay., İstanbul 2008, c. 35, s. 241.

²¹ Bkz. şiir:137

Ayrıca şair, Kâdirîliğe İsmâil Rûmî ile gelen devranla zikir usulünü²² de şu şekilde anlatmaktadır:

Allâh Allâh Hû diyerek
Zîkr-i Hudâ eyleyerek
İnkâr ehlin döverek
Dönsün bizüm devrânımız

Mevlâ ‘ aşkına dönerler
Nâr-ı ‘ aşkıyla yanarlar
Neş’e-i şevke kınarlar
Dönsün bizüm devrânımız

(65/4-5)

Şerîf Alî, Tophane’deki Kâdirî Tekkesi’nden icazet almasına müteakip vatani olan Girit’in Kandiye şehrine dönmüş ve burada bir tekke kurarak H.1209’da vefatına kadar burada meşihatte bulunmuştur²³. Şair, Girit’teki ikinci Kâdirî dergâhının kurucusudur. İlk Kâdirî tekkesi ise Resmo’da Şeyh İsmâil Rûmî tarafından kurulmuştur²⁴. Mecmuanın müstensihî Dervîş Râmiz Kâdirî, mecmuanın ilk varağında Şerîf Alî’nin Girit’teki ikinci Kâdirî dergâhının kurucusu olduğu ve kendisinin de bu dergâhta meşihatte bulunan Şeyh Hüseyin Kâmî’nin müridi olduğu bilgisini şu şekilde vermektedir:

İşbu dîvân güft dergâh-ı Kâdirî hâne-i Girit-bânîi kerâmetlü Şeyh Şerîf ‘Ali Sulţân’ül- Kâdirî kıddise sırruhü post-nişîni eş-Şeyh Hüseyin Kâmî el-Kâdirî muhib-bende eşer hâme-i şâhîb Dervîş Râmiz el-Kâdirî (vr.1a).

²² Öngören, “Rûmiyye”, *age*, s. 242.

Devrân, “sûfilerin zikir sırasında okunan Kur’an âyetlerinin veya ilâhîlerin etkisiyle duygulanıp coşarak çok defa gayri ihtiyarî yerinden fırlayıp dönmeye başlamasına verilen addır.”

Süleyman Uludağ, “Devran”, *DİA*, Türkiye Diyanet Vakfı Yay., İstanbul, 1994, c. 9, s. 248.

²³ BOA,C.EV., Dosya No:158, Gömlek No:7873,1551209.

²⁴ Çakır, *age*, s:497.

Şerîf Alî'den sonra Hüseyin Kâmî'nin bu tekkede meşihatte bulunduğu görülmektedir. Bu isimlerden başka dergâhta kimlerin postnişîn olduğu ile ilgili bir bilgiye ulaşılamamıştır. Eserin istinsah tarihine (1875)²⁵ ve Girit'in, Balkan harbinden sonra yapılan Londra ve Bükreş muahedeleriyle Osmanlı Devleti'nin elinden çıktığı tarihe (1913) bakılarak dergâhın 20.yüzyıl başlarına kadar faaliyette olduğu söylenebilir.

3. ESERİ

Kaynaklarda herhangi bir eserinden bahsedilmeyen Şerîf Alî'nin mecmuasında da müstensih tarafından bahsedilen herhangi bir eser yoktur. Şairin “Mecmû'a-i Gazeliyyât” adlı tek eseri, Yapı Kredi Sermet Çifter Araştırma Kütüphanesi, No: 430/b numarada T. 811 tasnif numarası ile kayıtlı olup 78 varaktan ibarettir.

Eser;

Gel ey tevḥîd ef'âliyle işbât isteyen dānā

Vusûl-i feyz ile tevḥîd bir zât isteyen dānā

(1/1)

beytiyle başlayıp

Türbe-i pür-nûr ta'yîn oldı ol Tophânede

Feste'înü sırr-ı zâhir oldı ol kâşanede

Güiyâ 'anḳâ-i hem-ser yatur ol lānede

Cân minnetdür Şerîfâ mest ol ḥânede

Şeyḥüm İsmâ'îl-i Rûmî mesleğidür Qâdirî

(137/5)

bendiyle sona ermektedir.

²⁵ Vr.:78b.

Müstensih, ayrıca eserin başında kendini Şeyh Şerîf Alî ve Şeyh Hüseyin Kâmî'ye muhabbetle bağlı bir derviş olarak tanıtmış, eseri yadigâr olarak bıraktığını ve okuyanların dualarını almak amacıyla istinsah ettiğini anlatan bir beyit ile eserin istinsah tarihini yazmıştır²⁶. Eserin sonunda ise istinsah tarihini, kendi doğum tarihini ve oğlu Ali Râmiz'in doğum tarihini vermiştir. Ancak kendi doğum tarihinin yer aldığı kısım yırtıldığı için bu tarih okunamamıştır²⁷.

Eserde şiirler hurûf-ı hecâyâ göre sıralanmıştır. Şiirlerin, harflere göre dağılımı şu şekildedir: Elif: 3, be: 4, te: 6, ş: 1, cim: 1, h: 2, h: 1, dal: 4, zel: 1, r: 30, ze: 12, sin: 1, şin: -, sad: -, dad: 1, tı: 1, zı: 1, ayın: 1, ğayn: 1, fe: 1, kaf: 5, kef: 2, lam: 3, mim: 6, nun: 15, vav: 4, he: 8, ye: 21.

Eserin yazma metninde yer yer yanmış, yırtılmış ve silinmiş kısımlar bulunmaktadır²⁸. Bununla birlikte eserde otuz altıncı varaktan sonra eksik sayfa ya da sayfalar bulunmaktadır²⁹.

4. EDEBÎ KİŞİLİĞİ

Şerîf Alî'nin edebî kişiliği ile ilgili kaynaklarda herhangi bir bilgiye ulaşılamamıştır. Bu nedenle şairin edebî kişiliği hakkında şiirlerinden yola çıkarak kısaca bilgi vermeye çalışacağız. Şerîf Alî'nin şiirleri tasavvuf temeli üzerine kurulmuştur. Nitekim şiirlerin çoğunluğu ilâhî tarzındadır. Şiirlerin içeriğinden anlaşıldığına göre şair, Tekke Edebiyatı'na mensuptur. Çünkü şiirlerinin tamamına yakınında tasavvufî aşkı işlemiştir:

Yetişmez mi muhabbet kesb iden 'aşk-ı hâkîkatden

Şafâyâ vâşıl ol ğayrı kuru ğavġâyı n'eylersün

(99/3)

...

²⁶ Bkz.: Vr. 1a,1b.

²⁷ Bkz.: Vr. 78b-79a.

²⁸ Bkz.: Vr. 1,4,5,7,29,30,31,58,78.

²⁹ Bkz.: Vr. 36a.

Bu ‘aşk-ı İlâhîdür derûna girmeyen bilmez
Mülâzımlar kapusunda nidâ eyler durup her gâh (111/3)

...

Mey-i ‘aşk-ı İlâhîden bu gönlüm feyz-yâb oldu
Olup mestâne şevkûñle derûnum neş’e-yâb oldu (123/1)

Niyâzî-i Mısırî³⁰, Şerîf Alî’nin edebî kişiliğinin oluşumunda etkili olmuştur. Şerîf Alî, bir şiirinde Niyâzî-i Mısırî’den Abdülkâdir Geylânî’nin gülü olarak bahsetmektedir:

Tâc-ı şerîfe nişân-ı hüccet imzâ hemân
Mısırî olur bî-gümân gülî ‘Abdü’l-kâdirün (95/3)

Şairin yazdığı bir kaside de vezin ve redif bakımından Niyâzî-i Mısırî’ye nazire niteliğindedir:

Gelen bir tâlîbe Hakk’a delîlüm
Tarîkûñ hod binâsıdur şerî‘at (8/1)

Budur evvel kapu dergâh-ı Hakk’a

*Ki yolun ibtidâsıdur şerî‘at*³¹

³⁰ Niyâzî-i Mısırî, H.1027’de Malatya’da doğmuş ve ilim tahsili için bir süre Mısır’da kaldığı için “Niyâzî mahlasıyla birlikte “Mısırî” mahlasını kullanmıştır. Niyâzî-i Mısırî, Halvetiyye’nin dört ana kolundan Ahmedîyye’nin Mısriyye şubesinin pîri olarak kabul edilir. Vahdet-i vücud prensibi benimseyen şair, Vahdet-i vücudun temel ilkesi olan, “Varlık birdir, o da Hakk’ın varlığıdır” ve “Yaratıklara var demek mecazidir” düşüncesini şiirlerinde sık sık işlemiştir. Dinî-tasavvufî içerikli şiirler yazan Niyâzî-i Mısırî’nin Arapça ve Türkçe otuzdan fazla eseri bulunmaktadır. Bu eserlerden bütün tarikat çevrelerince ilgi gören “Türkçe Dîvân”ının karşılatırılmalı metni 1998 yılında Kenan ERDOĞAN tarafından yayımlanmıştır.

Mustafa Aşkar, “Niyâzî-i Mısırî”, *DİA*, Türkiye Diyanet Vakfı Yay., İstanbul 2007, c. 33, s. 166-169.

Ekrem Denizli, “Niyâzî-i Mısırî”, *DİA*, Türkiye Diyanet Vakfı Yay., İstanbul 2007, c. 33, s. 169.

³¹ Kenan Erdoğan, *Niyâzî-i Mısırî Dîvânı*, Akçağ Yay. 1998, Ankara s.26-28.

Şerîf Alî'nin şiirlerindeki ana konular din, tasavvuf, ilâhî aşk, tarikat ve peygamber sevgisidir. Şairin şiirleri büyük çoğunlukla didaktik özelliklidir. Bunun yanında şairin lirik şiirleri de vardır. Şerîf Alî, didaktik şiirlerinde tarikat esasları, tevhit, kâmil insan, vahdet-i vücud, seyr-i sülûk vb. konuları işlemiştir. Tasavvuf esaslarını anlatırken “bak, ara” gibi ifadelerle bir mürşit edası sergiler. Şair, vahdete ulaşmak isteyen kâmil insana bakması gerektiğini ve ilâhî sırlara vakıf olmanın yolunu Kur'an'da aranılması gerektiğini şöyle anlatmaktadır:

Tende cānān ister iseñ nüṣṣa-i kübrāya baḳ

Vāḳıf-ı ilm-i ledünni sırr-ı Ḳur'ānda ara (2/1)

Şerîf Alî, yine aynı eda ile insanları nefsin hilelerine karşı gafil olmamaları konusunda uyarılmış ve doğru yolu görmeleri gerektiğini anlatmıştır:

Mekr-i nefṣüñ ḥīlesinden dā'imā ğāfil me-bāṣ

Geç yüri aldanma bunlar ile toĝrı rāhı gör (29/3)

Şerîf Alî'nin lirik şiirlerinde ise yoğun bir aşk ve cezbe hâli görülmektedir. Şair, insanlara bu aşka ulaşmanın yolunu göstermektedir:

Ḳalbinüñ pasını sil andan bize tütĝıl ḳulaḥ

İdeyüm saña bu ‘aşḳun ḥāllerin tütĝıl ḳulaḥ (18/1)

...

Gönül mir'āt-ı ḥaḳḳānī tulū‘ iden bu vechümde

Baña iḥṣān olan Ḥaḳdan benüm sırrumda māḥumdur (24/5)

Şair, şiirde esas olanın mana olduğu düşüncesindedir. Sözün güzel söylenmesinin, inci gibi dizilmesinin ve süslü olmasının önemi olmadığını savunur:

Süḥan-dān olsa da bir ṣā‘ ir-i nev-reste ‘ālemde

Belāĝat-güne ta‘ bîr olmayan elfāz n’eylerler (36/2)

...

Le‘ āl gibi zībā-yı muntaẓam pākīze olmazsa

Dizilmiş silk-i ta‘ bîre tehi-güyān n’eylerler (36/4)

Şerîf Alî, bu bağlamda kendi sözlerini cennetteki Kevser ırmağının suyuna benzetir. Bu sudan içenin yani bu sözleri dinleyenin ebediyen gönlünün uyanık kalacağını söylemektedir:

Âb-ı kevşerdür kelâmı bu Şerîfûñ nûş it

Tâ kılasın câvidân ey zinde-dil itdi belâğ (71/5)

4.1. Dil ve Üslup

Şerîf Alî, mutasavvıf bir şair olması hasebiyle tasavvufî terimleri sıkça kullanmış, bu da dilinin ağırlaşmasına neden olmuştur. Şair Arapça, Farsça kelime ve tamlamaları çokça kullanmıştır. Şiirlerinde en çok ikili tamlamalara yer vermiş bunun yanında üçlü, dörtlü ve altılı tamlamalara da yer vermiştir. Eserde yer alan tamlamaların bazıları, Arapça kelimelerden oluştuğu gibi bazıları da yarısı Farsça yarısı Arapça kelimelerden oluşmuştur:

Zâkir ü mezkûr ulu bil hâl-i vahdet böyledür

Şoḥbet-i insân-ı kâmilde bulunur ıstılâḥ (17/3)

....

Kibâr-ı evliyâ ḥaḳḳâ ider ‘aş[ı]ḳlaruñ ihyâ

Ṭarîḳ-i pāk-i bî-hem-tâ bize Kâdirîler dirler (50/4)

Mecmuada doksan altı tane üçlü tamlama yer almaktadır. Bunlardan bazıları birden fazla kez tekrar edilmiştir. Mecmuada geçen üçlü tamlamalar şunlardır: şabr-ı cemîl-i reh-nümâ (3/3), sezâ-yı n’eyl-i ikbal (3/7), müzdâd-ı tâ‘at-ı Hudâ (4/1), ḥalka-i tevḥîd-i zıḳru’llah (5/5), bî-vücûd-ı ‘ârif-i agâh (6/5), Cenâb-ı Hazret-i Ḥaḳḳ (13/1), bâ‘iş-i rûz-ı kıyâmet (14/3), sidre-i ‘arş-ı mu‘allâ (16/4), şoḥbet-i insân-ı kâmil (17/3), zât-ı sırr-ı Ahmeddür (24/3), zebân-ı ehl-i hâl (31/3), medâr-ı ism-i ḳudretdür (32/4), maḳâm-ı nağme-i ‘âlem (35/3), kitâb-ı ḥüsn-i dil-ber (41/1), nüṣṣa‘-i kübrâ-yı ḳudret (41/1), muḥibb-i ehl-i ‘aşḳ (44/1), şehîd-i tîğ-i ‘aşḳ (46/1), reh-nümâ-i nâ‘il-i cennet (48/2), ṭarîḳ-i pāk-i bî-hem-tâ (50/4) ḥayy-i ḥayât-ı câvidân (51/1), Ḥabîb-i Hazret-i Mevlâ (52/2), medâr-ı devre-i eflâk (52/3), sâlik-i ‘aşḳ-ı muḥabbet (53/1), esrâr-ı ‘aşḳ-ı

bî-riyâ (53/4), maḳâm-ı sırr-ı ‘aşḳ (56/1), sebük-bâr-ı ṭarîḳ-i ma‘ rifet (56/4), ‘ârif-i sırr-ı ḥaḳîḳat (58/1), hücum-ı ceyş-i ğam (61/5), rumûz-ı ma‘ na-i âdem (62/4), fikr-i ta‘ dâd-ı zamân (63/3), ḥalḳa‘-i tevḥîd-i zıkr (64/1), Şâni‘-i şun‘ ı ḳadîm (64/3), kâşif-i nûr-ı velâyet (72/4), bâ‘ iş-i şevḳ-i sürûr (73/3), taḥşil-i ders-i bî-riyâ (79/3), bende-i feyz-i şafâ (80/7), vuşlat-ı ‘ilm-i ledûn (82/5), şarâb-ı câm-ı şevḳ (89/1), ṭarîḳ-i bezm-i ‘aşḳ (89/3), şoḥbet-i nuṭḳ-ı ekâbir (90/2), nüşâ-i ḥatt-ı mu‘ ammer (90/3), Nizâm-ı devlet-i câh (92/1), maḳâm-ı şehir-i yâr (92/1), şafâ-yı şevḳ-i şaḥbâ (92/2) berây-ı şark-ı isti‘ dâd (92/4), bezm-i dâr-ı miḥnet (94/3), şaḥib-i ṭabl-ı ‘âlim (96/2), gül-i âl-i ḥaseb (96/3), cezbe‘-i feyz-i ḥaḳîḳat (98/1), mevsim-i vaḳt-i bahâr (98/3), maḫhar-ı feyz-i derûn (98/3), cemâl-i vuslat-ı ḥüccet (102/2), şafâ-yı feyz-i vaḳt (102/3), zevḳ-i sırr-ı vahdet (111/2), maḳâm-ı feyz-i tevḥîd (111/4), maḳâm-ı feyz-i tevḥîd (114/6), Mevsim-i vaḳt-i bahâr (115/3), âb-ı zülâl-i himmet (115/4), maḫhar-ı feyz-i Ḥudâ (116/1), ḥâdim-i faḳr-i fenâ (116/6), ḥâmil-i sırr-ı ḥaḳîḳat (117/1), vâḳıf-ı esrâr-ı ḥikmet (117/1), a‘lem-i ilm-i ledûn (117/2), vâriş-i sırr-ı velî (117/2), câh-ı vâlâ-yı ‘inâyet (117/3), ravza-i gülzâr-ı Ḥaḳ (118/1), maḫhar-ı esrâr-ı Ḥaḳ (118/1), ‘aşḳ-ı pāk-i Ḳâdirî (118/1-6), maṭla‘-i envâr-ı Ḥaḳ (118/2), merkez-i devvâr-ı Ḥaḳḳ (118/3), ḥilḳat-i esrâr-ı Ḥaḳḳ (118/4), bâ‘ iş-i kesb-i sa‘âdet (119/1), maṭla‘-i nûr-ı hidâyet (119/1) ekmel-i rāh-ı ṭarîḳat (119/2), maḥrem-i rāz-ı ḥaḳîḳat (119/3), menşec‘-i nur-ı ‘inâyet (119/4), aşl-ı kân-ı sa‘âdet (119/5), maşdar-ı sırr-ı velâyet (119/7), hem-dem-i yemin-i mürüvvet (119/8), ârzû-yı lâl-i Ḳâdirî (120/2), ehl-i ḥâl-i Ḳâdirî (120/6), tûr-ı cemâl-i Ḳâdirî (120/7), tûr-ı cemâl-i Ḳâdirî (121/4), seyf-i meslûl-i Ḥudâ (121/5), baḫr-i eşer-i vahdet (122/1), mey-i ‘aşḳ-ı İlâhî (123/1), mürşid-i ehl-i kemâl (125/3), ḥayâl-i derd-i miḥnet (127/2), luṭf-ı Mevlâ-yı Kerîm (133/1), zî-şan-ı ḥabîbu’llâh-ı Raḥmān (133/2), ‘afv-ı ğufrân-ı cerâim (133/3), mümtâz-ı şeyḫ-i ekber (137/1).

Bunların yanında mecmuada dört tane dörtlü tamlama vardır: ḥâzin-i gencîne-i esrâr-ı Ḥudâ (59/4) fikr-i şıḳlet-i vār-ı cihân (63/1), kām-yâb-ı maḫhar-ı şevḳ-i rızâ (79/2), medâr-ı pertevi revh-i revân (107/2).

Şerîf Alî, 18. yüzyılda yaşamış bir şair olmasına rağmen şiirlerinde, “ûtgıl, ırgır, virgil, eyleyegör” gibi Eski Anadolu Türkçesinde kullanılan kelimeleri de kullanmıştır:

Yâ İlâhî şol seni sevenlere *virgil* ferağ

Müşkilâtlar hâll idüben hâllerün sen kıl şalâh (16/1)

Şerîf Alî, şiirlerini hem beyit hem dörtlüklerle yazmış, şiirlerinde aruz ölçüsünün yanında hece ölçüsünü de kullanmıştır. Ancak hece ölçüsüne çok itibar etmemiş sadece dört şiirinde bu ölçüyü kullanmıştır. Hece ölçüsü ile yazdığı şiirlerde sade, yalın ve samimi bir anlatım dikkati çeker:

Dil oda yandı ‘aşka boyandı

Ėam cânım aldı hâlüm nic’olur

(28/3)

...

Meydâna girsün ‘âşıkân

Devreylesünler şâdıķân

Bağ-ı cinân içre hemân

Dönsün bizüm devrânımız

(65/2)

...

Ėubb-ı cânda tıldur cümlesinden uludur

İbnü’ş-Şerîf kıludur Sultân‘ Abdü’l-kâdirün

(96/1)

Gel Mevlâya şükreyle

Dâ’im dilde fikreyle

Şerîf Ėaķķı zikreyle

Lâ-ilâhe illâ’llâh

(112/6)

Şair, şiirlerinin daha estetik, çarpıcı ve etkili olması için edebî sanatları kullanmıştır. Şerîf Alî, lafzî sanatlardan cinas, ıstıkak ve tekrar sanatlarını kullanmıştır:

Cinas

Şerîf Alî, aşğıdaki beyitte kelimelerle “bil- ve sen” kelimeleri ile oynayarak cinas yapmıştır:

‘Ârif-i âgâh olurduñ bî-riyâ *bilsen* seni

Şanmayup bî-gâne kendüñ aşınâ *bil sen* seni (125/1)

İstıkak

Şair, aşğıdaki beyitlerde aynı köke sahip olan ârif ve maârif kelimelerini aynı birimde kullanarak ıstıkak sanatına yer vermiştir:

Şerîfâ didi kâminden alan dersin ‘*ârif*den

Olur elbet *ma‘ârif*den dilünden aħse[n]-i elfâz (69/5)

Tekrar

Şair burada ahengi sağlayarak analtımı daha etkili hale getirmek için “can, göz ve sen” kelimelerini tekrar ederek beytini kurmuştur:

Cân gözüñ cāndan uyandır eyle ol *göz*den nazar

Sen seni gör anda fark *eyle* saña budur cevâb (5/4)

Şair, anlam sanatlarından ise daha çok istiare, istifham, teşbih, telmih ve tezat sanatlarını kullanmıştır:

İstiare

Şerîf Alî, aşğıdaki beyitte geçici olan dünya için yokluk evi kavramını kullanarak istiare sanatını kullanmıştır:

İden icrâ anı *dâr-ı fenâ*da

Ki mürşidler şadâsıdur şerî‘ at (8/2)

İstifham

Şair, aşağıdaki beyitte anlatmak istediğini vurgulamak, daha etkili bir anlatım oluşturmak için sorular sorarak istifham sanatına yer vermiştir:

Dilde derdüm var hâlüm *nic'olur*

Yane virdüm var hâlüm *nic'olur* (28/1)

Teşbih

Şerif Ali'nin şiirlerinde en çok görülen sanatlardan biri teşbihtir. Şair aşağıdaki beyitte insana yol gösteren kuralları keskin bir kılıca benzeterek teşbih sanatını kullanmıştır:

‘*Akâ'id* reh-nümâ bir *seyf-i kâfî*‘

Anuñ başı belâsıdur şerî‘ at (8/5)

Telmih

Şair, aşağıdaki beyitte güzelliği ve güzel ahlakı ile kıssalarda yer alan Hz. Yusuf'u anarak telmih sanatını kullanmıştır:

Ola mı *Yûsuf* menendi devr-i âhîr çün zamân

Kendini mümtâz-ı ‘âlem *Yûsuf-ı Ken‘ân* arar (25/4)

Tezat

Şiirlerde, yer yer zıt ifadeler bir arada kullanılarak anlatım daha etkili hale getirilmiştir. Şair, aşağıdaki beyitte dert ile derman kelimelerini bir arada kullanarak tezat sanatına yer vermiştir:

Derdine dermân umar âşıkıların eyler niyâz

Diñlemez aşlâ niyâzum merhâmet itmez ‘aceb (6/2)

Şerîf Alî, anlatımı akıcı hale getirmek, yoğunlaştırmak ve daha ilgi çekici kılmak için deyimlerden de yararlanmışır. Şairin, kullandığı başlıca deyimler şunlardır:

Abesle iştiğal etmek/olmak:

Hele mâzî [vü] müştakbel ‘ abesle iştiğâl oldu

Revâ mı sâlike bunlarla olmak ibtilâ-zâde (20/3)

Ayağına yüz sürmek:

Hağ velîdür gördiler pâyine yüz sürdiler

İbn-i Resûl didiler şeyhüm ‘ Abdu’l-kâdirî (121/2)

Baş belası olmak:

Hağîkat ‘ ârifün kalbinde mektûm

Anuñ başı belâsıdır şerî‘ at (8/4)

Başını hırkaya çekmek:

Hırkaya çekmiş başın dâ’im niyâzda dir Şerîf

Sun‘ -ı Bâriyi tefekkür eyleyüp hayrân dede (21/5)

Baştan çıkarmak:

Nağd-i dile cânın da fedâ eyledi ‘ uşşâğ

Başdan çıkarur âdemi bâzâr-ı muhabbet (9/2)

Can vermek³²:

Menzile irdiler hele

Virdiler cânı bu yola

Çarh-ı felek ile böyle

Dönsün bizüm devrânımız (65/3)

³² Ayrıca bkz. 58/3 nolu şiir

Canından usandırmak:

Cānından uşandırdı Şerīfā ide ʿālem

Menşūr degül nazmıla imlādan uşandum

(88/5)

Çaresiz kalmak:

Bulmadum dār-ı miḥende çünki bir rāḥat yeri

Çāresiz kaldum ʿaceb kendüme ḥayrān olmışum

(84/4)

Deli etmek³³:

Ḥazīn olma Ḥudānuñ luṭfı çokdur ol ider şeydā

Murādın kaṭʿ -ı ümmīd itdiğün yerden ider iʿtā

(3/1)

Derde düşmek:

Dil-ḥaste olup cevri-eṭibbādan uşandum

Derde düşeli fikr-i mūdārādan uşandum

(88/1)

Ders almak:

Şerīfā didi kāmilden alan dersin ʿārifden

Olur elbet maʿārifden dilüñden aḥse[n]-i elfāz

(69/5)

El almak:

Rivāyetdür ʿavārifden bu aḥbār-ı maʿārifden

Alur el merd-i kāmilden bu da bir şikā-ḥāletdür

(47/4)

Eğri bakmak:

Ādeme sen egri bakma her zamān eyle ṭavāf

Daḥi şeyṭān gibi olma eyle sen anı ṭavāf

(72/1)

³³ Ayrıca bkz. 34/4 nolu şiir

El çekmek:

Yine dil feyz-yâb oldu maķāmât-ı tecellâdan

Elüñ çekdi anuñçün bî-riyâ iķbâl-i dünyâdan (92/1)

Feda etmek³⁴:

Bilmek dilersen anı fedâ kııl cân u teni

Ma‘ mûr ider ol seni şeyhüm ‘ Abdü’l-kâdirî (121/3)

Feryat etmek:

Cemâl-i Hakkâ ‘ âşık bûlbûlâsâ eyledi feryâd

O gülşen-zâr-ı vahdetde aña hîç kimse yâr olmaz (61/4)

Gaflet uykusuna yatmak:

Yatursın hûb-ı gafletle seher gâhî uyanmazsuñ

Bu gafletle geçer ‘ ömrüñ ‘ aceb öñcüye kıanmazsuñ (101/1)

Gönül vermek³⁵:

Gönül virme ‘ alâ’ıķden kesil ğayrı ğalâ’ıķden

Tecellî ire vahdetden bulasın lezzet-i elfâz (69/3)

Gam çekmek:

Şerîfâ çekme ğam dünyâda zîrâ

Bu ‘ âlem ehl-i ‘ aşķuñ lânesidür (44/5)

³⁴ Ayrıca bkz. 9/2, 45/2 nolu şiirler

³⁵ Ayrıca bkz. 99/2 nolu şiir

Gark olmak

Her seher feryād-ı nārum nāle-i Hūdūr benüm

Baħr-i ‘aşķa ğark olan bir baħr-i ‘ummān istemez (60/3)

Gönle girmek, gönlüne girmek:

Gir şınıķ göñüllere mir‘āt-ı Haķķı onda bul

Her ne istersen yūri var cism ile cānda ara (2/2)

Hayat vermek:

Ḳabūl it ey kerem kānı beni kıl ķapuña bende

Şerīfūñ cismine yeni hayat vir cāna cānān it (10/4)

Hayran olmak³⁶:

Ḳatre iken cezbesi ‘āşıķlaruñ ‘ummān olur

‘Ārif-i bi’llāh olan bu hıķmete ḥayrān olur (49/1)

Heves etmek:

Ḥidmet eyleseñ yolında şıdķıla hem ķā’im ol

Tā iresin vaşl-ı yāre ķalışagör it heves (66/2)

Hizmet etmek³⁷:

Kesb-i himmet eyleyüp pīrān-ı ehlu’llāhdan

Bī-riyādūr gāh da ḥidmet itmege icrāda ol (80/2)

İbret almak:

Şerīfā sen de ‘ibret al temāşā eyleyüp ez-dil

Beyān eyler saña ḥālūñ bütün dünyāyı söyletseñ (91/7)

³⁶ Ayrıca bkz. 84/4 nolu şiir

³⁷ Ayrıca bkz. 66/2, 113/2, 137/2 nolu şiir

Kalbine girmek:

Cân [u] gönülden çalış bir ‘ârifûn gir kalbine

Hidmetiñde kulluķ eyle tut bu sözüme kulaķ (18/2)

Kerem etmek:

Şerif it hidmet-i pîrân kerem eyler saña Yezdân

Yeter luţfıla bu ihsân şalâ yâ Hû edibâne (113/8)

Kul olmak³⁸:

Gönül gel Haķķa kul ol ğayrı fikr-i mâ-sivâdan geç

Tevekkül bendini muķkem kılup cümle ‘anâdan geç (15/1)

Kül etmek:

Çok ehl-i dili yaķdı kül itdi haberüm var

Cânuñ var ise eyle harf-i nâr-ı muķabbet (9/3)

Mat olmak:

Rûh-ı hayvân ‘aķl-ı ma‘âş bu yolda mat olur

Bunları hep terk idesün diñle baña tut kulaķ (18/4)

Muhabbet etmek:

Tâze ter eyle gönüllerin muķabbet ideler

Açıla gönülleri tâ ol gönül ola şabâķ (16/2)

Nefse uymak³⁹:

Nefsüme uydum çok günâh itdüm

Mücrim kul oldum hâlüm nic’ olur (28/6)

³⁸ Ayrıca bkz. 18/2, 116/3 nolu şiirler

³⁹ Ayrıca bkz. 94/1 şiir

Rağbet etmek:

Cihānuñ devlet ü cāhına gön̄lüm eylemez rağbet

Beķāsı yok netice çünki fānīdür nedür devlet (12/1)

Şeref vermek:

‘ Āleme virdi şeref envār-ı zikru’llāh ile

Himmet-i ‘ uzmāya mazḥardur vişāl-i Qādirī (120/4)

Teselli bulmak:

Tesellī bulmayan rāḥat bulur mı bezm-i ‘ ālemde

Ḥadīş-i kāmīlānuñ muḥtażırdur olmaz (54/3)

Teselli vermek⁴⁰:

İmdi her esmā bir ādem üzerinde qā’im-maķām⁴¹

Ḥükm üzeredür tesellī virür iḥsān-ı ‘ ivāz (67/3)

Yara açmak:

Nigāh-ı ğamzesi cellād baña zaḥm ur ol bī-dād

Berāy-ı şark-ı isti‘ dād şehīd oldu bu ğavgādan (92/4)

Yardım etmek⁴²:

Şerīfā bendeye yā Rabb ‘ ināyet eyle feyzūñle

O da dergāh-ı luṭfunda sezā himmet nisāb olsun (102/5)

⁴⁰ Ayrıca bkz. 130/1 nolu şiir

⁴¹ Mısra aruz veznine uymamaktadır.

⁴² Ayrıca bkz. 130/1 nolu şiir

Yol etmek:

Semāvāta nigāh eyle dil-i bī-iştibāh ile

Maḳām-ı ‘aşḳa rāh eyle anuñ encāmı vuşlatdur

(47/3)

İKİNCİ BÖLÜM

MECMUANIN ŞEKİL VE MUHTEVA ÖZELLİKLERİ

1.MECMUANIN ŞEKİL ÖZELLİKLERİ

1.1. Vezin

Şerîf Alî, mecmuda yer alan yüz otuz yedi şiirde hem aruz hem hece veznini kullanmıştır. Mecmuadaki yüz otuz yedi şiirin yüz otuz bir tanesi aruz, dört tanesi hece vezniyle yazılmıştır. Aruz vezniyle yazılan şiirlerin bahirleri aşağıdaki tabloda gösterilmektedir:

Hezec Bahri	
Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün	57
Mef'ûlü mefâ'îlü mefâ'îlü fe'ûlün	6
Mefâ'îlün mefâ'îlün fe'ûlün	4
Remel Bahri	
Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün	52
Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün	7
Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün	2
Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün	1
Recez Bahri	
Müstef'îlün müstef'îlün müstef'îlün müstef'îlün	1
Münserih Bahri	
Müfte'ilün fâ'ilün müfte'ilün fâ'ilün	1

Şiirlerde, aruzun dört bahrinden dokuz kalıp kullanılmıştır. Kalıpların yer aldığı bahirlere bakıldığında iki şiir hariç bütün şiirlerde hezec ile remel bahrini kullanıldığı görülmektedir. Şiirlerde, en fazla hezec bahrinin “*Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün*

Mefâ'ilün” kalıbı kullanılmıştır. İkinci sırada remel bahrinden “*Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün*”, üçüncü sırada hezec bahrinden “*Mef'ûlü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ûlün*”, remel bahrinden “*Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün*”, dördüncü sırada remel bahrinden “*Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün*” kalıbını kullanmıştır. Şerîf Alî'nin en az kullandığı aruz kalıpları ise recez bahrinden “*Müstef'ilün Müstef'ilün Müstef'ilün Müstef'ilün*” ve münserih bahrinden “*Müfte'ilün Fâ'ilün Müfte'ilün Fâ'ilün*” kalıplarıdır.

Bu durumda, Şerîf Alî'nin şiirlerinde aruzun en çok kullanılan kalıplarını⁴³ tercih ettiği söylenebilir. Bu kalıpların çok tercih edilmesinde hem söyleyiş kolaylığı hem de ahenkli olmaları etkili olmuştur⁴⁴. Şiirlerinde şekilden çok anlama önem veren şair de söyleyiş kolaylığı nedeniyle söz konusu kalıpları tercih etmiş olmalıdır. Şerîf Alî, genel olarak aruzu kullanmada başarılıdır ancak mecmuada yer yer aruz hataları göze çarpmaktadır. Şiirlerde; biri yedili, biri sekizli, biri onlu ve biri de on dörtlü hece olmak üzere dört şiir hece ölçüsü ile yazılmıştır⁴⁵. Ayrıca mecmuda yer alan dokuz şiir musammat gazel şeklindedir. Bu şiirlerden biri hece, biri aruzun Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün, kalan yedisi ise “*Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün*” kalıbıyla yazılmış olup ortadan bölündüğünde hece ölçüsü ile oluşturulmuş kıtalara dönüşebilmektedir.

1.2. Kafiye ve Redif

Kafiye, “en az iki dizenin sonunda tekrarlanan, yazılışları aynı anlamları farklı olan ses benzerliği”ne denir⁴⁶. Redif ise “manzum eserlerde kafiyei oluşturan kelimenin son harfine eklenen harf, takı, kelime veya kelime grubudur”⁴⁷. Şerîf Alî,

⁴³ Haluk İpekten, *Eski Türk Edebiyatı Nazım Şekilleri ve Aruz*, Dergâh Yay., Ankara 2003 s. 168, 188,216,229.

⁴⁴ İpekten, *age*, s. 216

⁴⁵ Bkz.: 112, 65, 28, 96 nolu şiirler.

⁴⁶ Pala, *age*, s. 249

⁴⁷ Nurettin Albayrak, “Redif”, *DİA*, Türkiye Diyanet Vakfı Yay., İstanbul 2007, c.34, s. 523.

mecmuada bulunan yüz otuz yedi şiirden yirmi altı tanesinde kafiye yer vermemiştir. Yüz on bir şiirin kafiyeleşmesinde otuz yedi farklı ses ve hece kullanmıştır. Mecmuadaki şiirlerin kafiyeleşmesinde en çok “-ān” hecesiyle biten kafiye yer vermiş, otuz iki kez bu heceyi kullanmıştır. Bunun yanında şairin en çok kullandığı diğer kafiyeleşmeler şu şekildedir: ā: 21, t: 15, ār: 9, āne: 7, āh: 6, āl: 6. Şair, şiirlerinde ahengi artırmak amacıyla iç kafiye de yer vermiştir. İç kafiye, “mısra ortalarında birtakım ses ve hecelerin kafiyeleştirilmesidir”⁴⁸.

Derdüme dermān itmezse Raḥmān

Olmazsa iḥsān ḥālüm nic’ olur (28/2)

...

Kibār-ı evliyā ḥaḳḳā ider ‘āş[ı]klarun iḥyā

Ṭarīḳ-i pāk-i bī-hem-tā bize Ḳādiriler dirler (50/4)

Şiirlerde kafiyeleşen kelimeler, daha çok Arapça, Farsça kelimelerden seçilmiştir. Şerîf Alî, elli altı şiirde Arapça-Farsça kelimelerle kafiye oluşturmuştur⁴⁹:

Şehr-i Mevlādur virür ḳalbe şafā mäh-ı Receb

Olmada müzdād ṭā‘at-ı Hudā mäh-ı Receb (4/1)

...

Ḥaḳīḳat-i dilde eş‘arüm benüm kenz-i ilāhumdur

Vücūd iḳlimine gelmeñ vişāl-i dostā rāhumdur (24/1)

⁴⁸ İpekten, *age*, s. 39

Ayrıca bkz.:52, 96, 106, 113, 121 nolu şiirler.

⁴⁹ Ayrıca bkz.: 3, 6, 7, 9, 10, 21, 27, 33, 35, 37, 38, 42, 46, 49, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 66, 73, 74, 75, 76, 77, 79, 81, 82, 85, 86, 87, 88, 91, 92, 93, 97, 98, 99, 100, 102, 104, 111, 114, 116, 118, 120, 123, 124, 125, 129, 130 nolu şiirler.

Şair, otuz bir şiirde Arapça kelimelerle kafiye oluşturmuştur⁵⁰:

Olmak isterseñ *ṭarīḳ-i Ḳādirīden feyz-yāb*

Gel ‘azizüm intisāb eyle *ṭarīḳe intisāb* (5/1)

...

Erbāb-ı *ṭarīḳatde* olur *kān-ı ḥaḳīḳat*

Pīridür aña himmet-i pīrān ile *vuşlat* (11/1)

Şerīf Alī, sekiz şiirde Farsça kelimeleri tercih etmiştir⁵¹:

Tecellī-i ḥayāt Ḥayy-i ḥayāt-ı *cāvidānumdur*

Anuñçün ism-i Rabbānī benim rūḥ-ı *revānumdur* (51/1)

...

Ṭarīḳat ehlinüñ *zātında āşār-ı cünūn* olmaz

Ḥaḳīḳat-bīn olan bir vechile nefse *zebūn* olmaz (54/1)

Şair, yedi şiirinde Arapça-Farsça-Türkçe kelimelerle kafiye oluşturmuştur⁵²:

Cümlesi ‘aşıklarunñ *ḳavli ‘Abdü’l-ḳādirün*

Faḥr-i cihāna çıkar yolu ‘Abdü’l-ḳādirün (95/1)

...

Tāc-ı şerīfe nişān-ı ḥüccet imzā hemān

Mısrī olur bī-gümāñ *gūli ‘Abdü’l-ḳādirün* (95/3)

Şerīf Alī, beş şiirinde Türkçe kelimelerle kafiye oluşturmuştur⁵³:

Yatursın ḥāb-ı ḡafletle seḥer ḡāhī *uyammazsuñ*

Bu ḡafletle geçer ‘ömrünñ ‘aceb öncüye *ḳanmazsuñ* (101/1)

...

⁵⁰ Ayrıca bkz.:1, 2, 12, 13, 15, 16, 17, 22, 25, 26, 31, 32, 40, 41, 43, 45, 47, 48, 53, 83, 84, 108, 110, 117, 119, 128, 131, 132, 133 nolu şiirler.

⁵¹ Ayrıca bkz.:8, 20, 44, 78, 89, 135 nolu şiirler.

⁵² Ayrıca bkz.:19,65,107,109,112,137 nolu şiirler

⁵³ Ayrıca bkz.: 94, 101,105,134,136 nolu şiirler.

Düşelden şevkine gönlüm unuttum ağ u *karayı*

‘ Aceb mümkün midür bulmak seni arayı *arayı* (136/1)

Şair, üç şiirinde Arapça-Türkçe kelimelerle kafiye oluşturmuştur⁵⁴:

İsterisen olasun sen Hâk katında yüzün ağ

Ara sen hem iste bul kim yok aña ille’l-belâğ (71/1)

...

Qalmaz eyyâm-ı küdürret *gider* in-şâ’allâh

İde te’sîr-i du‘âmuz *eşer* in-şâ’allâh (115/1)

Bir şiirinde de Türkçe-Farsça kelimelerle oluşturmuştur:

Feyz-i seheri şubh-ı dilün *agı* göründi

Bahr-i eşer-i vahdetün *ırmagı* göründi (122/1)

...

Gülzâr-ı haqîkatde Şerîf olma hâmuş

Gülşende saña bûlbûl-i cân *bâğı* göründi (122/5)

Şerîf Alî, bazı şiirlerinde kafiyeleleri oluştururken aynı kelimeleri kullanmıştır⁵⁵:

Yâ İlâhî şol seni sevenlere virgil *ferah*

Müşkilâtlar hâll idüben hâllerün sen kıl *şalâh* (16/1)

...

Şerîfâ senün kuluñdur senden umar çok kerem

Maqbûl ola dergehde idesin dâ’im *ferah* (16/5)

⁵⁴ Ayrıca bkz.: 90 nolu şiir.

⁵⁵ Ayrıca bkz.: 4/5-6, 8/4-5, 49/4-5, 54/1-5, 66/1-2, 71/1-2, 114/3-6, 116/1-5, 118/1-4, 118/3-5, 119/1-5, 123/2-5 nolu şiirler.

Şiirlerde kafiyei oluşturan kelimeler, genellikle isim soylu kelimelerden seçilmiştir. Dört şiirde fiillerden⁵⁶, dört şiirde de isim-fiil karışık kelimelerden⁵⁷ kafiye oluşturulmuştur.

Yatursın h̃āb-ı ğafletle seher gāhī *uyanmazsuñ*

Bu ğafletle geçer ‘ömrün ‘aceb öncüye *kanmazsuñ* (101/1)

...

Nedür bu t̃āb-geh-i ğaflet uyan vaqt-i seherdür bu

Zamān-ı feyz himmet-i rāyegān vaqt-i seherdür bu (107/1)

Şerif Ali’nin şiirlerinde yer alan rediflerin incelenmesi sonucu oluşan tablo şöyledir:

1. Mecmuadaki yüz otuz yedi şiirin on dört tanesinde redif kullanılmamıştır.
2. Yirmi bir şiirde ek redif, yirmi beş şiirde ek ve kelime redif, kırk bir şiirde kelime redif, yirmi altı şiirde kelime grubu redif, on şiirde de ek ve kelime grubu redif kullanılmıştır. Mecmuada kullanılan redifler ve bu rediflerin kullanım oranları şu şekildedir:

Şiirlerde yirmi bir tane ek redif kullanılmıştır.

Kitāb-ı hüsn-i dil-ber nüsha-i kübrā-yı kudretdür

Yazılmış dest-i kudret ile z̃irā ders-i hikmetdür (41/1)

Ek rediflerin dökümü ve kullanım oranları şu şekildedir: -de/da: 1 (22), -mazsun: 2 (94,101), -den/dan: 2 (92,93), -sıyuz: 1 (64) -dur/dür: 4 (32, 41, 44, 47), -si:1 (135), -ı/i: 3 (112, 128, 132), -umdur: 2 (24,51), -ımuuz: 1 (57), -yı/yi: 2 (129, 136) –ine: 1 (114), -yuz: 2 (58, 59).

Mecmuada en fazla kullanılan redif türü kelime rediftir. Eserde kırk bir tane kelime redif kullanılmıştır. Mecmuanın tamamında görülen didaktik söyleyiş rediflere

⁵⁶ Bkz.: 94, 101, 105, 134 nolu şiirler.

⁵⁷ Bkz.: 107, 109, 115, 136 nolu şiirler.

de yansımıştır. Kelime rediflerde en sık tekrar eden kelime redifler *olur/olmaz* kelimeleridir.

Zıkr ile erbāb-ı ‘aşkuñ işleri devrān *olur*

Dā’imā dil-ẖāhımızda vuşlat-ı ‘īrfān *olur* (42/1)

...

Ṭarīkat ehlinüñ zātında āsar-ı cünün *olmaz*

Ḥaḳīkat-bīn olan bir vechile nefse zebūn *olmaz* (54/1)

Kelime rediflerin dökümü ve kullanım oranları şu şekildedir: Arar: 1 (25), Ancak: 1 (75), Çekmez: 1 (63), Dede: 2 (21), Degül: 1 (81), Elfāz: 1 (69), Ğavs: 1 (14), Geldi: 1(127), Gör: 1 (29), İder: 1 (112), İn-şāa’l-lāh: 1 (115), İstemez: (60), İsterler: 1 (38), İsterüm: 1(86), İsteyen: 1 (98), İt: 1 (10), Kimdür: 1 (34), Kulaḥ: 1 (18), Lezīz: 1 (23), Marābuṭ: 1(68), Muḥabbetdür: 1 (39), Muḥammeddür: 1 (48), Ol: 1 (80), Oldı: 2 (123, 124), Olmasun: 1 (97), Olmaz: 4 (54, 55, 61, 62), Olmuşum: 1 (84), Olsun: 1 (102), Olur: 4 (27, 42, 49, 53), Söyler: 1 (35), Söyletseñ: 1 (91), Tavaf: 1 (72), Tulu‘: 1 (70), Üzre:1(31).

Şiirlerde yirmi beş tane ek-kelime redif kullanılmıştır.

Bülbül eyler ehl-i ‘aşkı dā’imā gülzār-ı ‘aşk

Söyledür tūṭī-i şekker gibi ezhār-ı ‘aşk (73/1)

Ek-kelime rediflerin dökümü ve kullanım oranları şu şekildedir: -a baḳ: 1 (74), -da ara: 1 (2), -dan geḥ: 1 (15), -dan uşandum: 1 (88), -de olur: 2 (40, 43), -ı ‘aşk: 2 (73, 76), -ı göründi: 1 (122), -ı Hū: (104), -ı ivāz: 1 (67), -ı muḥabbet: (9), -ı yok: 1 (77), -ıdır gönül: 1 (82), -ım yokdur: 1 (26), -ımız yokdur: 1 (46), -ız biz: 1 (56), -i ‘Abdü’l-ḳādirün: 1 (95), -i dervīşānuñ: 1 (103), -i Ḳādirī: 1 (120), -ine gönlüm: 1 (83), -ler vardır: 1 (37), -sıdur şerī‘at: 1 (8), -siyüm ben: 1 (89), -yı n’eylersün: 1 (99).

Şiirlerde yirmi altı tane kelime grubu redif kullanılmıştır.

Zuhûruñ bâ' iş-i ' izz ü sa' âdet yâ Resûlu'llâh

Vücûduñ cümleye ' ayn-ı ' inâyet yâ Resûlu'llâh (108/1)

Kelime grubu rediflerin dökümü ve kullanım oranları şu şekildedir: bilmem nedür: 1 (45), bilsen seni: 1 (125), bize Kâdirîler dirler: 1 (50), dönsün bizüm devrânımız: 1 (65), Ebû'l Kâsım Muhammeddür: 1 (52), eyleme yâ Rabb: 1 (7), geldi bu mâh-ı Şa' bân: 1 (133), geldi yâ Rabbü's-şükür şehri's-sıyâm: 1 (87), halka-i tevhid: 1 (19), hâlüm nic' olur: 1(28), hemân ' aşkuñla şevküñdür: 1 (30), isteyen dâna: 1 (1), Lâ-ilâhe illâ'llâh: 1 (112), mâh-ı Receb: 1 (4), olandan sor: 1(33), olduk bilmedik: 1 (78), olsam gerek: 1 (79), şalâ yâ Hû edibâne: 1 (113), Sultân ' Abdü'l-kâdirün: 1 (96), şeyhüm ' Abdü'l-kâdirî: 1 (121), Şeyhüm İsmâ'il-i Rûmî meslegidür Kâdirî: 1 (137), tecellî eyle yâ Rab teselli: 1 (130), uyan vaqt-i şeherdür bu: 1 (106), vaqt-i şeherdür bu: 1 (107), yâ Resûlu'llâh: 2 (108, 109).

Şiirlerde on tane ek-kelime grubu redif kullanılmıştır.

' Âşıqam gülzâra karşı yana yana Hû direm

Derd ile dildâra karşı yana yana Hû direm (85/1)

Ek-kelime grubu rediflerin dökümü ve kullanım oranları şu şekildedir: -a karşı yana yana Hû direm: 1 (85), -alum/-elüm yâ Hû diyü: 1 (105), -den olur ser-mâyesi: 1 (131), -dırur ' aşkuñ beni: 1 (134), -dur ' aşk-ı pāk-i Kâdirî: 1 (118), -dur menzili ' âriflerün: 1 (100), -dür gürûh-ı Kâdirî: 1 (117), -dür maqām-ı Kâdirî: 1 (119), -im yâ Resûlu'llâh: 1 (110), -uz Kâdirîyüz Kâdirî: 1(116).

Şiirlerdeki kelime ve kelime grubu halindeki redifler sözcük türü bakımından incelendiğinde şairin daha çok isim soylu kelimeleri tercih ettiği görülmektedir.

Redifler altmış beş şiirde isim soylu kelimelerden oluşturulmuştur⁵⁸. Şair aşağıdaki örnekte “Recep” ve “mah” isimlerini kullanarak bir isim tamalamasıyla redif oluşturmuştur.

Şehr-i mevlâdur virür kalbe şafâ *mâh-ı Receb*

Olmada müzdâd tâ‘at-ı Hudâ *mâh-ı Receb* (4/1)

Otuz yedi şiirde fiillerden redif oluşturmuştur⁵⁹. Şerîf Alî, özellikle müritlerine nasihat verdiği şiirlerde fiillerle redif oluşturmuş, onlara yapması gerekenleri anlatırken emir kipinde kullandığı “geç, bak, ara, gör vb.” fiilleri tercih etmiştir. Aşağıdaki beyitte de Allah’a dua ederken “et-“ yardımcı fiiliyle redif oluşturmuştur.

Bu maḥzûn gönlümi yâ Rab meded lutfuñla şādân it

Yıkık vîrāneyem her ḥâl vişālûñ ile ḥandân it (10/1)

On şiirde de isim soylu kelime ve fiillerden oluşmuştur⁶⁰. Şair bazı şiirlerinde aşağıdaki örnekte seçtiği “ol-” fiili ve “sermaye” kelimesi gibi bir fiil ile isim soylu kelime(ler)den redif oluşturmuştur.

Ehl-i ‘aşkuñ feyz-i himmetden *olur ser-māyesi*

Kāmilānın da ḥaḳīkatden *olur ser-māyesi* (131/1)

Şairin redif olarak kullandığı kelimelere genel olarak bakıldığında isim soylu kelimelerden oluşan rediflerde daha çok Arapça ve Farsça kelimeleri tercih ettiği görülmektedir⁶¹. Şairin bu seçiminde Arapça ve Farsça kelimelerin aruz veznine daha uygun olmasının ve şiirlerde tasavvufî terimlerin çokça yer almasının etkili olduğu düşünülmektedir.

⁵⁸ Ayrıca bkz.: 1, 8, 9, 14, 18, 19, 21, 23, 26, 28, 30, 31, 34, 37, 39, 46, 48, 52, 56, 67, 68, 69, 70, 72, 73, 75, 76, 77, 81, 82, 83, 84, 89, 95, 96, 100, 103, 104, 107, 108, 109, 110, 113, 115, 116, 117, 118, 119, 120, 121, 125, 134 nolu şiirler.

⁵⁹ Ayrıca bkz.: 2, 15, 25, 27, 29, 33, 35, 36, 38, 40, 42, 43, 49, 50, 53, 54, 55, 60, 61, 62, 63, 74, 78, 79, 80, 86, 88, 91, 97, 98, 99, 102, 122, 123, 124, 127 nolu şiirler.

⁶⁰ Ayrıca bkz.: 7, 45, 65, 85, 87, 105, 106, 130, 133 nolu şiirler.

⁶¹ Ayrıca bkz.: 18, 31, 34, 37, 46, 75, 77, 81, 82, 83, 84, 89 nolu şiirler.

Fenā gülzārına cānā hele hīç raġbetüm *yoğdur*

Mağām-ı devlete lāyık olur bir devletüm *yoğdur*

(26/1)

Şerîf Alî'nin fiilerden oluşan rediflerde ise tamamen Türkçe kelimeleri tercih ettiğı görölmektedir⁶².

Gönül gel Hakkā kûl ol ġayrî fikr-i mā-sivādan *geç*

Tevekkül bendini muğkem kılup cümle 'anādan *geç*

(15/1)

1.3. Nazım Şekilleri

Şerîf Alî'nin mecmuasında; biri murabba, biri muhammes, yüz otuz biri gazel ve üç tanesi de koşma nazım şekli ile oluşturulmuş –eksik olan 66 numaralı şiir dahil- yüz otuz yedi şiir bulunmaktadır.

1.3.1. Gazel

Şerîf Alî, bir gazel mecmuası olan eserinde yer alan yüz otuz yedi şiirin yüz otuz bir tanesini gazel nazım şekli ile yazmıştır. Mecmuanın altmış altı numaralı şiiri, mecmuada eksik varak ya da varaklar bulunması nedeniyle eksik kalmıştır. Şair, büyük oranda beş beyitli gazelleri tercih etmiştir. Yüz otuz bir gazelin seksen dört tanesi beş beyitten oluşmaktadır. Diğer gazellerin beyit sayıları ise şu şekildedir: Dört beyitli: 11 (2, 7, 10, 53, 54, 63, 90, 98, 132, 135, 136), Altı beyitli: 21 (9, 15, 22, 24, 25, 34, 40, 41, 42, 56, 77, 84, 92, 95, 110, 114, 116, 120, 121, 125, 126), Yedi beyitli: 12 (3, 4, 8, 11, 36, 38, 49, 68, 75, 80, 91, 106), Sekiz beyitli: 2 (113,119), Dokuz beyitli: 1 (28)

Mecmuadaki altmış altı numaralı şiirin ise elimizde iki beyti bulunmakta olup kaç beyitten oluştuğı bilinmediğı için bu kısma alınmamıştır.

Mecmuadaki gazellerin hurûf-ı hecâya göre sıralanışı şöyledir: ا: 3 (1-3), ب: 4 (4-7), ت: 5 (9-13), ث: 1 (14), ج: 1 (15), ح: 2 (16-17), خ: 1 (18), د: 4 (19-22), ذ: 1 (23), ر :

⁶² Ayrıca bkz.: 2, 25, 27, 29, 33 35, 36, 38, 40, 42, 43, 49, 50, 53, 54, 55, 60, 61, 62, 63, 74, 78, 79, 80, 86, 88, 91, 97, 98, 99, 102, 122, 123, 124, 127 nolu şiirler.

غ: 1 (70), ع: 1 (69), ظ: 1 (68), ط: 1 (67), ض: 1 (66-eksik), س: 11 (54-64), ز: 30 (24-53), 1 (71), ف: 1 (72), ق: 5 (73-77), ك: 2 (78-79), ل: 3 (80-82), م: 5 (83-86,88), ن: 15 (89-103), و: 4 (104-107), ه: 6 (108-111, 113-114), ي: 21 (115-129,131-136). Bu durumda şair, Arap alfabesinde bulunan yirmi sekiz harfin yirmi altısı ile -eksik varak(lar)da da “ص ve ش” harflerinin olduğu düşünülürse tamamıyla- gazel yazmıştır. Şair en fazla “ر”, “ى” ve “ن” harfleri ile gazel yazmıştır.

Şerîf Alî, gazellerinin tamamının makta beytinde mahlas kullanmıştır. Mecmuada yer alan gazellerden dokuz tanesi musammat gazeldir⁶³. Bu gazellerden altı tanesi aruzun “*Mefâ’îlün Mefâ’îlün Mefâ’îlün Mefâ’îlün*”⁶⁴, bir tanesi “*Fâ’ilâtün fâ’ilâtün fâ’ilâtün fâ’ilâtün*”⁶⁵ kalıbı ile yazılmış, iki tanesi de hece ölçüsü ile yazılmıştır⁶⁶.

1.3.2. Koşma

Tekke Edebiyatı mensupları, muhteva sabit kalmak üzere koşma ve mani tipini kullanmıştır⁶⁷. Şair de mecmuasında çok fazla tercih etmese de koşma nazım şekline yer vermiştir. Mecmuada, üç tane koşma nazım şekli ile yazılmış şiir bulunmaktadır⁶⁸. Koşmalardan ilki sekiz dörtlükten oluşmaktadır. Sekizli hece ölçüsü ile yazılan bu koşmada, Kâdirîlerin ibadet ve zikirleri anlatılmıştır. İkincisi yedi dörtlükten oluşmaktadır. Yedili hece ölçüsü ile yazılan bu ilâhîde, “*Lâ-ilâhe illâ’llâh*” zikrinin önemi vurgulanmıştır. Üçüncüsü ise dört dörtlükten oluşmaktadır. Aruz ölçüsünün “*Mefâ’îlün Mefâ’îlün Fe’ülün*” kalıbıyla yazılmıştır. Bu koşmada şair, Allah’a yakarmış ve O’ndan bağışlanmayı dilemiştir.

⁶³ Bkz.: 28, 30, 47, 50, 52, 96, 106, 113, 121 nolu şiirler. Musammat gazel, matla beytinden sonra gelen beyitlerin ilk ve ikinci mısra ortalarının ilk mısranın sonu ile kafiyelediği gazel türüdür.

İpekten, *age*, s.18.

⁶⁴ Bkz.: 30, 47, 50, 52, 106, 113 nolu şiirler.

⁶⁵ Bkz.: 120 nolu şiir.

⁶⁶ Bkz.: 28, 96 nolu şiirler.

⁶⁷ Abdurrahman Güzel, Ali Torun, *Türk Halk Edebiyatı El Kitabı*, Ankara 2003, s.328.

⁶⁸ Bkz.: 65, 112, 130 nolu şiirler.

1.3.3. Muhammes

Mecmuanın son şiiri muhammes nazım şekli ile yazılmıştır⁶⁹. Eserde yer alan muhammes, bentlerindeki son mısra tekrar ettiği için muhammes-i mütekerrirdir. Bu şiir, Kâdirî tarikatının önde gelen isimlerinden olan Şeyh İsmail Rûmî'ye yazılmış bir methiyedir ve beş bentten oluşmaktadır.

1.3.4. Murabba

Mecmuada bir şiir murabba nazım şekli ile yazılmıştır⁷⁰. Bu murabbanın bentlerindeki son dizeler aynen tekrar edilmektedir. Yani murabba-ı mütekerrirdir. Murabba, Ramazan ayına yazılmış bir methiyedir ve yedi bentten oluşmaktadır.

1.4. Nazım Türleri

Şerîf Alî, mecmuasının büyük bölümünde ilâhi nazım türüne yer vermiştir. Şekil açısından kurallara çok bağlı kalmayan Şerîf Alî, ilâhî dışında naat, tevhit, münacat, methiye, nasihatnâme gibi türleri tercih etmiştir. Mecmuada yer alan nazım türlerinden farklı başlık taşıyan şiirler, içerik özelliklerine göre ait olduğu nazım türüne dâhil edilmiştir.

1.4.1.Devriye

Devriye, devir kuramını konu edinen şiirlere verilen addır. “Devir kuramı Hz. Muhammed (sav)’in ‘Ben nebî iken Âdem su ile çamur arasındaydı.’ hadisi ile ilgilidir. Mutasavvıflara göre vücut halindeki Hz. Muhammed (sav) yeryüzüne sonradan gelmiştir. Hâlbuki ruh halinde olan Hz. Muhammed (sav) ezelden beri vardı. Vakti gelen ruh madde âlemine iner. Önce cemâda, sonra nebâta, hayvana, insana ve en son da insan-ı kâmile geçer. Oradan da ilk büyük ruh olan Allah’a döner ve O’nunla birleşir. Bu inişe nüzûl, tekrar Allah’a dönüşü de urûc adı verilir”⁷¹. Mecmuadaki 126 numaralı şiir bir devriyedir. Şerîf Alî’nin ilâhî başlığıyla oluşturduğu devriyesi bir uruc örneğidir. Şiirin ilk iki beyti aşağıdaki gibidir.

⁶⁹ Bkz.: 137 nolu şiir.

⁷⁰ Bkz.: 87 nolu şiir.

⁷¹ Cem Dilçin, *Örneklerle Türk Şiir Bilgisi*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 2016, s.348

Vücûduñ varlığıñ mahv it olagör kendünden fânî

Mecâziden ol âzâde olup mevcûd-ı haqqânî (126/1)

Mevâlîd-i şelâseyle vücûduñ çâr-ender-çâr

Bu ‘âlemde olur çünkü zuhûr-ı esrârınuñ kânî (126/2)

1.4.2. İlâhî

Mutasavvıf şairlerin dinî ve ilâhî fikirlerini içeren daha çok Allah'ın birliğini, azamet ve kudretini anlatmak; Allah'ı övmek ve Ona yalvarmak için yazdıkları şiirlere ilâhî denir⁷². Mecmuanın büyük bölümünü kapsayan ilâhîlerde Allah'ın varlığını, birliğini, kudretini, lütuflarını, ilâhî aşkı, dünyanın fâniliğini, vb. aktarmıştır. Şiirlerin çok büyük bir kısmı ilâhî başlığıyla kaydedilmiştir. Gazel başlığıyla kaydedilmiş ilâhî türünde şiirler de mevcuttur⁷³.

1.4.3. Methiye

Birini övmek için yazılan manzum ve mensur eserlerdir. İki türlü methiye olup bunlardan ilki padişah, vezir, şeyhülislâm vb. gibi zamanın ileri gelen yaşayanlarını övmek; ikincisi ise dört halifeyi, ashab-ı kirâmı toptan ve ayrı ayrı yahut âriflerin kutbu sayılan velileri övmek için yazılan eserlerdir⁷⁴. Mecmuadaki methiyeler, Abdülkadir Geylânî ve İsmâil Rûmî'ye yazılmıştır. Bu methiyelerin Abdülkadir Geylânî için yazılanı gazel nazım şekli ile oluşturulmuş, İsmâil Rûmî için yazılanı ise muhammes nazım şekli oluşturulmuş olup mecmuanın sonunda yer almaktadır. Tarikat ehli olan Şerîf Alî, methiyelerini herhangi bir karşılık beklemeden yazmıştır. Bu methiyelerin ilk birimleri aşağıdaki gibidir:

Evliyânun serveri hem pertev-i Peygâm-beri

Merd-i Hudâ reh-beri şeyhüm ‘ Abdü'l-kâdirî (121/1)

...

⁷² Dilçin, *age*, s.343.

Güzel-Torun, *age*, s. 333.

⁷³ Bkz.: 27, 28, 30, 31, 32, 33, 63, 75, 77, 88, 90, 92, 93, 94, 102, 103, 105, 111, 122, 129, 136 nolu şiirler

⁷⁴ Abdurrahman Güzel, *Türk Dili Dergisi Sayı 445-450*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 2013, s.

Mürşid-i kāmile mükemmel sālīkānuñ reh-beri
Ğavş-ı a‘zam kutb-ı ekrem bu ʔarīkūn de eri
Ser-firāzı ‘aşrīnuñ mümtāz-ı şeyḥ-i ekberi
Fi’l-ḥaḳīḳa bī-mu‘ādil ol kerāmet maşdarı
Şeyḥüm İsmā‘īl-i Rūmī meslegidür Ẕādirī

(137/1)

1.4.4. Mūnacat

Mūnacat, Allah’a dua etme, yalvarma, Allah’a dua mevzulu manzume, şiir manalarına gelir. Bu tür şiirler Hz. Peygamber (sav)’e karşı da yazılırlar⁷⁵. Şerīf Alī, mecmuasında hem Allah’a hem de Hz.Peygamber (sav)’e mūnacaat yazmıştır. Mecmuada yer alan mūnacatlardan bazılarının matla beyitleri aşağıda verilmiştir⁷⁶. Verilen örneklerde ikisi Allah’a biri Hz. Peygamber (sav)’e yazılmıştır:

Bu maḥzūn göñlümi yā Rab meded luṭfuñla şādān it

Yıkık vīrāneyem herḥal vişālūñ ile ḥandān it

(10/1)

...

Füzūn oldı derūn-ı intizārūm yā Resūlu’llāh

Ğubār-ı ḥāk-i dergāhuñ iderūm yā Resūlu’llāh

(109/1)

...

İden ‘āşıklara luṭf-ı ‘ināyet

Tecellī eyle yā Rab tesellī

Ḳoma bu dilde biñ dürlü kesāfet

Tecellī eyle yā Rab tesellī

(130/1)

1.4.5. Nasihatnâme

İnsanlara yol göstermek ve öğüt vermek amacıyla manzum veya mensur olarak kaleme alınan eserlere nasihatnâme denir. Aynı zamanda pendnâme adı da verilen bu eserler ferdi, dinî, sosyal ve ahlaki yönden yetkin bir insan olarak topluma hazırlamak

⁷⁵ Güzel, *age*, s. 293

⁷⁶ Ayrıca bkz.: 7,16,102,110,112, 115 nolu şiirler

amacındadır⁷⁷. Bir tekke şairi olan Şerîf Alî, nasihatnâme türündeki şiirlerinde dünyanın faniliğini, geçiciliğini ve bunlardan vazgeçerek ilâhî aşka ulaşma yolunda neler yapılması gerektiğini anlatmıştır. Mecmuada nasihatnâme türünde yazılmış şiirlerden 29, 31 ve 106 numaralı şiirler gazel diğerleri ilâhî başlığıyla yazılmıştır.

1.4.6. Naat

Bir şeyi methederek anlatma, vasıflandırma; daha çok edebiyatımızda Hz. Muhammed(sav)’i methetmek maksadıyla yazılan manzum ve mensur eserlerdir⁷⁸. Mecmuada naat başlığıyla yazılan şiirlerden büyük çoğunluğu naat tanımına uymamaktadır. 48,52 ve 108 numaralı şiirler Hz. Peygamber’i methetmek maksadıyla yazılmıştır. Diğerlerinin içeriği ise şu şekildedir: 34 numaralı şiir Allah’ın varlığı ve birliğini; 39, 47, 49, 53, 57, 123, 134 numaralı şiirler ilâhî aşkı; 86, 95, 96, 132 numaralı şiirler ise Abdülkadir Geylânî ve Kâdirîleri konu almıştır.

1.4.7. Nutuk

Taricate yeni girecek olan sâliklere, tarikat adab ve erkânını öğretmek maksadıyla müridlerin söylediklere manzum sözlere nutuk denir⁷⁹. Mecmuada yer alan nutuklardan 37, 43, 50, 64, 103, 113, 114, 117, 118, 119 numaralı şiirler gazel; 5, 11, 54, 65, 68, 69, 99, 120, 131 numaralı şiirler ilâhî; 116 numaralı şiir naat, diğerleri ise nutuk başlığıyla yazılmıştır⁸⁰.

1.4.8. Ramazaniye

Ramazan ayının faziletleri, Ramazan orucunu tutmanın gerekliliği ve faydalarını manzum olarak anlatan eserlerdir⁸¹. Mecmuada “Fî Medh-i Ramazân-ı Şerîf” başlığıyla yer alan bir şiir bu türdedir⁸². Şiir, murabba nazım şekli ile oluşturulmuştur.

⁷⁷ Güzel-Torun, *age*, s. 346

⁷⁸ Güzel, *age*, s. 296

⁷⁹ Güzel-Torun, *age*, s. 351

⁸⁰ Bkz.: 35,36,38,59,60,61,62 nolu şiirler.

⁸¹ Güzel, *age*, s. 309

⁸² Bkz.: 87 nolu şiir.

1.4.9. Tevhit

Tevhit, “Allah’ın birliği, esması, fiileri, sıfatı ve zatı söz konusu edilerek oluşturulan manzum ve mensur eserlere denir⁸³.” Mecmuada yer alan tevhitler gazel nazım şekli ile yazılmıştır. Tevhit, münacat, naat ve methiyeler genellikle kaside nazım şekli ile yazılırken bu türleri Bolulu Himmet Efendi ve Mustafa Mânevi gibi gazel nazım şekli ile yazan şairler de vardır⁸⁴. Şerîf Alî de tevhit türündeki şiirlerinde gazel nazım şeklini tercih etmiştir.

2. MECMUANIN İÇERİK ÖZELLİKLERİ

2.1. Din

2.1.1. Allah

Mecmuada, Allah’ın isimleri ve sıfatları, şeriatın kuralları çerçevesinde zikredilmiştir. Bu kurallara göre Allah birdir, ezelî ve ebedîdir, her şeyin evveli ve ahiridir, mutlak güç sahibidir, lütfu ve ihsanı sonsuz olandır, tüm yaratılmışlara rızkını verendir, gören ve görünendir, diri ve canlıdır, tüm yarattıklarına merhamet edendir.

Şerîf Alî’nin şiirlerinde, Allah’ın isim sıfatları çokça zikredilmektedir. Bu isim ve sıfatlardan bazıları şunlardır: “Allah, Baki, Bais, Bari Celal, Cemal, Gafur, Gani, Hak, Hay, Hu, Hüda, Kadim, Kadir, Kerem, Kerem-kani, Kerim, Kibriya, Kudret, Mennan, Mezkûr, Rab, Rahim, Rahman, Sani, Sun, Sübhan, Vahdet, Yezdan...” Bunlarla birlikte şair, Allah’ı anarken “İlâh, Mevlâ, Dost, Enis, Padişah, Şah, Leylâ, Mah-lika, Sultan vb.” gibi isim ve sıfatları da şiirlerinde kullanmıştır.

Mutasavvıf bir şair olan Şerîf Alî, mecmuasında tevhit ve münacatlara yer vermiş, bunun yanında Allah’ı isim ve sıfatlarıyla sık sık zikretmiştir. Vahdet-i vücuda inanan şair, Allah aşkını her şeyin önünde tutmuş ve dünyanın aşk ile döndüğünü şöyle anlatmıştır:

Devr ider bu nüh felek ‘ aşk-ı Hudâ ile müdâm

Merkez-i devvâr-ı Hağdur ‘ aşk-ı pâk-i Qâdiri

(118/3)

⁸³ Güzel, *age*, s. 291

⁸⁴ A. Azmi Bilgin, “Tekke Edebiyatı, *DİA*, Türkiye Diyanet Vakfı Yay., İstanbul 2011, c. 40, s. 383.

Şair, mutlak varlığa ulaşmanın aşk makamına yol almak ile mümkün olduğunu söylemektedir:

Semāvāta nigāh eyle dil-i bī-ıştibāh ile

Maḳām-ı ‘aşka rāh eyle anuñ encāmı vuşlatdur (47/3)

Şerîf Alî, bir başka beytinde de Allah’ın cemaline âşık olanın bülbül gibi feryat ettiğini ve Allah’ın birliğinde kendini eritende başka bir sevgilinin olamayacağını gül-bülbül mazmunu ile anlatmaktadır:

Cemāl-i Haḳka ‘âşık bülbülāsā eyledi feryād

O gülşenzār-ı vaḥdetde aña hîç kimse yār olmaz (61/4)

Allah; insanı zübde-i âlem, eşref-i mahlûkat olarak yaratmıştır. Şerîf Alî, “Müminin kalbi Allah’ın evidir⁸⁵.” hadisine telmihen insanın Allah’ın evi olduğunu söylemektedir:

Beyt-i Ma‘mûr Beyt-i Yezdân didiler âdemdedür

Sen anı eyle ziyâret her zamânda kıl tavâf (72/2)

Şair, aşağıda verilen beyitlerde ise “Kendini bilen Rabbini bilir⁸⁶.” hadisine telmihte bulunmuştur. Şaire göre, İlâhî aşkla ulaşılma istenen, insanın kendisinin Allah’tan bir parça olduğunu bilmesidir:

Men ‘aref esrârıdur ‘aşk-ı İlâhîden murād

Ehl-i ‘aşkun ḥāk-i pâyüñ tûtiyâ bil sen seni (125/2)

Şerîf Alî, bir başka beyitte de insanın ve yaratılışın sırlarını bilen, kendisinin Hakk’ın bir tecelligahı olduğunu bildiğini ifade etmektedir:

Kim ki bildi âdemüñ hem ḥilḳatüñ esrârını

Bildi Haḳḳuñ mazharıdur ider anı ol tavâf (72/3)

⁸⁵ “Müminin kalbi Allah’ın evidir.” El-Aclûnî, *Keşfü’l-Hâfâ ve Muzîe’l-İlbâs Amma’ş- Tehere Mine’l Ehâdis-i ala Elsineti’n-Nâs, Matbaatü’l- Fünûn, Haleb 1351, c.II, s. 99.*

⁸⁶ “Kendini bilen Rabb’ini bilir.” El-Aclûnî, *age*, c.II, s. 262.

Şair, vahdete ulaşmak için insanın kibirden, vazgeçmesi gerektiğini de şöyle anlatmaktadır:

Bulur mı bende bilmem ma‘rifet esrārını zāhid
Geçüp ḥod-bīnden vaḥdet ile yeksān olandan şor (33/3)

Şair, bir diğer beyitte de bu küçük kâinata kendi varlığını Allah’ın varlığında yok ederek Hak katında yüksek makamlara ulaşabileceğini belirtmektedir:

‘Ālem-i şuğrada maḥveyle vücūduñ varlığıñ
Dergeh-i Ḥaḳda Şerīfā sen de ‘ālī-cāh[1] gör (29/5)

Yukarıdaki beyitlerde görüldüğü üzere, mutasavvıf bir şair olan Şerîf Alî, vahdet-i vücut prensiplerine tamamen bağlı ve bunları ısrarla savunmaktadır. Bununla birlikte Şerîf Alî’nin şiirlerinde şer’î hükümlere fikirler yer almamaktadır. Aynı zamanda bir Kâdirî şeyhi olan Şerîf Alî, ibadete ve zikre çok önem vermiş, mecmuasında sık sık bunların önemine değinmiştir.

Münevverdür benüm ḳalbüm bu esmā-i İlāhīden
Dem-ā-dem na’re--i yā Hū daḥi vird-i zebānumdur (51/2)⁸⁷

Şerîf Alî, ibadet ve zikirle birlikte şiirlerinde Rahman’a çokça yakarmıştır. Yüce Allah’ın isim ve sıfatlarını kullanarak daima O’na duada bulunmuştur:

Şerīfāya meded senden Kerīm ü ez-Kerīm sensün
Celālūñ olsa da hem-dem ‘ināyetler Cemāl üzre (31/5)⁸⁸

Şaire göre insanın en önemli görevi ebedî hayatın sahibi Allah’ın isim ve sıfatlarını hakkıyla tanımaktır:

Tecellī-i ḥayāt Ḥayy-i ḥayāt-ı cāvidānumdur
Anuñçün ism-i Rabbānī benüm rūḥ-ı revānumdur (51/1)

⁸⁷ Diğer örnekler için bkz: 87/7, 106/7, 112/7 numaralı beyitler.

⁸⁸ Diğer örnekler için bkz: 130/2,3 numaralı beyitler.

Şerîf Alî, mecmuasındaki 34 numaralı şiirinde Yüce Allah'ı anlatmıştır. Şair, bu şiirinde bu fânî dünyayı, dünyadaki düzeni, akarsuyu, bûlbülü, gülü, aşkı, melekleri hûlâsa bütün kâinatı yaratanın mutlak kudret sahibi Allah olduğunu estetik bir biçimde bizlere aktarmıştır:

Muhabbet gülsitānuñ böyle zībā eyleyen kimdür
Gül-i şad-bergi böyle verd-i ra' nā eyleyen kimdür

‘ Aceb kimdür bu dünyâyı bu resme eyleyen bünyād
Ne hâcet söylemek zāhir ü peydā eyleyen kimdür

Gezer şahrâyı devr eyler devān olup aķar dā'im
Müferrih selsebilāsā dil-ārā eyleyen kimdür

Bulup bu revnaķ-ı ğonca cemālūñ ‘ arz ider dā' im
Hezārānı anuñ ‘ aşkıyla şeydā eyleyen kimdür

Feleklerde melekler bî-riyā tesbîh ider dā'im
O tesbîhūñ şevābın bizlere i' tā iden kimdür

Hudādur Kādir ü Muṭlaķ yaratdı bunları el-ḫaķ
Şerîfā dillere mülḫaķ u gūyān eyleyen kimdür

2.1.2. Melekler

Melekler; nurdan yaratılan, dişi ve erkek olmayan, yemeyen, içmeyen, başka yaratılmışlara benzemeyen, İlâhî emirlerin gerçekleştirmesinden sorumlu varlıklardır. Daima tesbih ve zikir içindedirler⁸⁹. Mecmuada, meleklerin tesbih ve zikir içinde

⁸⁹ Pala, *age*, s. 303

olmaları özelliğine değinilmiştir. Şiirlerde melek kavramı için “melek” isminden başka bir isim kullanılmamıştır.

Feleklerde melekler bî-riyâ tesbîh ider dâ'im

O tesbîhüñ şevâbın bizlere i'fâ iden kimdür (34/5)

Şerîf Alî, aşağıdaki dörtlükte de melekleri dönerek zikir yapan Kâdirî dervişlerine benzetmiş, meleklerin de dervişler gibi Allah'ı zikrettiklerini vurgulamıştır:

Melekler de ider devrân

Güñ yüzinde cümle hemân

Görsün beķā-bi'llāhı cān

Dönsün bizüm devrānımız (65/6)

2.1.2.1. Azrâil

Azrâil, dört büyük melekten biri olup canlıların ruhunu almakla görevlidir⁹⁰.

Mecmua'da Azrâil bir şiirde yer almaktadır. Bu şiirde, ölüm meleği olarak Azrâil'in can alma özelliğine değinilmiş, insana sonu gelmeyen dünyalık isteklerden vazgeçerek ömrünü bu boş heveslerle heba etmemesi sâlik verilmiştir.

Bu furşat ele girmez bugün 'Azrâ'il olur zâhir

Yeter şarf itme bu ömrüñ yazık bâķī hevādan geç (15/2)

2.1.2.2. Münker

Mezarda insanları sorguya çekecek olan iki melekten biridir. Diğerinin adı Nekir'dir. Mezar başında Münker ve Nekir tarafından yapılan sorguda “Rabbim kim?”, “Kitabın ne?”, “Peygamberin Kim?”, “Kitabın ne?”, “Ne zamandan beri Müslümansın?” gibi sorulara iman sahipleri cevap verecekler ancak günahkâr olanlar ile dinsizlerin dili tutulup cevap veremeyeceklerdir⁹¹. Mecmuada Münker ismi, bir şiirde

⁹⁰ Pala, *age*, s. 50

⁹¹ Pala, *age*, s. 340-341

yer almaktadır. Şerîf Alî, bu beyitte yukarıdaki sorulara cevap verememekten korktuğunu belirtmiştir.

Qabre girince Munker gelince

Sû'al idince hâlüm nic' olur (28/7)

2.1.3.Kitaplar

Mecmuada, dört büyük kitaptan sadece Kur'an-ı Kerim'e yer verilmiştir. Şerîf Alî aşağıdaki beyitte, insanın İlâhî sırlara vâkıf olup kâmil insan mertebesine ulaşabilmesinin sırrının Kur'an'da olduğunu belirtmektedir:

Tende cânân ister iseñ nüşha-i kübrâya bak

Vâkıf-ı ilm-i ledünni sırr-ı Qur'ânda ara (2/1)

Kur'an-ı Kerim'de ilme çok önem verilmiştir. Birçok ayette ilmin önemine değinilmiştir. Yüce Allah, Kur'an-ı Kerim'de Hz. Peygamber'e, "Rabbim! İlmimi arttır⁹²." diyerek dua etmesini emretmiştir. Yine bir ayette "Allah'a karşı ancak; kulları içinden âlim olanlar derin saygı duyarlar⁹³." buyurmuştur. Aşağıdaki beyitte Şerîf Alî, yalnızca ilimle meşgul olanların ilmin lezzetine ulaşabileceğini, Kur'an-ı Kerim'in de "İlim bakımından her şeyi kuşatan⁹⁴" Allah'ın cemâlini gördürdüğü için leziz olduğunu belirtmiştir:

İlmile 'âmil olanlar bildiler ilmü'l-lezîz

Zîrâ Qur'an Haq cemâlin gördüğüdür lezîz (23/1)

Yüce Allah, İnsan suresinde insanın yaratılışını, neler yapması ve neler yapmaması gerektiğini anlatmıştır. Allah'ın Kur'an-ı Kerim'i insanlara doğru yolu göstermek üzere indirdiğini, O'nun emirlerine uyanların ödüllendirileceği,

⁹²"Gerçek hükümdar olan Allah yücedir. Sana vahyedilmesi tamamlanmadan önce Kur'an'ı okumakta acele etme. 'Rabbim! İlmimi arttır' de. (Taha, 20/114)

⁹³ İnsanlardan, (yeryüzünde) hareket eden (diğer) canlılardan ve hayvanlardan yine böyle çeşitli renklerde olanlar vardır. Allah'a karşı ancak; kulları içinden âlim olanlar derin saygı duyarlar. Şüphesiz Allah mutlak güç sahibidir, çok bağışlayandır. (Fâtır, 35/28)

⁹⁴ Sizin ilâhınız ancak kendisinden başka hiçbir ilâh bulunmayan Allah'tır. O, ilmiyle her şeyi kuşatmıştır. (Taha, 20/98)

uymayanların ise cezalandırılacağı⁹⁵ ifade edilmiştir. Şerîf Alî, bu sureyi gönülden okuyarak anlamak ve Kur’ân’da anlatılanları gönül gözü ile görmek gerektiğini söylemektedir:

Mekteb-i dilden oku gel Hel etâdan bir sebağ

Aç gözün mir’ât-ı dilde hüccet-i Qur’âna bak

(74/2)

Aşağıdaki beyitte ise Peygamber Efendimiz (sav)’den şefa’at dilerken, Kur’ân-ı Kerîm’in, O’nu anlattığını belirtmiştir.

Yüzün âyîne-i Raḥmân seni vaşfeyledi Qur’ân

Vişâlün derdüme dermân şefâ‘at yâ Resûlu’llâh

(108/3)

2.1.4. Peygamberler

Peygamber; “haber getiren, Allah’ın buyruklarını insanlara haber veren, resûl, nebî anlamlarında kullanılır⁹⁶”. Mecmuada daha çok Hz.Muhammed (sav)’e yer verilmiştir. Hz.Muhammed (sav)’den başka Hz.Âdem, Hz.Yusuf ve Hz.Lokmân’ın isimleri zikredilmiştir.

2.1.4.1. Hz. Âdem

Hız. Âdem yaratılan ilk insan ve ilk peygamberdir. Allah, Hız. Âdem’e, her şeyin, bütün yaratılmışların ve yaratılacakların isimlerini öğretmiştir⁹⁷. Yüce Allah, Hız. Âdem’i yarattığı sırada sırtını sıvazlar ve sırtından kıyamete kadar yaratacağı zürriyetinin her canlı kişisi düşer. Sonra Hız.Âdem’in zürriyetinden gelecek peygamberlerin iki gözü arasında nurdan bir parıltı yaratır ve onlardan risalet ile

⁹⁵ İnsân, 76/1-31

⁹⁶ Pala, *age*, s.370.

⁹⁷ Mustafa Asım Köksal, *Peygamberler Tarihi*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara, 2013, c.1, s. 30-55.

nübüvvet misakı alır⁹⁸. “Ebü’l Beşer” olarak da anılan⁹⁹ Şerîf Alî, Hz.Âdem, yaratılmış ve bütün peygamberlerin sözlerini dile getirdiğini ifade etmiştir:

Enbiyâlar her ne söz kim söylediler bî-gümân
Geldi Âdem âşikâra eyledi itdi belâğ (71/2)

Tasavvufta yaratılış aşkla başlar¹⁰⁰. Şair, aşkın ilk insan olan Hz.Âdem’den beri meşhur olup dillerde dolaştığını ifade etmektedir:

Söylenür dillerde Âdemden berü meşhûr olup
Vâkı‘ â kâr-ı kadîm olsa n’ola eṭvâr-ı ‘ aşk (73/4)

2.1.4.2. Hz. Yusuf

Klâsik Türk Şiiri’nde çokça görülen Hz.Yusuf kıssası Şerîf Alî’nin şiirlerinde de yerini almıştır¹⁰¹. Şair, Hz.Yusuf’un kuyuya atılmakla başlayıp Mısır’a Aziz oluşunu kâmil insanın yolculuğuna benzeter. Kemâl ehlini, kâmil insan mertebesine ulaşan Hz. Yusuf’a mutluluk istemeye, Hz.Yusuf gibi bu yolda ömürlerini harcamaya çağırır:

Yūsuf-ı Mısra sa‘ âdet iste ehl-i kemâl
Naḳd-i ‘ ömrinü virüp bey‘ ü şirâ isterler (38/5)

Şerîf Alî, dönemin ahir zaman olduğunu ve bu devirde kendini âlemin seçilmiş, Kenan ilinin Yusuf’u sananlara şöyle seslenmektedir:

Ola mı Yūsuf menendi devr-i âḥir çün zamân
Kendini mümtâz-ı ‘ âlem Yūsuf-ı Ken‘ ân arar (25/4)

⁹⁸ Köksal, *age*, s. 56-57.

⁹⁹ Pala, *age*, s. 6.

¹⁰⁰ Pala, *age*, s. 38.

¹⁰¹ Geniş bilgi için bkz.: Pala, *age*, s. 483.

2.1.4.3. Hz. Lokmân

Hz. Lokmân¹⁰² Aleyhisselâm'ın bir peygamber veya nebî olduğu hakkında tefsirlerde rivayetler vardır. Anlatılanlara göre O, hikmet ve hekimliğin piri ve sembolüdür¹⁰³. Şerîf Alî de aşk derdine deva arayanın bu aşk derdinin devasını hikmet sahibi olan Hz. Lokmân'ın kalbinde bulabileceğini şöyle ifade etmektedir:

Gel Şerîfâ sor devâ-çüyende isen

Hikmeti kânûn-ı ' aşkı kalb-i Lokmânda ara

(2/4)

2.1.4.5. Hz. Muhammed (sav)

Şerîf Alî'nin eserinde Hz. Muhammed (sav), “cihanın asl-ı bünyadı, habib, celis-i mesned-i levlak, Medar-ı devre-i eflak, Tulu'-yı enbiyanıñ evveli, merd-i Hûda, resul, emin-i Kâbe-i ulya, Ebu'l Kasım” vb. gibi isim ve sıfatlarla anılmıştır. Hz. Muhammed (sav) eserde en çok anılan peygamberdir. Hz. Muhammed (sav)'in nuru, âlemde her şeyden evvel yaratılan varlıktır. Şerîf Alî, Hz. Câbir'den rivâyet edilen “Ey Câbir! Her şeyden önce Allah'ın ilk yarattığı şey senin Peygamberin'in nurudur¹⁰⁴.” hadisine telmihte buklunarak Hz. Muhammed (sav)'in nurunun peygamberlerin doğuşunun öncesinde yaratıldığını ve cennete ulaşmanın yolunun Hz. Muhammed (sav) olduğunu söylemektedir:

Tulû'-ı enbiyânıñ evvelidür pertev-i nûr

Hulâşa reh-nümâ-yı nâ'il-i cennet Muhammeddür

(48/2)

Hz. Muhammed (sav), herkesten, her şeyden önce yaratılmıştır ve âlemlerin yaratılma sebebidir. Şerîf Alî, “Sen olmasaydın âlemleri yaratmazdım¹⁰⁵.” hadisine telmihte bulunarak Hz. Muhammed (sav)'in, cihanın yaratılmasının temeli olduğunu ve Hz. Peygamber (sav)'in dostu olduğunu anlatır. Onun zuhuru dünyanın yaratılış sebebidir:

¹⁰² Geniş bilgi için bkz.: Köksal, *age*, s. 229

¹⁰³ Pala, *age*, s. 290

¹⁰⁴ "Ey Câbir! Her şeyden önce Allah'ın ilk yarattığı şey senin Peygamberin'in nurudur." El-Aclûnî, *age*, c.I, s.265.

¹⁰⁵ “Sen olmasaydın felekleri yaratmazdım.” El-Aclûnî, *age*, c.II, s. 164.

Ḥaḳīkat ‘āleminde cümleye rahmet Muḥammeddür

Zuhuru mā-sivāya bā‘ is-i ḥilkat Muḥammeddür (48/1)

Şair, bir başka beyitte de, cihanın yaratılışının asıl nedeni olan Hz.Muhammed (sav)’in ümmetine şefaatinin, onun zatının bir özelliği olduğunu ifade etmektedir:

Cihānuñ aşl-ı bünyādı Ebū’l Ḳāsım Muḥammeddür

Şefā‘ at zāt-ı mu‘ tādı Ebū’l Ḳāsım Muḥammeddür (52/1)

Hız. Muhammed (sav), Miraç olayıyla hiçbir kulun erişemeyeceği bir makama, Allah katına çıkmıştır. Kur’an-ı Kerim’de Necm suresi 8-9. ayetlerde¹⁰⁶ Allah katına çıkan Hız. Muhammed (sav)’in Yüce Allah’a ne kadar yakın olduğu anlatılmıştır. Necm suresi 10. ayette¹⁰⁷ ise Yüce Allah’ın Hız. Muhammed (sav)’e vahyettiği bildirilmiştir. Şerîf Alî, Hız. Muhammed (sav)’i anlatırken bu ayetlere telmihte bulunmuş; Hız. Muhammed (sav)’in Miraç’ta Allah’a yakınlığını köşke, vahiy almasını ise taca teşbih etmiştir. Şerîf Alî, bunlarla birlikte aşağıdaki beyitlerde Hız.Muhammed (sav)’in “Emin”ve “Taha” sıfatlarına da yer vermiştir:

Ḥabīb-i Ḥazret-i Mevlā-nişin eyvān-ı ev-ednā

Emîn-i Ka‘be-i ‘ulyā Ebū’l Ḳāsım Muḥammeddür (52/2)

...

Başında tâc-ı mā-evḥā senüñ şânındadır *Tā-ha*

Şerîfe şefkatüñ ḥālā kerāmet yā Resûlu’llāh (108/5)

Şair, aşağıdaki beyitte büyük bir sevgi beslediği Hız.Muhammed (sav)’in kâinata ayak basmasını bir rahmet denizine teşbih etmektedir:

Şereflendük bugün mevlūd-i pākūñle olup iḥyā

Ḳudūmuñ kâ’ināta baḥr-i rahmet yā Resûlu’llāh (108/2)

¹⁰⁶“Sonra (Muhammed’e) yaklaştı, derken daha da yaklaştı. O kadar ki (birleştirilmiş) iki yay arası kadar, hatta daha da yakın oldu.”(Necm, 53/8-9)

¹⁰⁷“ Bunun üzerine Allah, kuluna vahyini bildirdi.”(Necm, 53/10)

Şerîf Alî, bir diğer beyitte âlemlere rahmet olarak gönderilen Hz.Muhammed (sav)’in asilere ve kabahatlılara karşılıksız lütuf ve şefkat gösterdiğini söylemektedir:

‘Uşâta luţf-ı bî-minnet ider mücrimlere şefkat

Vücûd-ı ‘âleme rahmet Ebû’l Kâsım Muḥammeddür (52/4)

Şair, yukardaki beyitte herkese lütuf ve şefkat gösteren Hz.Peygamber (sav)’in merhametinin kaynağını, Hz. Peygamber (sav)’in özünün gereği olarak ifade etmektedir:

Medâr-ı merḥametdür muḳtezâ-i cevher-i zâtı

Dü ‘âlemde hele gencîne-i rikḳat Muḥammeddür (48/3)

Şerîf Alî, bir başka beyitte Hz. Muhammed (sav)’e salat ve selam göndermenin âleme can, insana huzur verdiğini anlatmaktadır. Ona göre Hak cemaline kavuşmanın rehberi Hz. Muahmmmed (sav)’dir:

Şalâtıyla selâmı cân-ı ‘âlem feyz-i âdemdür

Cemâl-i Ḥaḳḳa zîrâ reh-ber-i vuşlat Muḥammeddür (48/4)

Müslümanlar, Hz.Muhammed (sav)’e çokça salat ve selam gönderirler. Çünkü Hz. Peygamber (sav)’in şefaati ettiği kimseler cehennem azabı görmez, Yüce Allah tarafından affedilirler. Şerîf Alî de şiirlerinde Hz. Muhammed (sav)’den şefaati istemektedir. Eğer O, mahşer gününde inayet etmezse Şerîf Alî iki âlemde de harap olacaktır:

‘Înâyet eylemezseñ rûz-ı mahşerde bu nâ-çâra

Tebâh olur iki ‘âlemde kârum yâ Resûlu’llâh (109/4)

Şerîf Alî, İslâm dinine göre mübarek kabul edilen üç ayları anlatırken Hz.Muhammed (sav)’i bu aylarla birlikte anmıştır. Recep ayı, Hz.Peygamber (sav)’in Mirac hadisesinin gerçekleştiği aynı zamanda Hz. Peygamber (sav) ana rahmine düştüğü gece olarak kabul edilen Regâip Kandili de bu aydadır:

Ḥazret-i Peygām-berüñ mi‘râc şehridür bu mâh

Kim Regâ’ible müzeyyen pür-ziyâ mâh-ı Receb (4/2)

Şair, Şaban ayı için yazdığı şiirinde yer alan aşağıdaki beyitte “Recep Allah'ın ayıdır, Şaban benim ayımdır, Ramazan ise ümmetimin ayıdır¹⁰⁸.” hadisine telmihte bulunarak Şaban ayını Rahman’ın sevgilisi olan şanlı Peygamber (sav)’in ayı diye tanımlamaktadır:

Şehr-i Peygām-ber-i zî-şān Ḥabību’llāh-ı Raḥmān

Müjdeler ‘āleme kim geldi bu māh-ı Şa‘bān (133/2)

Şair, Ramazan ayını anlatırken de müminlerin bu ayda Hz. Peygamber (sav)’in sünnetini icra ettiklerini, geceleri sabaha kadar ibadet edip Resullullah’ı şevkle zikrettiklerini şöyle ifade etmektedir:

Sünnet-i Peygām-beri icrā ider

Giceler tā şubḥa dek ihyā ider

Şevķile tesbīḥ okuyup āh ider

Geldi yā Rabbü’ş-şükür şehrü’s-şıyām (87/2)

2.2. Âyetler

Şerîf Alî, mecmuasında âyetleri anlatmak istedikleri ile aynı doğrultuda; bazılarını lâfız, bazılarını da mânâ iktibası yoluyla kullanmıştır. Şair, Allah’ın emirlerine uyup iyiliği emrettiğini ve kendinin bir makam istemediğini şükrederek anlatırken Kur’ân-ı Kerîm’de birçok ayette yer alan¹⁰⁹ “emr-i bil-ma’rûf (iyiliği emretme)” u iktibas etmiştir:

Ḥudā emrine râzīyum iderem *emri bil-ma‘rûf*¹¹⁰

‘Uvāya kendimün aşlā şükür hiç ruḥsatum yokdur (26/4)

¹⁰⁸ “Recep Allah'ın ayıdır, Şaban benim ayımdır, Ramazan ise ümmetimin ayıdır.” El-Aclûnî, *age*, c.I, s. 423.

¹⁰⁹ Tevbe, 9/71, 112; Lokmân, 31/17; Âl-i İmrân, 3/104, 110, 114; A’raf, 7/157.

¹¹⁰ “Onlar (o müminler) ki, eğer kendilerine yeryüzünde iktidar verirse namazı kılar, zekâtı verirler, iyiliği emreder ve kötülükten nehyederler. İşlerinin sonu Allah’a varır.”(Hac, 22/41)

Şerîf Alî, bir başka beyitte Peygamber Efendimiz (sav)’i anlatırken Onun, Yüce Allah’a ne kadar yakın olduğunu ifade etmek için Necm suresi 9. ayetten iktibas yapmış ve bu yakınlık makamını bir köşke teşbih etmiştir.

Ḥabīb-i Ḥazret-i Mevlā-niṣṣin eyvān-ı **ev-ednā**¹¹¹

Emin-i Ka‘be-i ‘ulyā Ebū’l Kāsim Muḥammeddür (52/2)

Şair, aşağıdaki beyitte geçen “Erselnāk” ifadesini Enbiyâ suresi 107. âyetten iktibas etmiştir. Bu ayette Peygamber Efendimiz (sav)’in, âlemlere rahmet olarak gönderildiği, peygamberliğinin genel olduğu, insanların ve cinlerin peygamberi olduğu açıklanır¹¹². Şair burada, “Sen olmasaydın felekleri (kâinatı) yaratmazdım.” kutsi hadisini de iktibas ederek Peygamber Efendimiz (sav)’i övmektedir.

Celîsi mesned-i **lev-lāk**¹¹³ enîsi nūr-ı **erselnāk**¹¹⁴

Medār-ı devre-i eflāk Ebū’l Kāsim Muḥammeddür (52/3)

Şerîf Alî, bir diğer beyitte, Allah katında insanın yüzünün ak olabilmesi için Allah’ın emrettiği gibi İslâmı tebliğ etmek gerektiğini anlatırken Yâsin Suresinden kısmî iktibas yapmıştır.

İsterisen olasun sen Ḥaḳ katında yüzün ağ

Ara sen hem iste bul kim yok aña **ille’l-belāğ**¹¹⁵ (71/1)

Şair, âyet iktibası yaptığı bir başka beyitte, insanın Hakk’ı bilmesi için önce kendini bilmesi gerektiğini anlatmaktadır. “*Hel Etâ*” sözüyle insanın insan oluncaya kadar geçirdiği devreler hatırlatılmaktadır¹¹⁶:

¹¹¹ “Sonra (Muhammed’e) yaklaştı, derken daha da yaklaştı. O kadar ki (birleştirilmiş) iki yay arası kadar, hatta daha da yakın oldu.”(Necm, 8/9)

¹¹² Mehmet Yılmaz, *Edebiyatımızda İslâmî Kaynaklı Sözler*, Enderun Kitabevi, İstanbul 1992, s.43

¹¹³ “Sen olmasaydın felekleri yaratmazdım.” El-Aclûnî, *age*, s. 164.

¹¹⁴ “(Resûlüm!) Biz seni âlemlere ancak rahmet olarak gönderdik.”(Enbiyâ, 21/107)

¹¹⁵ “Bizim vazifemiz, açık bir şekilde Allah’ın buyruklarını size tebliğ etmekten başka bir şey değildir, dediler.” (Yâsin, 36/17)

¹¹⁶ Yılmaz, *age*, s.68

Mekteb-i dilden oku gel *Hel etâdan*¹¹⁷ bir sebak

Aç gözün mir'ât-ı dilde hüccet-i Kur'âna bak

(74/2)

Şerîf Alî, aşağıdaki beyitte de Yüce Allah'ın Peygamber Efendimiz(sav)'e, “Sonra (Muhammed'e) yaklaştı, derken daha da yaklaştı. O kadar ki (birleştirilmiş) iki yay arası kadar, hatta daha da yakın oldu¹¹⁸.” ayetlerinden sonra bu yakınlıkta O'na vahyini bildirdiğini anlatan ayetten iktibas yapmış ve bu yakınlığın, vahyi almanın önemini bir taca teşbih ederek anlatmıştır:

Başında tâc-ı *mâ-evhâ*¹¹⁹ senün şânındadır Ta-ha

Şerîfe şefkatün hâlâ kerâmet yâ Resûlu'llâh

(108/4)

Şair, “Allah'ın rahmetinden ümit kesmeyin! Çünkü Allah bütün günahları bağışlar.” mealindeki ayetten iktibas yaptığı aşağıdaki beyitte de, Allah'tan bağışlanmayı istemektedir:

Kapu geldüm ey lûţuf ıssı Allâh

Ümidüm sendedür yok ğayra va'llâh

Didün *lâ taknefu*¹²⁰ ey Şâh

Tecellî ile yâ Rab teselli

(130/3)

Sidre ağacı, tefsirlerdeki açıklamalar göz önüne alındığında, Hz. Peygamber Allah'ın huzuruna varmadan önce cennetü'l-me'vâda Cebrâil'i yanında bıraktığı mübarek bir ağaçtır. Sidre ağacı, Allah'ın huzuruna giden yolda bir sınır kapısı gibidir. Allah katından gönderilenler orada aracılara (melekler) aktararak dünyaya ulaştırılır, yukarıya çıkacak veya aşağıya inecek her şey o sınırdan alınıp verilir¹²¹. Şerîf Alî,

¹¹⁷ “İnsan üzerinden henüz kendisinin anılan bir şey olmadığı uzun bir süre geçmedi mi?” (İnsan, 76/1)

¹¹⁸ “Sonra (Muhammed'e) yaklaştı, derken daha da yaklaştı. O kadar ki (birleştirilmiş) iki yay arası kadar, hatta daha da yakın oldu.” (Necm, 53/8-9)

¹¹⁹ “Bunun üzerine Allah, kuluna vahyini bildirdi.” (Necm, 53/10)

¹²⁰ “De ki: Ey kendi nefisleri aleyhine haddi aşan kullarım! Allah'ın rahmetinden ümit kesmeyin! Çünkü Allah bütün günahları bağışlar. Şüphesiz ki O, çok bağışlayan, çok esirgeyendir.” (Zümer, 39/53)

¹²¹ Mustaf Uzun, “Sidretü'l-Müntehâ”, *DİA*, Türkiye Diyanet Vakfı Yay., İstanbul 2009, c. 37, s. 383.

Necm Suresi 14. ve 16. ayetlerden iktibas ederek Peygamber Efendimiz (sav)’ın ilâhî aşkla mest olup bu yüce mevkiye ulaştığını anlatmaktadır:

İçürüp anı zülâlınden bunlar mestân olup

*Sidre*¹²²-i ‘arş-ı mu‘allâya uçup idüp seyyâh (16/4)

Yüce Allah, insanı yaratılan bütün mahlûkattan üstün kılmıştır. İlk insan, ilk peygamber Hz. Âdem, dolayısıyla insan yeryüzünde Allah’ın halîfesi kılınır, meleklerden üstün tutulur¹²³. Şerîf Alî, aşağıdaki beyitte Bakara suresi 31. âyetten iktibasta bulunarak insana verilen bu büyük rütbenin insan ruhuna verilmiş eşsiz bir lezzet olduğunu söylemektedir:

‘*Alleme’l-esmâ*¹²⁴ yı ta‘lîm eyleyen cânâ bizüz

Bu rumûzı aňlamağa yok rûha bundan lezîz (23/2)

2.3. Hadisler

Şerîf Alî, hadislerde de âyetlerde olduğu gibi anlatmak istediklerine dayanak olarak lâfzî ve mânâ iktibası yapma yoluna gitmiştir. Şair; “Men ‘aref” sırrı olarak tabir ettiği “Kendini bilen Rabbini bilir.” mealindeki hadisi, hem meal olarak hem de hadisin baş tarafını kullanarak iktibas etmiştir. Şerîf Alî, aşağıdaki beyitte Allah’ın kendini bilen kişide tecelli edeceğini söyleyerek, söz konusu hadisi mana iktibası yoluyla kullanmıştır:

*Şerîfâ nefsinî bildükde Hâk zâhir olur sende*¹²⁵

Koma inşâf elden böyle nâ-puhte edâdan geç (15/6)

Şair bir diğer beyitte, hadisin baş kısmını iktibas etmiştir. Şerîf Alî, kişinin kendini bilmesi makamına ulaşp, feyiz bulmayı ümit etmekte ve varlığını tamamen Allah’ın varlığında eriterek kendine dair en ufak bir parçanın kalmamasını istemektedir:

¹²² “Andolsun onu, Sidretü’l-Müntehâ’nın yanında önceden bir defa daha görmüştü. Cennet’ül-Me’vâ da onun yanındadır.” (Necm, 53/13-15).

¹²³ Yılmaz, *age*, s. 20.

¹²⁴ “Eğer sözünüze sadık iseniz şunların isimlerini bana bildirin, dedi.” (Bakara, 2/31)

¹²⁵ “Kendini bilen Rabb’ini bilir.” El-Aclûnî, *age*, c.II, s 262.

Men ‘arefden feyz-yâb olmak ümîdinden olup

Nokta-i ser-bestimûn hâlline imdâd isterem (86/2)

Şerîf Alî, bir başka beyitte yine hadisin baş kısmını iktibas etmiştir. Şair; bu beyitte, ilâhî aşkla söylenmek istenenin, “men ‘aref” makamının sırları olduğunu ifade etmektedir:

Men ‘arefesrârıdur ‘aşk-ı ilâhîden murâd

Ehl-i ‘aşkun hâk-i pâyûn tûtiyâ bil sen seni (125/2)

Şerîf Alî, aşağıdaki beyitlerde, “Kanaat, tükenmez bir hazinedir.” mealindeki hadisi iktibas etmiştir. Şair, kanaati bitmeyen bir hazinenin iksiri olarak tanımlamış ve âşıkların kalbinin bu hazineye ulaştığını belirtmiştir:

Bize bu **kenz-i lâ-yefnâ**¹²⁶ ki ikşîr-i kanâ‘ atdur

Bakılsa cevher-i yektâ gibi zî-ğadr-i kıymetdür (32/1)

...

Kenz-i lâ-yefnâya vâsıl oldu qalb-i ‘âşıkân

Maṭla‘ -i envâr-ı Hâḫdur ‘aşk-ı pāk-i Kâdirî (118/2)

Şair, bir diğer beyitte, “Sen olmasaydın felekleri yaratmazdım.” mealindeki hadisten iktibas yaparak Peygamber Efendimiz (sav)’in Allah katındaki değerini vurgulamıştır:

Celîsi mesned-i **lev-lâk**¹²⁷ enîsi nûr-ı erselnâk

Medâr-ı devre-i eflâk Ebû’l Kâsım Muḫammeddür (52/3)

Şerîf Alî, Hz. Peygamber (sav)’in nurunun her şeyden önce yaratıldığını Hz. Câbir’den rivâyet edilen “Ey Câbir! Her şeyden önce Allah’ın ilk yarattığı şey, senin Peygamber’inin nurudur.” hadisini mana yoluyla iktibas etmiştir:

¹²⁶ “Kanaat tükenmez bir hazinedir.” El-Aclûnî, *age*, c.II, s. 133.

¹²⁷ “Sen olmasaydın felekleri yaratmazdım.” El-Aclûnî, *age*, c. II, s. 164.

Ṭulū‘-ı enbiyānuñ evvelidür pertev-i nūr¹²⁸

Hulāşa reh-nümā-yı nā‘il-i cennet Muḥammeddür

(48/2)

Şerîf Alî, Peygamber Efendimiz (sav)’in Allah’a yakınlığını anlattığı aşağıdaki beyitte ise, “Allâhla beraber olduğum öyle anlar var ki, ona en yakın melekler ve hatta gönderilen nebîler dahi erişemez” mealindeki hadisin baş tarafını iktibas etmiştir. Bu yakınlığı aşk şarabına teşbih etmiş ve bundan bir damla içenin, sevgiliyle bir olacağını anlatmıştır:

Lî-ma‘allâh¹²⁹ hamrını kılmış ezel ‘âşıklara

Kaṭresin nûş eyleyüben cân-ı cânân olmuşam

(84/3)

Şair, Peygamber Efendimiz (sav)’in “Müminin kalbi Allah’ın evidir.” hadisini mânâ iktibası yoluyla kullanarak Yüce Allah’ın insana verdiği değeri göstermekte ve insanın Allah’ın evi olduğunu söylemektedir:

Beyt-i Ma‘mūr Beyt-i Yezdân didiler âdemdedür¹³⁰

Sen anı eyle ziyâret her zamânda kıl tavâf

(72/2)

Şerîf Alî, aşağıdaki beyitte mübarek aylardan “Şaban” ayını anlatırken “Recep Allah’ın ayıdır, Şaban benim ayımdır, Ramazan ise ümmetimin ayıdır.” hadisinden kısmî iktibas yapmıştır:

Şehr-i Peygām-ber¹³¹-i zî-şân Ḥabîbu’llâh-ı Raḥmāñ

Müjdeler ‘âleme kim geldi bu mäh-ı Şa‘bân

(133/2)

¹²⁸ “Ey Câbir! Her şeyden önce Allah’ın ilk yarattığı şey senin Peygamberin’in nurudur.” El-Aclûnî, *age*, c.I, s.265.

¹²⁹ “Allâhla beraber olduğum öyle anlar var ki, ona en yakın melekler ve hatta gönderilen nebîler dahi erişemez.” El-Aclûnî, *age*, c. II, s. 173.

¹³⁰ “Müminin kalbi Allah’ın evidir.” El-Aclûnî, *age*, c. II, s. 99.

¹³¹ “Recep Allah’ın ayıdır, Şaban benim ayımdır, Ramazan ise ümmetimin ayıdır.” El-Aclûnî, *age*, c.I, s. 423.

2.4. Tasavvuf

Tasavvuf; nefsinden fani, Hak ile baki olmak anlamına gelir¹³². Bir Kâdirî şeyhi olan Şerîf Alî'nin mecmuasında, tasavvufî kavramlar çokça yer almaktadır. Bu bölümde, mecmuada yer alan tasavvuf terimleri kısaca ele alınacaktır.

2.4.1. Ârif

Tasavvufta ârif, Allah'ın kendi zatını, sıfatlarını, isimlerini ve fiillerini müşahede ettirdiği kimse anlamına gelir. Müşahede ve temaşadan hâsıl olan bilgiye mârifet, bu bilgiye sahip olan şahsa da ârif denir¹³³. Şerîf Alî, mecmuasında âriflere sık sık yer vermiştir. Şair, aşağıdaki beyitlerde âriflerin özelliklerini şöyle anlatmıştır. Âriflerin menzili dergâhlardır ve ârifler Allah yolunu meslek edinmişlerdir:

Cây-gâh-ı bî-riyâdur menzili ' âriflerün

Meslek-i râh-ı Hudâdur menzili ' âriflerün (100/1)

Ârifler, aşk derdiyle pervane gibi yanmaktadırlar ve bu aşk derdiyle yanan âşıkların yolunda başlarını fedâ edeceklerdir: :

Derd-i ' aşka düş olup pervâne-veş yanmaktadır

' Âşıkâna ser-fedâdur menzili ' âriflerün (100/4)

Şaire göre, ârifler her ne söylerse tasdik edilmelidir çünkü onların bütün söyledikleri hakikattir:

Şerîfâ şöḥbeti ' âriflerün cümle ḥaḳâ'ıkdür

Ne söylerse taṣdîḳ eyle zîrâ ana zebûn olmaz (54/4)

¹³² Süleyman Uludağ, "Tasavvuf", *Tasavvuf Terimleri Sözlüğü*, Kabalcı Yayınları, İstanbul 2012, s. 345.

¹³³ Uludağ, "Ârif" *age*, s. 44.

Bir başka beyitte âriflerin kibirli olmadıklarını, onların kendilerini herkesten aşağı gördüklerini söyler. Onlar kendilerini böyle görürken kendisine övünmenin beyhude olduğunu söylemektedir:

Şerîfâ cümleden ednâ bilür zâtını ‘ârifler

Hilâf-ı cinsile ülfetdeki da‘vâyı n’eylersün (99/5)

2.4.2. Âşık

Mecumadaki şiirlerde yer alan aşk, Allah’a duyulan aşkı; âşık ise Hak âşığını ifade etmektedir. Tasavvufî ıstılah olarak âşık, “Allah Teâla’yı son derece ve azami mertebede seven kimsedir¹³⁴”. Tam manasıyla bir Hak âşığı olan Şerîf Alî, her zaman aşk talipleri ile beraber olduğunu, ârifler ve âşıklar meydanının kurbanı bulunduğunu şu şekilde ifade eder:

Bu Şerîf her dem muhabbet t̤alibānuñ ber-ā-beri

‘Ârifān u ‘âşıkān meydānınuñ qurbānıyuz (58/5)

Şair, âşıklar ve âriflerle birlikte. Âşıklar için Allah’a en yakın mertebede olmak aşk şarabını içmekle mümkündür:

‘Aşk şarā[bı]nuñ cür‘asın içmekdür âşıklara

Ey Şerîfâ merkez-i hâk şübhesüz ‘im‘ân-ı ‘aşk (76/5)

Âşıklar, ilâhî aşkla kendi fani varlıklarını Allah’ın varlığında yok ederler ve cümle eşyada Hakk’ı görmeye başlarlar. Şair, sâliklere, “Bu cezbe (ene’l-Hak) hâlini yaşamayanlar, âşıklara gelip ağlayıp inlemesinler.” diyerek seslenmekte ve bu hâli yaşamayanların âşıklarla birlikte olamayacağını şöyle anlatmaktadır:

Duymayan çünkü ene’l-Hâk ‘âleminden bir şafâ

N’eylesün ‘âşık anı kim âhile zâr olmasuñ (97/3)

¹³⁴ Uludağ, “Âşık”, *age*, s. 48.

Aşağıda yer alan beyitlerde ise Şerîf Alî, Allah’a yani sevgiliye ulaşma yolundaki âşıkların derdine derman olan Allah’a tecelli etmesi için dua etmekte ve Allah’ın âşıklara tecelli ve teselli ihsan edeceğini şöyle ifade etmektedir:

İlâhî ey Ğanî Yezdân [u] Sübhân

İden‘ âşıklara biñ dürlü dermân

Harâb olmuş idüp lutfuñla ihsân

Tecellî ile yâ Rab teselli

(130/2)

....

Hağ Te‘ âla ‘ âşığına ider ihsân-ı ‘ ivâz

Hem tecellî hem tesellî ider ihsân-ı ‘ ivâz

(67/1)

2.4.3. Aşk, Muhabbet

Tasavvufî ıstılah olarak aşk, “sevginin son mertebesi; sevginin tam olarak hükmü altına alması, varlığın aslı ve yaratılış sebebidir¹³⁵.” Muhyiddin Arabî dışında bütün mutasavvıflar aşkı, mecazî aşk ve hakikî aşk olmak üzere ikiye ayırır¹³⁶. Mecmuada bütünüyle hakikî aşk işlenmiştir. Şerîf Alî, hakikî aşka ulaşmanın derine inmeyle bilindiğini, bu yolda devamlılık gösterenlerin her zaman duada olduğunu söylemektedir:

Bu ‘ aşk-ı İlâhîdür derûna girmeyen bilmez

Mülâzımlar kapusunda nidâ eyler durup her gâh

(111/3)

İlâhî aşka tutulan şair, aşk derdine müptela olmuş ve bundan başka bir sevgi bilmemektedir. Şairin İlâhî aşktan başka bir arzusu yoktur. Çünkü aşk şarabından içmiştir. Burada bahsedilen şarap, sülukun sonuna gelen kemâl ehline mahsus olan coşkun aşk halleridir¹³⁷. Şair, hakikî aşk yolundaki halini şöyle ifade eder:

Derd-i ‘ aşka mübtelâyum ibtilâ bilmem nedür

Çün muhabbet cāmını içdüm hevâ bilmem nedür

(45/1)

¹³⁵ Uludağ, “Aşk”, *age*, s. 48-49

¹³⁶ Pala, *age*, s.38

¹³⁷ Uludağ, “Şarap”, *age*, s. 327

Şerîf Alî, bir başka beyitte de bu dünyaya bir meylinin olmadığını yalnızca Allah’la beraber olduğunu, bu halinin sebebinin hakikî aşk olduğunu söylemektedir:

Ne var dünyāya bir meylüm bu şeb dostıladır hālüm

Ġarā’ib özge aḥvālüm hemān ‘aşḡuñla şevḡüñdür (30/3)

Şair, şiirlerinde aşkı her şeyin üstünde tutmuştur. İnsanın hakikî aşkı tatmakla tamamlanabileceğini söylemiştir. İnsanın insan olabilmesi için aşk şarabından tatması gerektiğini, aşk şarabından içmeyenin aşk ilminde eksik olacağını ifade ederek aşkın önemini vurgulamıştır:

Görmemiş ‘aşḡ-ı muḥabbet cur‘asından bir ḡadeḡ

Zāhiren ‘ilminde nāḡıs kendini insān arar (25/2)

2.4.4. Beka-Fena

Ebedi ve geçici olma anlamlarına gelen beka-fena kelimeleri tasavvufî ıstılah olarak insanın masivadan sıyrılarak, varlığını Hakk’ın varlığında eritmesi ile Hakk’ın sıfat ve nitelikleriyle süslenmesi anlamlarına gelir¹³⁸. Şerîf Alî, kemale erenlerin ebediyette Yüce Allah’ın Bâkî isminin tecellisi olduklarını şöyle ifade etmektedir:

Kāmilūñ gōñli evidür beyt-i zāhirden murād

Vech-i Bāḡiyüz beḡāda keşretinde fāniyüz (58/2)

Sâlik, fena halinde kendi varlığından tamamen sıyrılarak varlığını Allah’ın varlığında yok eder. Kişinin fena hâlinde olduğunu bilmemesi yani Hakk’ın varlığında tamamen yok olup yokluğunu da görmemesi, fena-ender-fena olarak ifade edilen yokluk içinde yokluktur. Bu makama ulaşan kişi Allah’la bâkî olur¹³⁹. Şerîf Alî, bu durumu şöyle ifade etmektedir:

Ḳıyās etme beḡādur bu fenā-ender-fenādur bu

Kelām-ı bî-riyādur bu beyān olmaz me’āl üzre (31/2)

¹³⁸ Uludağ, “Beka”, *age*, s.70

¹³⁹ Uludağ, “Fena”, *age*, s.70

Mecmuada beka ve fena kelimeleri, geçici olan dünya ve kalıcı olan ahiret anlamlarında da kullanılmıştır. Şerîf Alî, geçici olan bu yokluk dünyasının hilelerine aldanmayıp herhangi bir sebeple bu dünyanın saadetine meyledilmemesi gerektiğini söylemektedir:

Aldanma fenâ mülkinüñ ‘âline gönülüm

Meyl eyleme bir vechile iqbâline gönülüm (83/1)

Bu dünya insanlar için burada kısa bir süre kalıp ebedî mekânı olan ahirete intikal edeceği bir misafirhanedir. Şair, bir diğer beyitte, insanın bu dünyada bir iki gün kaldıktan sonra meskeninin ahiret olduğunu belirtmektedir:

Dost cemâli gösterilmiş meskeni olmuş beķā

Bir iki gündür misâfir Hû diyüp hemân dede (21/3)

2.4.5. Cezbe

Tasavvufî ıstılah olarak cezbe, İlâhî niyetin gereği olarak Cenab-ı Hakk’ın kendisine giden yolda ihtiyaç duyulan her şeyi kuluna bahşedip çabası ve çalışması olmaksızın onu kendisine çekmesi ve yakınlaştırması anlamına gelir¹⁴⁰. Hakikate erişmek, aşk ile cezbeye gelmek vasıtasıyla olur. Cezbeye uğrayana meczûb denir¹⁴¹. Şerîf Alî, Allah aşkı ile cezbeye gelen bir âşıktır. Aşkının cezbesi ile mecnuna döndüğünü, kendi kendine söylenen bir divane olduğunu şöyle ifade etmektedir:

Bu Şerîfâ cezbe-i‘ aşk ile mecnûna dutup

Kendüsiyle söylenüp dîvâne olduk bilmedük (78/5)

Âşıktaki cezbeyi meydana getiren haller; zikir, fikir ve çiledir¹⁴². Şair, tevhit halkasında zikirle cezbeye tutularak, bu hâlin esrarıyla yani Hak’la beraber olduğunu ifade eder:

Vücûduñ maḥv ider dervîş Şerîfânuñ ḥayât-efzâ

Olur cezbeyle esrârı ber-a-ber ḥalkâ-i tevḥîd (19/5)

¹⁴⁰ Uludağ, “Cezbe”, *age*, s. 89

¹⁴¹ Pala, *age*, s. 91

¹⁴² Pala, *age*, s. 91

Şerîf Alî, aşağıdaki beyitte, bu dünyada ilâhî sırları ve sâlikin Allah’la bir olduğu cezbe hâli ile âlemi seyrân etmek isteyenlerin bunu aşkla yapabileceklerini söyler:

‘ Âşık olsun cānla ‘ âlemde ‘ irfân isteyen

Cezbe‘ -i feyz-i haqîkat ile seyrân isteyen (98/1)

Şair, bir diğer beyitte ise âşıkların cezbe hâlinde Mutlak Varlık’la bir olmalarını, katrenin deryaya dönüşmesine teşbih ederek ârif-i billah olanların yani ilâhî sırlara vâkıf olanların bu hikmete hayran olduklarını şöyle ifade eder:

Kaṭre iken cezbesi ‘ âşıklarun ‘ ummân olur

‘ Ârif-i bi’llâh olan bu hikmete ḥayrân olur (49/1)

2.4.6. Dört Kapı

Tarikat ehlinin manevi yolculuğu esnasında geçmesi gereken dört aşama: şeriat, tarikat, marifet, hakikattir. Hz.Peygamber(sav)’in sözü şeriat, fiili tarikat, hâli mârifet, sırrı hakikattir. Şeriat farz, tarikat vacip, mârifet sünnet, hakikat fazilet/nafiledir¹⁴³.

2.4.6.1. Şeriat

Şeriatın, “zahiri hükümler, fıkıh kaideleri, hukuki kurallar, insanın bedeni ve dünyasıyla ilgili dinî hususlar; peygamberler aracılığıyla Allah tarafından konulan kanunlar; mükellefin, dünya ve ahiret hayatını düzene koymasına için konulan cüzi hükümler¹⁴⁴” gibi anlamları vardır. Şerîf Alî, dört kapının ilki olan şeriata çok önem vermiştir. Şiirlerinde şeriati, Allah tarafından konulan hükümler olarak tanımlamış ve önemini vurgulamıştır. Şair, aşağıdaki beyitte şeriati, Hakk’a ulaşma yolunun ta kendisi olarak ifade etmiştir:

Gelen bir ṭâlibe Ḥaḫḫa delîlüm

Ṭarîḫün ḥod binâsıdur şerî‘ at (8/1)

¹⁴³ Uludağ, “Dört Kapı”, *age*, s. 110-111

¹⁴⁴ Uludağ, “Şeriat”, *age*, s. 332

Şair, bir başka beyitte de şeriâtı Allah'ın kelâmı olarak tanımlamakta ve kendisine “Bu kurallara riayet et.” diye seslenmektedir:

Şerîfâ şer‘ -i pâke kıl teşebbüs
Kelâm-ı Hâk nidâsıdur şerî‘ at

(8/7)

2.4.6.2. Tarikat

Tarikat, “Hakk’a ermek için tutulan, birtakım kuralları ve ayinleri bulunan yol¹⁴⁵” manasındadır. “Mutasavvıflara göre tüm insanların, hatta bütün yaratıkların alıp verdikleri nefes sayısınca Allah’a yol gider¹⁴⁶.” Tarikat, Hakk’a ulaşmada geçilen kapılardan ikincisidir. Şerîf Alî, hakikatle tarikatı birlikte kullanmış, hakikatin kaynağının tarikat ehlinde olduğunu söylemektedir:

Erbâb-ı tarîkatde olur kân-ı hakîkat
Pîridür aña himmet-i pîrân ile vuşlat

(11/1)

Şair, bir başka beyitte sâlikin dersini tamamladığında tarikatın da hakikat olduğunu ifade etmiştir:

Mecâzile hakîkat ‘ârife nisb-i tarîkâtdür
Tamâm eyler ise dersini tarîkat da hakîkâtdür

(47/1)

2.4.6.3. Marifet

Tasavvufî ıstılah olarak mârifet, sûfîlerin ilâhî hakikatleri kendi içlerinde vasıtasız olarak yaşayarak elde ettikleri bilgi anlamına gelmektedir. Bu şekilde Allah’a dair elde ettikler, bilgiye mârifetullah, ve bu bilgiye sahip olan kişiye *ârif-i billah* (ârif, urefâ) denir¹⁴⁷. “Sûfîler mârifetin kendisinden çok sebep, sonuç ve belirtileri hakkında açıklamalar yapmışlardır. Kuşeyri’ye göre sâlik önce Hakk’ı, onun sıfat, isim ve

¹⁴⁵ Uludağ, “Tarikat”, *age*, s. 343

¹⁴⁶ Uludağ, “Tarikat”, *age*, s. 343

¹⁴⁷ Uludağ, “Marifet”, *age*, s. 236

fiillerini tanır, sonra ibadet ederek ve çile çekerek nefsinı arındırır, O'na yaklaşır. O zaman Hak kendisini ona tarif eder¹⁴⁸.” Şerîf Alî, bu makama ulaşan kimsenin elem çekmeyeceğini, irfandan başka hiçbir şeyle ilgisi olmayanların sultan olacağını söylemektedir:

Ma‘ rifetle kām-yāb olan elem çekmez hele
Lā-ubālī meşrebi ‘ irfān olan sultān olur (49/4)

Şair bir başka beyitte, mârifet makamını gül bahçesine benzetmiş ve bu bahçede maksadının guncasının açmasını, marifet makamına erişmeyi istediğini anlatmıştır. Marifet makamına giden yolda kendine bir üstat istediğini belirtmiştir:

Ğonce-i maşşūdum açsun bu gülistanda benüm
Ma‘ rifet taşşīline kesbümde üstād isterüm (86/3)

2.4.6.4. Hakikat

Hakikat tasavvufta, “Hakk’ın sâlikten vasıflarını alarak yerine kendi vasıflarını koyması (*ittisaf bi-evsâfillah*). Zira kul ile kulda ve kuldan faaliyette bulunan odur. O’ndan başka hakiki fail yoktur¹⁴⁹.” Sâlikin hakiki aşka ulaşabilmesi için kalbinde Allah aşkından başka bir şeyin olmaması gerekir. Şerîf Alî, müritlerine kalplerindeki tozu silip aşk hocasından hakikati yani hakiki aşkı öğrenmelerini salık vermektedir:

Oķu gel ħāce-i ‘ aşkdan ħaķīķat ‘ ilmini öğren
Derūnundan ħubārı sil ħulūş-ı zıkr-i lādan geç (15/5)

Sâlik, hakikate ulaşmak için kendi benliğinden feragat etmelidir. Şair, aşağıdaki beyitte kendine seslenerek, her şeyden el çekerek hakikatle teselli bulması gerektiğini şöyle ifade etmektedir:

Eger ‘ āķıl isen ey dil ferāġat mülkine ‘ azm it
Tesellī bul ħaķīķatde bırak ‘ ālemde ‘ unvānı (128/4)

¹⁴⁸ Uludağ, “Marifet”, *age*, s. 236

¹⁴⁹ Uludağ, “Hakikat” *age*, s. 152-153.

2.4.7. Dünya

Tasavvufta dünya, “kişiyi Allah'tan alıkoyan her şey, imtihan yeri, âhiretin tadası, geçici, fani yer¹⁵⁰” gibi anlamlarda kullanılmıştır. Mecmuada dünya tasavvufî anlamında kullanılmıştır. Dünya isminin yanında “dâr-ı fenâ, dâr-ı mihnet, cihan, fena mülkü, mâfihâ, mülk-i fani” gibi isimlere de yer verilmiştir. Şerîf Alî, dünyayı farklı isimlerle ansa da, genel olarak yakın anlamlarda kullanmıştır. Şair, yokluk evi olarak tanımladığı bu dünyanın heveslerine, isteklerine uyulmaması gerektiğini şöyle ifade etmektedir:

Bu dâr-ı fenâ ‘âkıbeti daği fenâdur

Gel uyma şağın bu dil-i meyyâline gönlüm (82/4)

Şerîf Alî, aşağıdaki beyitte, bu cihanın görünüşüne gönülden bağlanılmaması gerektiğini, çünkü bu dünyanın zevkinin boş bir hayal olduğunu söylemektedir:

Şerîfâ mübtelâ olma cihānuñ nağşına ez-dil

Hemân bir māl-i hulyâdur bakılsa zevki ‘âlemde (22/5)

Şair, bir başka beyitte de bu dünyaya bir meylinin olmadığını Allah aşkıyla Allah’ın yanında olduğunu ifade etmektedir:

Ne var dünyâya bir meylüm bu şeb dostıladır hâlüm

Ġarâ’ib özge aḥvâlüm hemân ‘aşkuñla şevḳüñdür (30/3)

2.4.8. Esrar

Esrar tasavvufta, “sâlikin Hak’ta ve Hakk’a erdiği noktada, “Benim öyle vakitlerim var ki, o vakitteyken ne bir resul ne de bir melek ile ilgilenebilirim,” sözünün hükmüyle incelmesi ve erimesi anlamına gelir¹⁵¹.” Şerîf Alî, ilâhî sırlara mürşidinin

¹⁵⁰ Ethem Cebecioğlu, “Dünya”, *Tasavvuf Terimleri ve Deyimleri Sözlüğü*, Ağaç Kitabevi Yay., İstanbul 2009, s. 174.

¹⁵¹ Uludağ, “Esrar”, *age*, s. 127.

telkiniyle ulaştığını, bu sırlara ulaşmasıyla eşyayı Hakk'ın gözüyle görme mertebesinin¹⁵² kendisine bahşedildiğini şöyle anlatmaktadır:

Baṇa telkīn idelden mürşid-i kāmīl bu esrārī
Ẓiyā bahş-ı derūn oldı bu cānum içre cānumdur (51/3)

Şair, bir başka beyitte bu sırlara gerçek âşıkların vakıf olduğunu, sadık âşıkların hakikat makamına ulaşabileceğini, gerçek sevgiliye bende olmanın da ancak bu makamda olabileceğini ifade eder:

‘Âşık-ı şādık olan vākıf-ı esrār oldı
Ki ḥaḳīkatde olur bende-i cānān ancak (75/3)

Şerîf Alî, bu sırrı münkirlerin, zahitlerin bilmesinin mümkün olmadığını bu sırta sadece aşk ehlinin, âriflerin, irfana talip olanların vakıf olabileceğini aşağıdaki beyitlerde şöyle ifade etmiştir:

Bu eṭvārı şaḳın esrārī münkirden su‘āl itme
Yegāne pīr-perver ṭālib-i ‘irfān olandan şor (33/4)
...
Sırr-ı ‘aşḳdan bî-ḥaberdür ey Şerīfā zāhidān
Ehl-i ‘aşḳa reh-nümādur menzili ‘âriflerūn (100/5)

2.4.9. Gurbet-Firkat

Gurbet, insanın amacına ulaşabilmesi için vatanından, eşinden dostundan ayrı kalmasıdır¹⁵³. Şerîf Alî, bu dünyada gurbette olduğunu ve bu ayrılıktan dolayı gece-gündüz yandığını, gönlündeki hararetin yakıcı bir ateş olduğunu şöyle ifade etmektedir:

Rûz [u] şeb yanduk yakılduk gurbet-i firḳatdeyüz
Dildeki olan ḥarāret āteş-i sūzān olur (42/2)

¹⁵² “Ziya: Eşyayı, Hakk'ın gözüyle, aynıyle, Hak olarak görmek.” Uludağ, “Ziya”, *age*, s. 395.

¹⁵³ Uludağ, “Gurbet”, *age*, s. 148.

Şerîf Alî, bir başka beyitte de “ayrılığın vuslatı bazen farklı şekillerde bulunur ancak sonu sadece vuslat âleminde yani ruhanî âlemde olur.” diyerek insanın bu âlemde gurbette olduğunu ve vahdet-i vücud anlayışı gereği, Allah’ın bir parçası olan insanın ancak O’na döndürüldüğünde gurbetinin biteceğini şöyle ifade etmektedir:

Vuşlatı firqatı gâhice mübeddil bulunur

Firkatüñ ‘ âkıbeti ‘ âlem-i vuşlatda olur (43/3)

2.4.10. Hayret

Lügatte şaşırma, şaşkınlık anlamlarına gelen hayret, tasavvufî bir ıstılah olarak sâlikin kalbinde zuhur eden bir tecelli sebebiyle düşünemez hâle gelmesi demektir. Hayret delil ya da medlulde olur. Delillerle varılan Hakk’ın tecellilerini (medlulü) seyretmede hayrete düşmek sıddıklıktır. Hakk’ın varlığını ispatlayan delilde hayrete düşmek ise inançsızlıktır¹⁵⁴. Şair, mecmuada “hayret”i her iki manada da kullanmıştır. Mârifet makamında, Hakk’ın tecellilerine vâkıf olma hâlini yaşayanın irfan ilminde üstat olduğunu ifade etmiştir:

Maḥāretle bu fennün varsa üstād-ı yektāsı

Debistān-ı ma‘ ārifde enīsi ‘ ilm-i ḥayretdür (41/3)

Şerîf Alî, bir başka beytinde ise sâlike, Hakk’ın varlığının delilleri karşısında hayrete düşüp infiale kapılmaması gerektiğini söyleyerek, onu doğru yola ve Allah’ın emirlerine uymaya davet etmektedir:

Böyle ḥayretde ḳalup olma esīr-i infi‘ āl

Ṭoğrı gel ṭoğrı yūri fermāna āmāde ol (80/4)

2.4.11. Himmet

Himmet, sâlikin bir hâli veya bir şeyi elde etmek için bütün gücüyle kalbe Hakk’a yönelmesi ve velilerin dilediklerini yerine getiren manevi güçleri anlamlarına

¹⁵⁴ Uludağ, “Hayret”, *age*, s. 163.

gelir¹⁵⁵. Şerîf Alî, himmet terimini kalbin Hakk’a yönelerek kemal hâlini elde etmesi ve ermişlerin manevi güçleri ile yardım etmesi manalarında kullanmıştır. Şair, aşağıdaki beyitte, dervişlerin himmetinin kesin bir delil, sohbetinin de hikmete ulaştığını ifade etmektedir:

Hüccet-i kıt‘ı adur himmeti dervîşānuñ

Hikmete bâliğadur şohbet[i] dervîşānuñ (103/1)

Şerîf Alî, bir başka beyitte ise pirine ulaşıp ansızın ve şüphesiz himmet aldığını böylece velilerin dünyasında imam olduğunu ifade etmektedir:

İrişüp pîrūme nā-gāh alup himmet-i bî-şek

Velîler ‘arşagāhında Şerîf bende imām oldı (124/5)

2.4.12. Hikmet

Hikmet lügatte, “felsefe, düşünme melekesinin itidal hâlinde olması, uygulamayla birlikte olan bilgi, tecrübeyle kazanılan doğru bilgi, Hakka uygun düşen söz, söz ve davranıştaki isabet, her şeyin en mükemmeli, olanı olduğu gibi bilmek¹⁵⁶.” gibi manalara gelmektedir. Şerîf Alî, olanı olduğu gibi görebilmenin yani hikmetin eserlerinin âriflere de hayret verdiğini, bu eserlerin bazen gizliden bazen de yüksekte temaşa ettiğini söylemektedir:

Virür âşâr-ı hikmet ‘ârif-i dānāya da hayret

Temâşâ gösterür gâhî hafādan gâhî bālādan (93/3)

Şerîf Alî, olanı olduğu gibi bilme makamı olan hikmette bilinenlerin gizli tutulması gerektiğini “Hikmetin sırlarında yürü ancak bunlardan bahsetme, dilsiz ol.” diyerek şöyle ifade etmektedir:

Şerîf esrâr-ı hikmetde yûri bahş itme epsem ol

Gönül sulţân-ı ‘âlemdür ‘urūcum bende-cānumdur (24/6)

¹⁵⁵ Uludağ, “Himmet”, *age*, s. 170.

¹⁵⁶ Uludağ, “Hikmet”, *age*, s.169.

2.4.13. İlm-i Ledün

İlm-i ledün, Allah katından gelen bilgi, ilham anlamlarına gelir. Bu bilgi, kişiye özgü ve gizlidir¹⁵⁷. Şerîf Alî, ilm-i ledüne vakıf olmanın yolunun Kur'ân'ın sırrında olduğunu ifade etmektedir:

Tende cânân ister iseñ nüşha-i kübrâya bak

Vâkıf-ı ilm-i ledünni sırr-ı Qur'ânda ara (2/1)

Aşağıdaki beyitte, Allah yolunda olanlara seslenen şair, bu yola çıkanların ilm-i ledünnîyi okuyup sözlerin en kıymetlilerini bulacağını söylemektedir:

Bu yolda cânla diñle bulasın cevher-i elfâz

Okı ' ilm-i ledünniden haber al cevher-i elfâz (69/1)

Doğrudan Hak katından gelen bir bilgi olan ilm-i ledün söz ile ifade edilemez. Şerîf Alî, ilm-i ledünnün nüktesinin ve geleceğin vasıflarının söz ile anlatılamayacağını şöyle belirtmektedir:

Nükte-i ' ilm-i ledünni nuṭṭıla olmaz beyân

Kâl ile olmaz Şerîfâ vaşf-ı istiḳbâline (114/6)

2.4.14. İrfan

İrfan, sûfîlerin ilâhî gerçeklere vakıf olup manevi yollarla elde ettikleri bilgidir¹⁵⁸. Şerîf Alî, şiirlerinde irfana değinmiştir. Hak yolundaki sâlikin vahdete ulaşabilmesi için bir mürşid-i kâmile bağlanıp onun rehberliğinde irfana talip olması gerekmektedir:

Bu ' irfân yolına kûl ol eriş bir kâmile sen de

Ki nuṭṭ-ı câvidândur hem sözündür şekker-i elfâz (69/2)

¹⁵⁷ Uludağ, "İlm-i Ledün", *age*, s.185

¹⁵⁸ Uludağ, "İrfan", *age*, s.189

Şaire göre irfana talip olan kimse ise, âşık olmalıdır. Ancak bu sayede hakikat makamının cezbesi ile âleme bakabilir:

‘Âşık olsun cānla ‘âlemde ‘irfān isteyen

Cezbe‘ -i feyz-i ḥaḳīḳat ile seyrān isteyen (98/1)

Şerîf Alî, bir başka beytinde de riyasız, manevi mutluluğu isteyen bir mürşid-i kâminden irfan dersini alması gerektiğini şöyle ifade etmektedir:

Eger bulmak dilerseñ bî-riyā bir şevḳ-i rūḥānī

Oḳu bir mürşid-i kâmil-edādan ders-i ‘irfānı (132/1)

2.4.15. Kalp (Gönül, Kalb)

Kalp, tasavvufî ıstılah olarak Allah’ın evi, ilâhî sırların tecelli ettiği yer gibi anlamlara gelmektedir¹⁵⁹. Şerîf Alî; aşağıdaki beyitlerde kalbi, hakikatin gizlendiği yer, Allah’ın nazargâhı, âlemin sultanı olarak tanımlamaktadır:

Ḥaḳīḳat ‘ārifūñ ḳalbinde mektûm

Anuñ başı belāsıdur şerī‘at (8/4)

...

Bu ḥüccet baña şāndur kim ki insān cümleden ekrem

Nazargāh-i Ḥudā ḳalbüm benüm de ḳıblegāhumdur (24/4)

...

Şerīf esrār-ı ḥikmetde yûri baḥş itme epsem ol

Gönül sultān-ı ‘âlemdür ‘urūcum bende-cānumdur (24/6)

Tasavvufta aşka ve kalbe çok önem verilmiştir. “Müminin kalbi Allah’ın evidir¹⁶⁰.” hadisinde görüldüğü üzere, insanın gönlü çok yüce bir makamdır. Şerîf Alî,

¹⁵⁹ Uludağ, “Kalp”, *age*, s. 205.

¹⁶⁰ “Mümin kalbi Allah’ın evidir.” El-Aclûnî, *age*, c. II s.99

gönlün arş-ı alâdan daha yüce olduğunu ve ibretleri gösteren bir hikmet mekânı olduğunu şöyle ifade etmektedir:

‘ Arş-ı ‘ alâdan daği her vechile olmuş bülend
Hâşılı ‘ ibret-nümâ hikmet mekânıdur gönül (82/2)

Sâliklerin kalbini aydınlatan, onların makamlarını yükselten Allah’ın isimlerini daima zikretmeleridir. Şair, bu sebeple “Hû” zikrini dilinden düşürmemektedir. Onun kalbi Allah’ın isimleri ile aydınlanmaktadır:

Münevverdür benüm kalbüm bu esmâ-i İlâhîden
Dem-â-dem na’re-i yâ Hû daği vird-i zebânumdur (51/2)

2.4.16. Kanaat

Kanaat, yaşamak için elzem olan ihtiyaçlar haricinde nefsin bütün isteklerinden uzak durmak ve tok gözlü olmak anlamındadır¹⁶¹. Şerîf Alî, şiirlerinde kanaatin önemine çokça değinmiştir. Ona göre kanaat her kişide bulunmayan bir zevk ve safa hâlidir:

Gönül bânî kanâ‘ at meslegiñ tüt bezm-i ‘ âlemde
O bir zevk ü şafâdur kim bulunmaz degme âdemde (22/1)

Şair, bir başka beyitte, kanaatkâr olacağını bu dünyanın malının yükünü, derdini çekmeyeceğini ve bu yükten kurtulup tevekkül meclisinde özgür olacağını söylemektedir:

Kanâ‘ at-pîşe fikr-i şîklet-i var-ı cihân çekmez
Tevekkül bezminüñ azâdesîdür imtinân çekmez (63/1)

Kanaata çok önem veren Şerîf Alî, kanaatin eşsiz bir mücevher gibi kıymetli olan tükenmez bir hazine olduğunu şöyle ifade etmiştir:

¹⁶¹ Cebecioğlu, “Kanaat”, *age*, s. 347.

Bize bu kenzi lâ-yefnâ ki iksir-i anâ‘ atdur

Baılsa cevher-i yektâ gibi zî-adr-i ıymetd r (32/1)

2.4.17. Masiva

Masiva, “Allah’ın dışındaki her řeydir¹⁶².” şer f Al , masiva sevgisinin g nle keder verip onu kirlettiğini söylemektedir:

M -siv  h bb  dil-i ş fa k d ret virdi

O cihetle bu g   l  y ne-i ş f degül (81/2)

şer f Al , aşağıdaki beyitte de Hak yolunda olan kişinin amacına ulaşabilmesi için Allah aşkıyla masivadan sıyrılması gerektiğini şöyle ifade eder:

‘ Aşıla gel m -siv yı biz yaalum oda kim

Vech-i dostu ‘  ş ne görelüm y  H  diyü (105/2)

2.4.18. Mest

Sarhoş anlamına gelen mest, tasavvuf   stılah olarak il h  aşkın  ş ga bütünüyle h kim olması durumudur¹⁶³. Bu terimi mecmuasında sıkça kullanan şair, gönlünün il h  aşkın şarabıyla feyiz bulup sarhoş olunca bu sarhoşlukla ruhunun şevk ve neşeye kavuştuğunu ifade etmektedir:

Mey-i ‘ aş-ı  l h den bu g  l m feyz-y b oldu

Olup mest ne şev   nle der num neş’e-y b oldu (123/1)

şer f Al  bir başka beyitte aşk kadehini içip sarhoş olduğunu, hiç ayılmadan aşk n n ateşi ile Allah’ı zikretmeye devam ettiğini şöyle anlatmaktadır:

Mest olup c m-ı muhabbet n şuna geldüm bu gün

H  ayılmaz y re arşu yana yana h  direm (85/3)

¹⁶² Uludağ, “Masiva”, *age*, s. 237.

¹⁶³ Uludağ, “Mest”, *age*, s. 245.

2.4.19. Mürşit (Mürşid, Pir, Şeyh)

Mürşit; doğru yolu gösteren, sâliklere manevi yolculuklarında rehberlik eden kimsedir¹⁶⁴. Postnişin ve şeyh kelimeleri ile aynı anlamda olmak üzere tarikat liderleri için de mürşit kelimesi kullanılmaktadır¹⁶⁵. Şerîf Alî, sâlikin manevi yolculuğunda gerekli aşamaları geçmesinde ona rehberlik edecek bir mürşid-i kâmilin olması gerektiğini vurgulamıştır:

Saňa bir mürşid-i kâmil gerekdür reh-nümâ olsun

Bu yolda sâlike lâzım dimişler bî-riyâ atı (126/5)

Sâlik, mürşidin rehberliği ve himmeti sayesinde manevi yolculuğundaki aşamaları geçer. Şair, bir diğer beyitte şeytanın uğraştığı insanoğlunun bir mürşide bağlanıp ona hizmet ederek evliya mertebesine kadar yükselebileceğini ifade etmektedir:

Saňa zincîr takmış boynuña şeytân haķîķatle

Ėul ol bir mürşide ĥidmetle bâb-ı evliyâdan geç (15/3)

Mecmuada mürşit, pir, şeyh gibi isimlerle anılan ve salike rehberlik eden kimselerin önemine çokça değinen şair, sâlikin kendisini bilmesi hâlinde pirlerin himmetinin, sâlikin mamur olmasını sağlayacağını şöyle anlatmaktadır:

Himmet-i pîrânla ma‘mûr olurduñ ‘âķibet

Her zamân olmazsa bârî câ-be-câ bilsen seni (125/5)

Şerîf Alî, aşağıdaki beyitte de sâlikin, himmete ulaşabilmesi için İlâhî aşka tutulmuş olması ve şeyhine hizmette bulunması gerektiğini ifade etmektedir:

Mürşidüñ himmetine lâzım imiş ‘aşķ-ı İlâh

Himmet almağa sebep şeyhine ĥidmette olur (43/4)

¹⁶⁴ Uludağ, “Mürşit”, *age*, s. 263.

¹⁶⁵ Cebecioğlu, “Mürşit”, *age*, s. 455.

Kendisi de bir şeyh olan şair, büyük bir muhabbetle bağlı olduğu İsmâil Rûmî'nin ve Kâdirî tarikatının kurucusu Abdülkâdir Geylânî'nin kendisinin şeyhleri olduğunu şöyle anlatmaktadır:

Evliyânun serveri hem pertev-i Peygâm-beri
Merd-i Hüdâ reh-beri şeyhüm ' Abdü'l-kâdirî (121/1)

...

Mürşid-i kâmile mükemmel sâlikânun reh-beri
Ğavş-ı a' zam kutb-ı ekrem bu tarîkûn de eri
Ser-firâzı ' aşrının mümtâz-ı şeyh-i ekberi
Fi'l-hakîka bî-mu' âdil ol kerâmet maşdarı
Şeyhüm İsmâ'îl-i Rûmî meslegidür Kâdirî (137/1)

2.4.20. Nefs

Nefs, kulun kötülüğü emreden huyları anlamında kullanıldığı gibi Allah tarafından insana üflenen Rûh-ı Rahmânî anlamında da kullanılmıştır¹⁶⁶. Şerîf Alî, nefsi her iki manada da kullanmıştır. Aşağıdaki beyitte “Nefsini bilen Rabbini bilir”¹⁶⁷. hadisine telmihte bulunarak nefsi, Yüce Allah'ın kullarına kendisinden bir parça olarak üfllediği ruhu manasında kullanmış ve kişinin nefsini bildiğinde Allah'ın tecellisini kendisinde göreceğini söylemiştir:

Şerîfâ nefsini bildükde Hâk zâhir olur sende
Koma inşâf elden böyle nâ-puhte edâdan geç (15/6)

Şair, mecmuanın genelinde ise nefsi, kötülüğü emreden manasında kullanmıştır. Sâliki nefsin hilelerine karşı gafil olmaması ve nefsine aldanmayıp doğru yolu görmesi gerektiği konusunda uyarmaktadır:

Mekr-i nefsün hîlesinden dâ'imâ gâfil me-bâş
Geç yûri aldanma bunlar ile toğrı râhı gör (29/3)

¹⁶⁶ Cebecioğlu, “Nefs”, *age*, s. 472

¹⁶⁷ “Kendini bilen Rabb'ini bilir.” El-Aclûnî, *age*, c. II, s. 262.

Şerîf Alî, bir başka beyitte de hakikati görenlerin hiçbir sebeple nefsi karşısında aciz düşmeyeceğini de şöyle ifade etmektedir:

Ṭarīkat ehlinüñ zātında âşâr-ı cünûn olmaz
Ḥaḳīkat-bîn olan bir vechile nefse zebûn olmaz (54/1)

Nefs-i emmâre, kişiyi kötü, adi, aşağılık şeylere yönelten nefse denir¹⁶⁸. Şerîf Alî, bu nefsi dost edinenin gazaba uğrayacağını söylemektedir:

Enîsüñ nefs-i emmâre hele fikriyle bir pâre
Gezersüñ böyle avâre ğazâbına inanmazsuñ (94/2)

2.4.21. Sâlik (Derviş, Mürit, Sâlik)

Sâlik, Allah’a giden yola çıkan müritle, bu yolun sonunda amacına eren müntehi arasındaki kimsedir¹⁶⁹. Şerîf Alî, şiirlerinde sâliklere neleri yapıp nelerden uzak durmaları gerektiği hakkında rehberlik etmiştir. Hak yolundaki sâliki ihlâs ile tevhit halkasına çağırmaktadır:

Ḥalka-i tevḥîd-i zıkrü’llâha gel ihlâş ile
Ey Şerîfâ sâlik-i Ḥaḳḳa budur emr-i şavâb (5/5)

Tasavvuf ehli anı yaşar. Geçmiş gelecek kaygısı gütmez. Şair, sâliklere geçmişle gelecekle uğraşmamaları gerektiğini, bunların boş işler olduğunu söylemektedir:

Hele mâzî [vü] müştakbel ‘abeşle iştiğâl oldı
Revâ mı sâlike bunlarla olmaḳ ibtilâ-zâde (20/3)

Şerîf Alî, aşağıdaki beyitte sâlikin çıktığı yolculukta rehberinin mürşid-i kâmilî olduğunu ve sâliklerin, mürşitlerine hizmet ederek onların rızasını istediklerini belirtir:

Sâlik-i ḥidmetini ḥora geçermiş gördüm
‘Âḳibet bünye-sezâ feyz-i rızâ isterler (38/4)

¹⁶⁸ Cebecioğlu, “Nefs-i Emmâre”, *age*, s. 473.

¹⁶⁹ Uludağ, “Sâlik”, *age*, s. 306.

Şair, bir diğer beyitte de, mürşidin rızasının sâlike manevi yolculuğunda yol gösterdiğini şöyle ifade eder:

Mürşid-i kâmil rızâsı reh-nümâsıdur anuñ
Sâlikün ihlâş-ı niyyetden olur ser-mâyesi (131/4)

Şerîf Alî, şiirlerinde sâlik için “mürit ve derviş” kelimelerini de kullanmıştır. Şair, aşağıdaki beyitte de müridin televvünden¹⁷⁰ kurtulmasının onun için yapılması gereken bir emir olduğunu belirtir:

Televvünden hâlâş olmak mürîde emr ü vâcîbdür
Ki ister şâd yine hem-sâye olsun ‘ayn-ı ‘ummânı (132/3)

Dervişlerin özelliklerinden de bahseden şair, mürşidinden feyzi alan dervişlerin vuslatının kâmillik mertebesi olduğunu şöyle ifade eder:

Mürşidinden uyanup kesb-i fuyûzat iden
Hâlet-i kâmiledür vuşlat[ı] dervîşânı (103/2)

2.4.22.Sülûk (Seyr-i Sülûk)

Sâlikin Allah’a ulaşmak için bir mürşidin rehberliğinde çıktığı manevi yolculuğa seyr-i sülûk denir¹⁷¹. Sâlik, nefsinden sıyrılıp Yüce Allah’ın iradesine girmeyi başardığı ölçüde bu yolculukta ilerler ve bu yolculuğun sonunda diğer insanlara rehberlik edebilecek seviyeye gelerek kâmil insan mertebesine yükselir.¹⁷² Şerîf Alî, Allah’ın lütfunu isteyerek bu manevi yolculuğa bağlandığını ve böylelikle en büyük amacına ulaştığını şöyle dile getirir:

Bu Şerîfâ eyleyüp seyr-i sülûka iktidâ
Mağşad-ı akşâyı buldı lutf-ı Yezdân isteyen (98/4)

¹⁷⁰“Müridin bir makamda karar kılmayıp halden hale geçmesi.” Uludağ, “Televvün”, *age*, s. 351.

¹⁷¹ Uludağ, “Seyr-i Sülûk”, *age*, s. 316.

¹⁷² Uludağ, “Seyr-i Sülûk”, *age*, s. 316.

2.4.23. Şarap (Bade, Mey, Şarâb)

Şarap ve içki anlamlarına gelen mey; tasavvufî ıstılah olarak ilâhî aşk, aşkın heyecanı gibi anlamlara gelir. Sufiler, bu hâlde iken amellerinde kusura yer vermezler¹⁷³. Şerîf Alî, gönül meyhanesinden aşk şarabını içip ârif olma makamına eriştiğini söylemektedir:

İçüp mey-ḥâne-i dilden mey-i ‘aşkı olup āgāh

Vücūdum mülkine şāhum oluban ‘ārif-i bi’llāh

(111/1)

Şerîf Alî, bir başka beyitte aşk şarabının tortusunu içmenin âşıklar için Hakk’ın merkezi, aşkın imanı olduğunu söylemektedir:

‘Aşk şarā[bı]nuñ cür‘asın içmekdür âşıklara

Ey Şerîfā merkez-i ḥaḳ şübhesüz ‘im‘ān-ı ‘aşk

(76/5)

Şair, aşağıdaki beyitte ise, aşk şarabının içen kimsede şarap sersemliğini olmayacağını ve bu şaraptan içip sevgiliye kavuşma yoluna nail olanların içindeki bulundukları durumdan dolayı ayıplanamayacaklarını anlatmaktadır:

Şarāb-ı ‘aşk her dā’im içenlere ḥumār olmaz

Ki vuşlat rāhına mazḥar olanlara ḳenar olmaz

(55/1)

Şerîf Alî, mensubu olduğu Kâdirî tarikatının âşıklarının aşk şarabıyla sarhoş ve sürekli bu aşkla cezbe hâlinde olduklarını da şöyle ifade etmektedir:

Olur ‘âşıkları medhūş şarāb-ı ‘aşkla ser-ḥoş

Dem-ā-dem cezbede bî-hūş bize Ḳādiriler dirler

(50/3)

2.4.24. Tecelli

Lügatte âşikâr olmak, görünmek, zuhur etmek gibi anlamlara gelen tecelli, tasavvufî ıstılah olarak gayb âleminden gelen ve insanın kalbinde ortaya çıkan ilâhî

¹⁷³ Cebecioğlu, “Şarap”, *age*, . 433.

nurlara verilen ad anlamına gelir¹⁷⁴. Şerîf Alî, tecelli makamlarında gönlün feyiz ile dolduğunu ve bu makamları görenin dünyadan elini çektiğini söylemektedir:

Yine dil feyz-yâb oldu maḳāmât-ı tecellâdan
Elüñ çekdi anuñçün bî-riyâ iḳbâl-i dünyâdan (92/1)

Şair, aşağıdaki beyitte İlâhî nurların tecellisinin bütün varlığın dile gelmesini sağladığını çünkü bu tecellilerin zuhurunun aşk makamında olduğunu ifade etmektedir:

Tecelliyât ile cümle mezâhir hem-zebân olmuş
Maḳām-ı ‘aşḳ zîrâ cümle eşyâ rāyegân söyler (35/2)

Kişi, kendini dünyaya bağlayan ilgilerden, tembellik ve uyuşukluktan uzak durmalıdır. Bu sayede mutlak varlığın tecellisi insana yansır. Şerîf Alî, bu durumu şöyle anlatmaktadır:

Göñül virme ‘alâ’iḳden kesil ḡayrî ḥalâ’iḳden
Tecellî ire vaḥdetden bulasın lezzet-i elfâz (69/3)

Allah’ın her isminin tecelli ettiği bir yer-yön ve bu yer-yöne göre farklı tecelli şekilleri vardır.¹⁷⁵ Şerîf Alî, âlemin tecellisinin bu isimlerde olduğunu ve Allah’ın her güne bir tecelli ihsan ettiğini şöyle ifade etmektedir:

Biñ bir esmâdan murâd tesellîsidür ‘âlemün
Her gûne bir tecellî itdi iḥsân-ı ‘ivâz (67/2)

2.4.25. Tûl-i Emel

Tul-i emel ise kişinin dünya için hiç ölmeyecekmiş gibi çalışması, masivaya sonsuz bir istek duyması anlamına gelmektedir¹⁷⁶. Şerîf Alî, aşağıdaki beyitte; tul-i emelin, âdemin gönlünü perişan ettiğini belirtmektedir:

¹⁷⁴ Uludağ, “Tecelli”, *age*, s. 346.

¹⁷⁵ Uludağ, “Tecelli”, *age*, s. 346.

¹⁷⁶ Uludağ, “Tûl- Emel”, *age*, s. 360.

Periṣān-hāṭır eyler ādemi ṭul-i emel zīrā

Bu fikre düşmeyenler fikr-i ta‘ dād-ı zamān çekmez

(63/3)

2.4.26. Vahdet

Lügatte birlik anlamına gelen vahdet, tasavvufî ıstılah olarak gerçek manada bir olanı, yani Allah’ı ifade eder¹⁷⁷. Tasavvuf ehlinin manevi yolculuklarında ulaşmak istedikleri nokta vahdete ermek. Şerîf Alî; kesretten¹⁷⁸ kurtulup vahdete bir adım atması ile tevhidi gönülden okuyarak irfan sahibi olacağını söylemektedir:

Kesreti maḥv eyleyüp vahdete irse bir ḳadem

Bî-riyā tevḥīd-i dilden okuyup ‘irfān olur

(27/2)

Sâlik, irfan sahibi olabilmek için önce vahdet dersini alıp öğrenmelidir. Şair, bunu öğrenmeyen cahillerin, kendi eksiklerini görmeyip başkasının eksiklerini aradıklarını ve vahdeti bilmeden irfan sahibi olabileceklerini zannettiklerini şöyle anlatmaktadır:

Ders-i vahdet bilmeyen nâ-dānı gör ‘irfān arar

Kendi ‘aybuñ görmez aṣlā cümlede noḳṣān arar

(25/1)

Mutasavvıflar, ulaştıkları makamlarda yaşadıklarını ifşa etmezler. Çünkü o hâli yaşamayan kimse, anlatılanları idrak edemez. Şerîf Alî, vahdet sırrına erişenin bunu sır ehli olmayana açmaması gerektiğini şöyle ifade etmektedir:

Açma sırr-ı vahdeti keşründe mektûm ol yûri

Sırrı sır ehli bilür var bir dil-i āgāhı gör

(29/2)

2.4.27. Zahit

Dünyaya rağbet etmeyen, kendini tamamen ahirete ve Allah’a adayan kimseye zahit denir. Zahidin bu anlamının dışında ham sofı, olgunlaşmamış, âşık olmayan, şekle

¹⁷⁷Cebecioğlu, “Vahdet”, *age*, s. 681.

¹⁷⁸“Kesret: kişinin, eşyanın varlığını kendisinden bilmesi.” Cebecioğlu, “Kesret”, *age*, s. 555.

ve görünüşe önem veren dinin özünden habersiz kimse anlamları da vardır.¹⁷⁹ Şerîf Alî'nin eserinde de zahit, ham sofu anlamında kullanılmıştır. Zahitlerin aşk meselesini de halledemediğini söyleyen şair, onların irfan dersini anlayabilecek ve keşfedebilecek bir tabiatta olmadıklarını söylemektedir:

Zāhidān mes'ele-i 'aşkı da hāl idemedi

Ders-i 'irfān ṭabī' atları keşşāf degül (81/3)

Kaba sofuluk taslayan zahitler, âşıkların hâllerini anlamadıkları için onları ayıplar. Şerîf Alî, kendilerini ayıplamamaları konusunda zahitleri uyararak kendilerinin temiz yüzlü aşk ehli olduklarını belirtir:

Zāhid bizi ṭa' n eyleme kim ehl-i hevāyuz

Şūrīde-dilli māl-i pākīze-liḳāyuz (59/1).

Şair, bir başka beyitte, âşıkların sırlarını anlayamayan zahitlere, en azından âşıkların sohbetinde anlatılanlara dikkatle bakmalarını salık verir:

Zāhidā esrārını fehḡ idemezseñ añlaruñ

Bāri im' ān-ı nāzar ḳıl şoḡbetuñ icmālīne (114/4).

Şerîf Alî, zahidin mârifet sırlarını kendinde bulup bulamayacağını bilmediğini, ancak zahidin bu sırrı, bencilliği bırakıp Allah ile birlikte olana sorması gerektiğini şöyle ifade eder:

Bulur mı bende bilmem ma' rifet esrārını zāhid

Geçüp ḡod-binden vaḡdet ile yeksān olandan şor (33/3).

2.4.28. Zikir

Tarikat mensuplarının belirli kelimeleri, belirli bir sayı ve düzende her gün söylemelerine zikir denir. Zikir hâlindeki tarikat mensupları daima Allah'ı anar ve bu

¹⁷⁹ Uludağ, "Zahit", *age*, s. 389.

sayede gaflet hâlinde olmaz.¹⁸⁰ Şerîf Alî, zikre çok önem vermiş ve her an yapılan zikrin ebedî bir hayat olduğunu söylemiştir:

Meger ki rûz-ı mahşerde ‘adâbuñ evliyâ fermân

Ḥesâb olursa aḥvâlün o dem nâra dayanmazsuñ (94/4)

Şerîf Alî, sâlikî dünyalık olandan vazgeçip kalp gözündeki tozu silerek Allah zikrinin nurunu görmeye çağırmaktadır:

Gel sivâdan geç yûri var ol ulu dergâh[1] gör

Cân gözünden sil ğubârı nûr-ı zikru’llâh[1] gör (29/1)

Şair, sâlik için zikir halkasına ihlasla gelmenin emir olduğunu şöyle ifade etmektedir:

Ḥalka-i tevḥîd-i zikru’llâha gel iḥlâş ile

Ey Şerîfâ sâlik-i Ḥaḥḥa budur emr-i şavâb (5/5)

Kâdirî tarikatına mensup olan Şerîf Alî, tarikatına mensup âşıkların daima zikirle meşgul olduklarını anlatmaktadır. Şair, kendilerini Yüce Allah’ın isimlerini zikredenler olarak tanımlar:

Biz Cenâb-ı Kibriyânuñ zâkir-i esmâsiyuz

Ḥalka’-i tevḥîd-i zikrûñ velvele-ârâsiyuz (64/1).

Şerîf Alî, aşağıdaki beyitte de Kâdirîlik ve Kâdirilikle birlikte birkaç tarikatta daha görülen devran usûlüyle zikrettiklerini ve gönüllerinin daima irfana kavuşmak istediğini şöyle anlatmaktadır:

Zîkr ile erbâb-ı ‘aşkuñ işleri devrân olur

Dâ’imâ dil-ḥâhımızda vuşlat-ı ‘îrfân olur (42/1)

¹⁸⁰ Uludağ, “Zikir”, *age*, s. 393.

2.5. Şahıslar

Şerîf Alî, dinî-tasavvufî içerikli şiirlerin yer aldığı mecmuasında, birkaç mitolojik şahsiyet dışında tamamen sûfilere yer vermiştir. Bu nedenle, şahıslar başlığı altında sadece sûfilere yer verilmiştir.

2.5.1. Sûfiler

Sufiler, tasavvuf yolunda olan kişilerdir. Aşkın akıl değil gönül işi olduğunu ve Allah'a ancak aşkla ulaşılabilceğini söylerler¹⁸¹. Şerîf Alî, eserinde Kâdirî tarikatının kurucusu Abdülkâdir Geylânî'ye birçok şiirinde değinmiştir. Abdülkâdir Geylânî'yle birlikte tarikatın İstanbul ve Balkanlar'da yaygınlık kazanmasını sağlayan¹⁸² İsmâil Rûmî'yi de anlatmıştır. Hacı Bektâş-ı Velî ve Hallâc-ı Mansûr, eserde zikredilen diğer sufilerdir.

2.5.1.1. Abdülkâdir-i Geylânî

Kâdirî tarikatının kurucusu olan Abdülkâdir Geylânî, kendisine nispet edilen elli civarında eseri ve vaazlarında kullandığı sade, samimi üslupla tarikatının bütün İslâm âlemine yayılmasında etkili olmuştur. Daha önce tâbi olduğu Şâfiî mezhebini bırakarak tabiatına daha uygun gelen Hanbelî mezhebine bağlanmıştır. Bu nedenle İbn Teymiyye başta olmak üzere birçok tasavvuf tenkitçisi tarafından takdir edilmiştir¹⁸³. Şerîf Alî, Abdülkâdir Geylânî'yi dört şiirinde¹⁸⁴ ismen zikrettiği gibi kendisine müstakil olarak da üç şiir yazmıştır¹⁸⁵. Abdülkâdir Geylânî'ye büyük bir muhabbet besleyen Şerîf Alî; onun sözlerini hakikat denizi, tavırlarını ise, şeriatın kendisi olarak tanımlamaktadır:

Dili bahr-i haqîkat Sultân ' Abdü'l-kâdirün

Eṭvâridur şerî' at Sultân ' Abdü'l-kâdirün

(96/1)

¹⁸¹ Pala, *age*, s. 408.

¹⁸² Öngören, "Rûmiyye", *age*, s. 241.

¹⁸³ Süleyman Uludağ, "Abdülkâdir-i Geylânî", *DİA*, Türkiye Diyanet Vakfı Yay., İstanbul 1988, c. 1, s. 234-239.

¹⁸⁴ Bkz.: 5,64,65,117 nolu şiirler.

¹⁸⁵ Bkz.: 95,96 ve 121 nolu şiirler.

Abdülkâdir Geylânî'nin soyu baba tarafından Hz. Hasan'a, anne tarafından Hz. Hüseyin'e dayandırılmaktadır¹⁸⁶. Şair, şeyhi Abdülkâdir Geylânî'nin gerçek bir veli olduğunu ve ona Resulullah (sav)'ın oğlu dediklerini söyleyerek soyunun Hz. Muhammed (sav)'e dayandırıldığını şöyle ifade etmektedir:

Ḥaḡ velîdür gördiler pâyine yüz sürdiler

İbn-i Resûl didiler şeyhüm' Abdü'l-kâdirî (121/2)

Şerîf Alî, sâlikleri Abdülkâdir Geylânî'ye gönülden bağlanarak bende olmaya davet etmektedir. Çünkü onun ruhaniyeti sâlike rehber olup kapıları açacaktır:

Bende ol sulṭân-ı ' Abdü'l-kâdire ez-cân [u] dil

Ola rūḡāniyyeti reh-ber saña fetḥ ola bâb (5/3)

Şair, bir başka beyitte de şirkde olan olan bir insanın Abdülkâdir Geylânî'ye bağlanması durumunda, o sultanın köleye daima ihsanda bulunacağını ifade etmektedir:

Şirkde ise bir gedâ itse teşebbüs aña

Luṭf[ı] olur dâ'imâ Sulṭân ' Abdü'l-kâdirün (96/4)

Abdülkâdir Geylânî'ye, Gavs-ı A'zam lakabı verilmiştir¹⁸⁷. Şerîf Alî de, bir şiirinde şeyhi Abdülkâdir Geylânî'nin dünyadaki bütün seçkin kimselere örnek olan “Gavs-ı A'zam” olduğunu söylemektedir:

Rub'-ı meskûnda tamâm muḡtedâ-i ḡaşş [u] 'âm

Ġavş-ı a'zam ve's-selâm şeyhüm' Abdü'l-kâdirî (121/4)

2.5.1.2. Hallâc-ı Mansûr

Hallâc-ı Mansûr, “ene'l-Hak” demesi sebebiyle derisi yüzülerek idam edilmiş bir sûfîdir¹⁸⁸. Mansûr sürekli zikir ve ibadetle meşgul olmuş, tasavvuf yolunda

¹⁸⁶ Azamat, “Kâdiriyye”, *age*, s.132.

¹⁸⁷ Cebecioğlu, “Gavs-ı A'zam”, *age*, s.226.

ilerlemiştir. Fenâfillah makamına ulaşan Mansûr, bu makamın verdiği cezbe hâli ile “ene’l-Hak” demiştir. Bu sözün batınî manasını değil de zahiri manasını ele alanlar onu münkir kabul etmişlerdir. Bunun üzerine hapse atılan Mansûr, sekiz yıl hapiste kaldıktan sonra Kâbe’nin tahrip edilmesine “ene’l-Hak” sözünün sebep olduğu gerekçesiyle idam edilmiştir. Bazıları da sırları ehil olmayanların yanında fâş ettiği için üstadının bedduasına uğradığını söylemişlerdir¹⁸⁹. Şerîf Alî, “ene’l-Hak” sırrını Hallâc-ı Mansûr gibi ifşa etmediklerini, görünürde kavgalarının olmadığını ve Hakk’ın emrine can verip pirlerrinin yolunun hayranı olduklarını şu beyitlerle anlatmaktadır:

Biz ene’l-Hak sırrını Manşûrlayın fâş itmezüz

Bendeni mahfidedür zâhirde yokdur dârimuz (57/3)

...

Biz ene’l-Hak sırrını zâhirde ifşâ itmezüz

Emr-i Hakka cân virüp pîrân-vech hayrânıyuz (58/3)

Bir başka beytinde ise “ene’l-Hak” âleminde bir safa duymayanın aşk ehline ağlayıp dert yanmaması gerektiğini çünkü âşıkların bu âlemi yaşamayana yapacakları bir şey olmadığını şöyle ifade etmektedir:

Duymayan çünkü ene’l-Hak ‘âleminde bir şafâ

N’eylesün ‘âşık anı kim âhile zâr olmasuñ (97/3)

2.5.1.3. İbrahim bin Ethem

Horasan’ın Belh şehrinde dünyaya gelmiştir. Hakkında kaynakların verdiği bilgiler çelişkilidir. Genç yaşta zühd yoluna girmeye karar verinceye kadar Horasan’da yaşamış olan ibn-i Edhem’in, memleketinden ayrılmadan önce birçok hizmetçisi bulunan zengin ve itibarlı bir ailenin çocuğu olduğuna dair kayıtlar bulunmaktadır. Sahip olduğu bütün dünya nimetlerinden vazgeçip zühd yolunu seçmesi sebebiyle destanlaştırılan bir hayat hikâyesine sahiptir. İbrâhim b. Edhem daha hayatta iken

¹⁸⁸ Ağâh Sırrı Levend, *Divan Edebiyatı, Kelimeler ve Remizler, Mazmunlar ve Mefhumlar*, Enderun Yayınları, İstanbul, 1984, s.147.

¹⁸⁹ Pala, *age*, s. 185-186.

şöhreti geniş bir çevreye yayılmıştır. Kurduğu sohbet meclislerinde dostlarına nasihat etmiş, uzakta bulunanların sorularına cevap yazmıştır. Onun çok fasih konuştuğu ve zaman zaman şiir söylediği belirtilmektedir¹⁹⁰. Şerîf Alî de İbrahim Ethem'den bahsederken, onun dünyanın ne kadar kötü bir yer olduğunu anlayıp bu kötü yeri terk ettiğini anlatmıştır:

Feñasın añlayup ez-dil meğer terk ide dünyâyı

Zuhûr itdi bu hâlet fi'l-ḥaḳîḳa İbn-i Edhemde

(22/2)

2.5.1.4. İsmâil Rûmî

İsmâil Rûmî, Kâdiriyye'nin Rûmiyye kolunun kurucusudur. Tosya'da doğan İsmâil Rûmî, Abdülkâdir Geylânî'yi rüyasında görmüş ve bu rüyanın tesiri ile Bağdat'a gitmiştir. Bağdat'ta seyr u sülûkunu tamamladıktan Anadolu ve Mısır'da tekkeler kurmuştur. 1020'de İstanbul'a gelen İsmâil Rûmî, Tophane'de bir Kâdirîhane kurmuş ve irşat faaliyetlerini burada sürdürmüştür.¹⁹¹ Kâdiriyye tarikatı, Kâdirîhane adıyla anılan bu dergâhın kurulmasından sonra İstanbul'da yayılmaya başlamıştır. Rûmiyye, Bursa'da kurulan Eşrefiyye kolu ile birlikte Kâdiriyye tarikatının Osmanlı topraklarında yayılmasında etkili olmuştur. Bu sebeple İsmâil Rûmî'ye “pîr-i sâni” ünvanı verilmiştir.¹⁹² Şerîf Alî, şeyhi İsmâil Rûmî'ye muhabbetle bağlıdır. Mecmuada Abdülkâdir Geylânî ile birlikte İsmâil Rûmî'ye de bir methiye yazmıştır. İsmâil Rûmî'yi mürşid-i kâmil, sâliklerin rehberi, gavs-ı azam, kutb-ı ekrem, asrının en yücesi, seçkini ve eşsiz bir keramet kaynağı olarak tanımlamıştır:

Mürşid-i kâmile mükemmel sâlikânun reh-beri

Ġavs-ı a' zâḡ kutb-ı ekrem bu ṭarîḳün de eri

Ser-firâzı 'aşrınun mümtâz-ı şeyḡ-i ekberi

Fi'l-ḥaḳîḳa bî-mu' âdil ol kerâmet maşdarı

Şeyḡüm İsmâ'îl-i Rûmî meslegidür Ḳâdirî

(137/1)

¹⁹⁰ Reşat Öngören, “İbrahim bin Edhem”, *DİA*, Türkiye Diyanet Vakfı Yay., İstanbul 2000, c. 21, s. 293-294.

¹⁹¹ Öngören, “Rûmiyye”, *age*, s. 240-242

¹⁹² Mehmet Akkuş, “İsmâil Rûmî”, *DİA*, Türkiye Diyanet Vakfı Yay., İstanbul 2001, c.23, s. 120.

2.5.1.5. Niyâzî-i Mısırî

Halvetiye tarikatının ana kollarından olan Ahmediyye'nin Mısriyye şubesinin piri olarak kabul edilir. Kahire'de ilim tahsil ettiği sırada Abdülkâdir Geylânî'yi rüyasında görmüş ve onun zahir ilmini öğrenmiştir. Abdülkâdir Geylânî'nin tarikat ilmini de başka şehirde yaşayan bir mürşitten alması gerektiğini söylemesi üzerine Kahire'den ayrılmıştır¹⁹³. Vahdet-i vücud felsefine sıkı sıkıya bağlı bir mutasavvıf olan Niyâzî-i Mısırî, görüşleriyle geniş bir halk kitlesini ve kendisinden sonra gelen mutasavvıfları etkilemiştir¹⁹⁴. Şerîf Alî, Abdülkâdir Geylânî'yi anlattığı bir şiirinde yer alan aşağıdaki beyitte, onun sonsuzluğuna delil olarak Niyâzî-i Mısırî'yi göstermekte ve Niyâzî-i Mısırî'yi, Abdülkâdir Geylânî'nin gülü olarak tanımlamaktadır:

Tâc-ı şerîfe nişân-ı hüccet imzâ hemân

Mısırî olur bî-gümân gülî ' Abdü'l-kâdirüñ

(95/3)

¹⁹³ Aşkar, "Niyâzî-i Mısırî", *age*, s. 166-169.

¹⁹⁴ Denizli, "Niyâzî-i Mısırî", *age*, s. 169.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

METNİN HAZIRLANMASINDA TAKİP EDİLEN YOL

1. Şerîf Ali'nin Mecmua-i Gazeliyatı ile ilgili çalışma, şimdiye kadar tespit edilen tek nüsha olan ve Yapı Kredi Sermet Çifter Araştırma Kütüphanesi 430/b numarada kayıtlı olan eser üzerinden yapılmıştır.
2. Arap harfli alfabede bulunup da bugünkü alfabede bulunmayan işaretler için, şimdiye kadar tenkitli basımı yapılan ilmî eserlerde kullanılan aşağıdaki transkripsiyon sistemi kullanılmıştır:

ء : ʾ	ط : ṭ, t
ث : ṡ, s	ظ : ṣ, z
ح : Ḥ, ḥ	ع : ʿ
خ : Ḥ, ḥ	غ : Ġ, ġ
ذ : Ḍ, ḏ	ق : Q, q
ص : Ṣ, ṣ	ك : ñ
ض : Ḍ, ḏ	

Arapça ve Farsça kelimelerdeki uzun ünlüler de şöyle gösterilmiştir:

ا : Ā, ā
و : Ū, ū
ی : Ī, ī

Farsça bazı kelimelerde yer alan vâv-ı ma'duleler uzun a'dan önce üst tarafta (˘) işareti ile gösterilmiştir: ḥ˘āb, ḥ˘āce vb.

3. Müstensih hatası olarak düşündüğümüz bazı hece eksiklikleri ve yazım yanlışlıklarını, metin içerisindeki anlamı göz önünde bulundurularak eklemeler yapılmış, eklenen bu heceler köşeli parantez içerisinde; değiştirilen kelimeler, köşeli parantez [] içerisinde ve dipnotta gösterilmiştir.
4. Okunamayan kelimeler, mecmuadaki şekli ile metne konulmuştur.

5. Kelimelerin ve eklerin okunmasında 18. yüzyıl dil özellikleri göz önünde bulundurulmuştur.
6. Vezne uymayan ya da vezinleri problemli olan şiirler, beyitler dipnotta gösterilmiştir.
7. Şiirler tarafımızdan numaralandırılmıştır.
8. Metinde “Ne” ile yapılan birleşmelerde düşen vokal, ilmî eserlerde kullanılageldiği gibi, apostrofla “n’eyler, n’ola” şeklinde gösterilmiştir.
9. Metinde geçen özel isimlerin ilk harfleri büyük harf kullanılarak yazılmış, özel isimlere gelen ekler ise apostrofla ayrılmamıştır.
10. Metinde “’ub” şeklinde kullanılan zarf-fiil eki, metnin genel dil özelliğine bağlı olarak “Up” şeklinde, üçüncü teklik şahsın ilgi hâli de yuvarlak olarak (anuñ) şeklinde kullanılmıştır. 3. tekil şahıs eki –sUn, sıfat-fiil eki –dUk, öğrenilen geçmiş zaman eki –mİş, birinci tekil şahıs iyelik eki –(U)m, ikinci tekil şahıs eki –(U)ñ, birinci çoğul şahıs iyelik eki –(U)mUz, ikinci çoğul şahıs iyelik eki –(U)ñUz ve ilgi eki –(n)Uñ hâlinde kullanılmıştır.
11. Metinde Arapça ve Farsça kelime ve eklerin yazımında İsmail Ünver’in “Yazım Birliği Üzerine Öneriler¹⁹⁵” adlı makalesindeki esas ve kaidelere uyulmuştur.
12. “Geh, mend, āsā, āne” gibi Farsça ekler eklendiği kelime ile birleşik yazılmıştır. “Dergeh, derdmend, bülbulāsā, edibāne” gibi.
13. “Ez, hem, bī” gibi Farsça ön ekler kendisinden sonra gelen kelime ile birleşirken araya kısa çizgi (-) konulmuştur. “Ez-kerem, hem-ser, bī-riyā” gibi.
14. Âyet mealleri, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınlarının “Kur’an-ı Kerim ve Açıklamalı Meali” adlı eserinden alınmıştır.
15. Metinde lafzen kullanılan ayet ve hadis iktibasları italik karakterlerle gösterilmiştir. Ayrıca ayet ve hadislerin manalarını dipnot ile metnin altında gösterilmiştir.
16. Mecmuadaki 66 numaralı şiirin ise elimizde iki beyti bulunmakta olup kaç beyitten oluştuğu bilinmediği için bu kısma alınmamıştır.

¹⁹⁵ İsmail Ünver, “Çeviri Yazıda Yazım Birliği Üzerine Öneriler”, Türkoloji Dergisi, c. XI, S.1, Ankara, 1993.

MECMUANIN TRANSKRİPSİYONLU METNİ

MECMÛ'A-İ GAZELİYYÂT

- 1a İşbu dīvān güft dergāh-ı Kādīrī hāne-i Girit bāni-i kerāmetlū Şeyh Şerīf ʿAlī Sulţān'ül-Kādīrī kıddise sırruhū post-nişīni eş-Şeyh Hüseyn Kāmī el-Kādīrī muhib-bende eşer hāme-i şāhīb Dervīş Rāmiz el-Kādīrī

Beyt

Bunı yazdum yādigār olmağičün

Okıyanlar bir duʿ ā kılmagičün

Fī 8 Ramazān-ı Şerīf

Sene 1292

- 1b Hazā dīvān güft kıtbu [...] ¹⁹⁶ serveri Hanyevī kerāmetlū Şeyh Şerīf ʿAlī kaddesa'llāhü sırruhū'l-ʿazīz

ḤARFÜ'L-ELİFÜ'L-KÂDİRÎ

1 ¹⁹⁷

Mefāʿ ī lün Mefāʿ īlün Mefāʿ īlün Mefāʿ īlün

Gel ey tevḥīd ef ʿāliyle işbāt isteyen dānā

Vusūl-i feyz ile tevḥīd bir zāt isteyen dānā

¹⁹⁶ Vr'de bu kısım yırtılmış olduğu için okunamamış ve noktalarla gösterilmiştir.

¹⁹⁷ Bu şiir, mecmuada "İlāhī" başlığıyla yer almaktadır.

Bu bir ahvāl-i hikmetdür ki bilmez anı her insān
Sezā-vār olmadukça fikr-i heyhāt isteyen dānā

Tecelliyāt ile hāk-pāy olan şems-i haḳīḳatdür
[...] ¹⁹⁸ görmeden ‘ irfān-ı dürrāt isteyen dānā

Gel imdi sen de inşāf it ‘ ibādetle dili şāf it
A‘ vān olmadan işbāt-ı şehādet isteyen dānā

2a

Şerīfā sen de gel diñle bu esrārı ‘ ayān eyle
Fehm itmeden ammā maḳāmāt isteyen dānā ¹⁹⁹

2 ²⁰⁰

Fā‘ ilātün Fā‘ ilātün Fā‘ ilātün Fā‘ ilün

Tende cānān ister iseñ nüşā-i kübrāya baḳ
Vāḳıf-ı ilm-i ledünni sırr-ı Ḳur’ānda ara

Gir şınıḳ göñüllere mir‘ āt-ı Haḳḳı onda bul
Her ne isterseñ yūri var cism ile cānda ara

Bir naḳar ḳıl ‘ ibret ile baḳ ciḥānuñ yüzine
Bu fenānuñ inḳilābuñ devr-i ezmānda ara

¹⁹⁸ Vr’de bu kısım yırtılmış olduğu için okunamamış ve noktalarla gösterilmiştir.

¹⁹⁹ Mısra aruz veznine uymamaktadır.

²⁰⁰ Bu şiir, mecmuada “İlāhī” başlığıyla yer almaktadır.

Gel Şerîfâ sor devâ-çüyende isen²⁰¹

Hikmeti kânûn-ı ‘ aşkı kalb-i Loğmânda ara

3²⁰²

Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün

2b

Ḥazîn olma Ḥudānuñ luṭfı çokdur ol ider şeydâ

Murādın kaṭ‘ -ı ümmîd itdiğün yerden ider i‘ tâ

Niyâz itdüm kabûl olmaz diyü sen sū-i zann itme

Zamānı gelmedükçe zâhîr olmaz maḳsad-ı dünyâ

Bu yolda bî-riyâ şabr-ı cemîl-i reh-nümâ eyle

Olursuñ menzile vâşıl murādından daḡı a‘ lâ

Hemişe kal ḡayır ile kelâmı ḡayır ile söyle

Ki isti‘ cāl iden böyle ider ḡayretde vâ-veylâ

Gelür âğüş-ı maḳşûda ne şübhe meyve-i ümîd

Açılur ḡonca-i zibâ bahâristânıla ḡüyâ

3a

Zamân-ı vaḡt geldükde murāduñ dil-beri ḡatır

Olur âğüşuna hem-dem o maḡbûb-ı şafâ-baḡşâ

Şerîfâ sabra ḡâl ol sezâ-yı neyl-i ikbâl ol

Enîs-i bezm-i âmâl ol be-‘ avn-i Ḥazret-i Mevlâ

²⁰¹ Mısra aruz veznine uymamaktadır

²⁰² Bu şiir, mecmuada “İlâhî” başlığıyla yer almaktadır.

4²⁰³

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

Şehr-i Mevlâdur virür ƣalbe şafâ mâh-ı Receb

Olmada müzdâd tâ' at-ı Hudâ mâh-ı Receb

Ḥazret-i Peyğâm-berün mi' râc şehridür bu mâh

Kim Reğâ'ible müzeyyen pür-zîyâ mâh-ı Receb

Her minâre olmada ƣandîl ile şu' le-feşân

Şehr-i Ḥaƣdur kim olur revnak-fezâ mâh-ı Receb

3b

Tâ' at-ı Mevlâ ile her gicesi Ƣadr-i sa' id

Çün şafâ virür derûna dâ'imâ mâh-ı Receb

Gicesinde zîkr-i Ḥaƣƣ uşşâƣı ihyâ eyledi

İtdi dil âyînesini pür-cilâ mâh-ı Receb

Hem hilâli rûze vü Şa' bân oldu müjde-res

Zîkr-i ihyâda ' aceb hâlet-fezâ mâh-ı Receb

Ey Şerîfâ gicelerde idelüm ihyâ anı

İtmede rûz [u] şebi lutf-ı ' atâ mâh-ı Receb

²⁰³ Bu şiir, mecmuada "İlâhî Medh-i Receb-i Şerîf" başlığıyla yer almaktadır.

5²⁰⁴

Fā‘ ilātün Fā‘ ilātün Fā‘ ilātün Fā‘ ilün

Olmak isterseñ ʔarīk-i ʔādiriden feyz-yāb

Gel ‘ azizüm intisāb eyle ʔarīke intisāb

4a

Āsitān-ı sidresinde cem‘ olan ‘ āşıqlara

Mülhāk ol kim perde olmaz ‘ āşıka bunda hicāb

Bende ol sulṭān-ı ‘ Abdü’l-kādire ez-cān [u] dil

Ola rūḥāniyyeti reh-ber saña fetḥ ola bāb

Cān gözüñ cāndan uyandır eyle ol gözden nazar

Sen seni gör anda fark eyle saña budur cevāb

Ḥalḳa-i tevḥid-i zikru’llāha gel ihlāş ile

Ey Şerīfā sālik-i Ḥaḳḳa budur emr-i şavāb

6²⁰⁵

Fā‘ ilātün Fā‘ ilātün Fā‘ ilātün Fā‘ ilün

Āteş-i ‘ aşḳ sīnemi yakmaḳdadur her rūz [u] şeb

Varımı mahv oldu sūzān idüp bi’l-cümle hep

²⁰⁴ Bu şiir, mecmuada “İlāhī” başlığıyla yer almaktadır.

²⁰⁵ Bu şiir, mecmuada “İlāhī” başlığıyla yer almaktadır.

4b

Derdine dermān umar ‘āşıklaruñ eyler niyāz
Diñlemez aşlā niyāzum merḥamet itmez ‘aceb

Bu ṭarīḳ-i Ḥaḳda olmaz iftiḥār ile ğurūr
İtme beyhūde şakın bu yolda da‘ vā-yı neseb

Pīr önünde bī-vücūd olmaḳdur n’eyler kemāl²⁰⁶
Ben falān oğlu falānum diyü sen itme hesāb

Bī-vücūd-ı ‘ārif-i āgāh iseñ her vech ile
Çekme ‘ālemde Şerīfā iftiḥār ile te‘ab

7²⁰⁷

Mefā‘ ilün Mefā‘ ilün Mefā‘ ilün Mefā‘ ilün

[...] ²⁰⁸ ile ḥāsıl luṭf-ı iḥsāna ‘atā eyle

[...] ²⁰⁹ ḥayretde böyle mest-i ḥayrān eyleme yā Rab

Beni baña sipāriş eyleme cümle umūrumda
Senūñ tevfiḳün iḥsān eyle ḥırmān eyleme yā Rab

5a

Zerre ya bilsin cümle esbāb-ı ḥuṣūl-ezfā
Nizāmum bozma bülbul gibi nālān eyleme yā Rab

²⁰⁶ Mısra aruz veznine uymamaktadır.

²⁰⁷ Bu şiir, mecmuada “İlāhī” başlığıyla yer almaktadır.

²⁰⁸ Vr’de bu kısım yırtılmış olduğu için okunamamış ve noktalarla gösterilmiştir.

²⁰⁹ Vr’de bu kısım yırtılmış olduğu için okunamamış ve noktalarla gösterilmiştir.

Şerîfâ bendeñe senden olur [...] ²¹⁰ hânı
Sezâ-ver-i ümîd ile dil-efgân eyleme yâ Rab

KAŞİDE HARFÜ’T-TÂ’

8²¹¹

Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Fe‘ûlün

Gelen bir tâlîbe Hakkâ delîlüm
Tarîküñ hod binâsıdur şerî‘at

İden icrâ anı dâr-ı fenâda
Ki mürşidler şadâsıdur şerî‘at

Gel imdi sırr-ı Hakkı sen de añla
Dilüñ zâhir ü lâsıdur şerî‘at

Hakîkat ‘ârifüñ kalbinde mektûm
Anuñ başı belâsıdur şerî‘at

‘Akâ’id reh-nümâ bir seyf-i kâti‘
Anuñ başı belâsıdur şerî‘at

Şafâ vir kalbe nûr-ı tâ‘at ile
Şalât u şavm arasıdur şerî‘at

²¹⁰ Vr’de bu kısım yırtılmış olduğu için okunamamış ve noktalarla gösterilmiştir.

²¹¹ Bu şiir, mecmuada “İlâhî” başlığıyla yer almaktadır.

Şerîfâ şer‘ -i pâke kıl teşebbüs

Kelâm-ı Hâk nidâsıdur şerî‘ at

9²¹²

Mef‘ ülü Mefâ‘ îlü Mefâ‘ îlü Fe‘ ülün

5b

Açılmayıcak ‘ârife esrâr-ı muhabbet

Açılmaz aman bülbüle gülzâr-ı muhabbet

Naqd-i dile cânın da fedâ eyledi ‘uşşâk

Başdan çıkarur âdemi bâzâr-ı muhabbet

Çok ehl-i dili yakdı kül itdi haberüm var

Cânuñ var ise eyle harf-i nâr-ı muhabbet

Da‘ vâcısı çok sâhibi yok manşiba beñzer

Da‘ vâ-yı mücerred durur ikrâr-ı muhabbet

Hergiz idemez rütbe‘ -i esrârını tekmiñ

Ğayrı işe beñzer mi ‘aceb kâr-ı muhabbet

‘Âlemde Şerîfâya hem-dem olursa

Pür-şevk ider eṭvârını envâr-ı muhabbet

²¹² Bu şiir, mecmuada “İlâhî” başlığıyla yer almaktadır.

10²¹³

Mefā‘ ʾlūn Mefā‘ ʾlūn Mefā‘ ʾlūn Mefā‘ ʾlūn

6a Bu maḥzūn gönlümi yā Rab meded luṭfuñla şādān it
Yıķık vīrāneyem her ḥāl vişālūñ ile ḥandān it

Ḳapuñdur cümleden aḳdem bu ḳara yüz ile geldüm
‘Azīz it iki ‘ālemde beni cümleyle sulṭān it

İşüm her laḥza ‘iṣyāndur velīkin luṭfa ğāyet yok
‘Ināyet sendedür cürm [ü] ḥaṭāmla ‘afv-ı ğufrān it

Ḳabūl it ey kerem kānı beni ḳıl ḳapuña bende
Şerīfūñ cismine yeni hayat vir cāna cānān it

11²¹⁴

Mef‘ ūlū Mefā‘ ʾlū Mefā‘ ʾlū Fe‘ ūlūn

Erbāb-ı ṭarīḳatde olur kān-ı ḥaḳīḳat
Pīridür aña himmet-i pīrān ile vuşlat

6b Esmā-i Ḥudā reh-ber olur rāh-ı gönülden
Dilden dile eẓḥārına hem-sāye muḥabbet

²¹³ Bu şiir, mecmuada “İlāhī” başlığıyla yer almaktadır.

²¹⁴ Bu şiir, mecmuada “İlāhī” başlığıyla yer almaktadır.

Bir dil ki anuñ feyzidür velî ola ²¹⁵

Vicdân iledür rütbe-i âdâbla ülfet

Halâsla gel tekve-i ‘irfânda muķīm ol

Vâşıl ola tâ maķşad-ı aķşâ-yı meveddet

Biz Kâdiri eķvârına hem-dost-ı vişâlüz

Gel sen de bizümle idelüm ‘uzlet-i vaķdet

Esrâr-ı tarīķ oldı vedī‘atle muķaķķaķ

Çün evvelidür himmetün ihlâşile ‘uzlet

İntâķ iledür güfte-i şâyân Şerīfâ²¹⁶

Herkesde bulunmaz hele te‘şīr-i şadâķât

12²¹⁷

Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün

7a

Cihānuñ devlet ü cāhına²¹⁸ gönlüm eylemez raķbet

Beķası yok netice çünki fānīdür nedür devlet

Bu ‘ālemde murād üzre sürerse ‘ömrümüz bārī

Olur olmaz kederle çekmezidük muķabbet

²¹⁵ Mısra aruz veznine uymamaktadır.

²¹⁶ Mısra aruz veznine uymamaktadır.

²¹⁷ Bu şiir, mecmuada “İlāhī” başlığıyla yer almaktadır.

²¹⁸ Vr’de “چاه” şeklinde yazılmıştır.

Eger ‘ākıl iseñ sen de derūnī i‘tibār itme
Sürūrī hūznine degmez vişāli cümleten hayret

Bağılsa bu nuķūş-ı mā-sivāya bir nümāyişdür
Vücūdile ‘adem birdür hele ‘ālemde hāşşiyet

Şerīfā çekme ğam sen de hemīşe vaķtūni hoş gör
Hulāşa dem bu dem dirler bu demde ez-kerem ni‘met

13²¹⁹

Mefā‘ ilūn Mefā‘ ilūn Mefā‘ ilūn Mefā‘ ilūn

Cenāb-ı Hazret-i Hāķdan niyāzum dā‘imā vuşlat
Çeküp keşretten ez-dil al murādum bī-riyā ‘uzlet

7b

Cihānuñ dürlü ekdārı perişān itmese bārī
[...] ²²⁰ ne iķrārı virdi bī-çāreye rāḫat

Umūruñ Hāķķa ta‘vīz it tesellī bul rızāsında
Nedür bu infi‘āl sende nedür hūznile hayret

[...] ²²¹ taḫammül sabr u hem-sāye ola pāye
Nazar kııl resm-i dünyāya fenā-ender-fenā ḫālet

²¹⁹ Bu şiir, mecmuada “İlāhī” başlığıyla yer almaktadır.

²²⁰ Vr’de bu kısım yırtılmış olduğu için okunamamış ve noktalarla gösterilmiştir.

²²¹ Vr’de bu kısım yırtılmış olduğu için okunamamış ve noktalarla gösterilmiştir.

Hudā-dād-ı kerem-vār hem Şerīfe cümleye her dem
Anuñ muhtācıdur ʿālem eger ʿizzet eger devlet

ḤARFÜ'Ş-ŞĀ'

14²²²

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

Tā ezelden çün bizi itdi ulu deryāya ğavş
Eyledi çünki tecellī sırrıma irdi bu ğavş

Kim dilerse irmeğe bu vaḥdetün deryāsına
ʿĀķibet kuvvet bulur sırrında esrārı çü ğavş

8a

Bā' iş-i rüz-ı kıyāmetde ola ḳalb-i selīm
ʿĀķibet dārü's-selāma irgürür dānā-yı ğavş

Zāt-ı tevḥīd ile ğavvāş kim ere bu vaḥdete
Küstürüp aña kemālün zātına çün irdi ğavş

Kim ki bu vaşl-ı ḥaḳīḳat şehrine bula maḳām
Bu Şerīfā maḥremün ol şehde anı itdi ğavş

²²² Bu şiir, mecmuada “İlāhī” başlığıyla yer almaktadır.

15²²³

Mefā‘ ʾilün Mefā‘ ʾilün Mefā‘ ʾilün Mefā‘ ʾilün

Göñül gel Ḥaḳḳa ḳul ol ğayrı fikr-i mā-sivādan geḫ
Tevekkül bendini muḥkem ḳılup cümle ‘anādan geḫ

Bu furṣat ele girmez bugün ‘Azrā’il olur zāhir
Yeter ṣarf itme bu ömrüñ yazık bâḳī hevādan geḫ

Saṇa zincir takmış boynuña şeyṭān ḥaḳīḳatle
Ḳul ol bir mürşide ḥidmetle bâb-ı evliyādan geḫ

8b ‘İbādet itdüĝi Ḥaḳḳa degül hep ḥaḳḳ içün zīrā
Hîḫ aṣlā fā‘ ide virmez hemān reyḃ ü riyādan geḫ

Oḳu gel ḥŭāce-i ‘aşḳdan ḥaḳīḳat ‘ilmini öğren
Derūnundan ğubārı sil ḥulūṣ-ı zikr-i lādan geḫ

Şerīfā nefsinı bildükde Ḥaḳ zāhir olur sende
Ḳoma inṣāf elden böyle nā-puḥte edādan geḫ

²²³ Bu şiir, mecmuada “İlāhî” başlığıyla yer almaktadır.

16²²⁴

Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilün

Yâ İlâhî şol seni sevenlere virgil feraḥ
Müşkilâtlar ḥall idüben ḥâllerün sen kıl şalâḥ

Tâze ter eyle gönüllerin muḥabbet ideler
Açıla gönülleri tâ ol gönül ola şabâḥ

Sen kerîm bir Pâdişahsun bilürem Şâhum seni
Maḥrem-i esrârına mâlik olalar vir necâḥ

9a

İçürüp anı zülâlinden bunlar mestân olup
Sidre-i 'arş-ı mu' allâya uçup idüp seyyâḥ

Şerîfâ senün ḫuluñdur senden umar çok kerem
Maḫbûl ola dergehde idesün dâ'im feraḥ

17²²⁵

Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilün

Râh-ı Mevlâda gönül ister dem-â-dem inşirâḥ
Zevḫ-i dünyâyı neden bulsun dilün râh-ı ferâḥ

²²⁴ Bu şiir, mecmuada “İlâhî” başlığıyla yer almaktadır.

²²⁵ Bu şiir, mecmuada “İlâhî” başlığıyla yer almaktadır.

Cümleden âzâde ol albünde bul nev[ ] -i s r r

Terk idüp ekd runı t  kim bula r h-ı fel h

Z kir   mezk r ulu bil h l-i va det böyledür

 oh bet-i ins n-ı k milde bulunur ı tıl h

Enf si  f k  gel gör cümleden evvel gönül

  n  al tu  evvelinde oldu tekb r iftit h

9b

Man ku't-T yr ha  'i d r zeb num ey  er f

Kim lis n-ı avmi yazmaz *A ter *²²⁶ ile * ih l *²²⁷

H RF 'L-H '

18²²⁸

F ' il t n F ' il t n F ' il t n F ' ilün

albin n pasını sil andan bize t tg l ula 

 dey m sa a bu   a  un h ller n t tg l ula 

C n [u] gönülden  alı  bir    rif n gir albine

H dmet nde ullu  eyle t t bu sözüme ula 

²²⁶ “A ter -i Keb r adıyla anılan Arapça-Türkçe sözlük.” Hulusi Kılıç, “A ter ”, *D A*, Türkiye Diyanet Vakfı Yay., İstanbul 1989, c. 2, s. 184.

²²⁷ “Kütüb-i Sitte isimli hadis kitabına verilen diğer ad.” Mehmet Yaşar Kandemir, “Kütüb-i Sitte”, *D A*, Türkiye Diyanet Vakfı Yay., İstanbul 2003, c. 27, s. 6.

²²⁸ Bu  iir, mecmuada “ l hi” ba lı ıyla yer almaktadır.

Göstere saña cemālūñ ‘ilmine mazhar ide
Rūh-ı kudsīye irüben bu sözüme tut kulaḥ

Rūh-ı hayvān ‘aql-ı ma‘āş bu yolda mat olur
Bunları hep terk idesün diñle baña tut kulaḥ

Ruḥ-ı kudsī ḥidmeti mi‘rāc ider kudsīlere
Bu Şerīfūñ nuṭkı kudsīdür sözine tut kulaḥ

10a

ḤARFÜ’D-DĀL

19²²⁹

Mefā‘ ilün Mefā‘ ilün Mefā‘ ilün Mefā‘ ilün

Vişāl-i cennete pākīze-reh-ber ḥalka-i tevḥīd
Kemāl-i vuşlatā feyziyle hem-ser ḥalka-i tevḥīd

Fütūḥāt-ı İlāhī hem-demidür dā’imā zīrā
O dergāhıyla bulmuş rāh erler ḥalka-i tevḥīd

Dem-ā-dem zıkr-i Ḥaḫdur cā-be-cā gel mīh-i zerrīni
Gönülāsā açıldukça mükerrer ḥalka-i tevḥīd

O bir ḥavz-ı dil-ārādur ki vaḥdetden olur cārī
Zülāl-i cennetāsā rūḥ-perver ḥalka-i tevḥīd

²²⁹ Bu şiir, mecmuada “İlāhī” başlığıyla yer almaktadır.

Vücūduñ maḥv ider dervīş Şerīfānuñ ḥayāt-efzā
Olur cezbeyle esrārı ber-a-ber ḥalkā-i tevḥīd

20²³⁰

Mefā‘ ʾilūn Mefā‘ ʾilūn Mefā‘ ʾilūn Mefā‘ ʾilūn

Göñül efkār-ı māzī kaydına düşme bu dünyāda
Daḥi müstaḳbelūñ endīşesine olma üftāde

10b

Hemān sen ibnü’l-vaḳt ol eyle hem-ḥāl olup her dem
Eger olmak dilersen fikr-i nā-be-cādan āzāde

Hele māzī [vü] müstaḳbel ‘abeşle iştiḡāl oldu
Revā mı sālīke bunlarla olmak ibtilā-zāde

Ḥudā esbābını iḥsān ider gel itme sen inkār
Zuhūr itmez sebebsüz bir murāduñ ḥāriḳu’l-‘āde

Tevekkül dāmenūñ elden bırakma istiḳāmetle
Şerīfā maḳşada vāşıl olur neyl-i Ḥudā-dāde

²³⁰ Bu şiir, mecmuada “İlāhī Eyzan” başlığıyla yer almaktadır.

21²³¹

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

Mülk-i fānīnün ğamın bilmezlenür sulṭān dede

Taḥt-ı dil ḥükminün icrāsındadır burhān dede

Geçmiş ammā şu şıfatdan kendini pāk eylemiş

Ḥavf-ı ḥaşyetden ba' id olmuş bugün insān dede

11a

Dost cemāli gösterilmiş meskeni olmuş beḳā

Bir iki gündür misāfir Hū diyüp hemān dede

Bāğ-ı gülşenden alınmış bŷy-ı vuşlat [...] ²³²

Gül-sitānda bŷlbŷl olmuş çağırur seyrān dede

Hırḳaya çekmiş başın dā'im niyāzda dir Şerīf

Sun' -ı Bārīyi tefekkŷr eyleyŷp ḥayrān dede

22²³³

Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün

Göñŷl bānī ḳanā' at meslegiñ tŷt bezm-i 'ālemde

O bir zevḳ ŷ şafādur kim bulunmaz degme ādemde

²³¹ Bu şiir, mecmuada “İlāhī” başlığıyla yer almaktadır.

²³² Vr'de bu kısım yırtılmış olduğu için okunamamış ve noktalarla gösterilmiştir.

²³³ Bu şiir, mecmuada “İlāhī” başlığıyla yer almaktadır.

Feñasın añlayup ez-dil meğer terk ide dünyāyı
Zuhūr itdi bu hālet fi'l-ḥaḳīḳa İbn-i Edhemde

Sürûrî şüretâ peydâ olur ḥ̣ābı ḥayāl-āsā
Zamān-ı şevḳi de zīrā netice buldı mātemde

11b Murādın sa'y iden her dem ne ḥikmet nā-murād oldu
Dil-i nā-şādı da yaḳsun hele ālūdedür ğamda

Olanlar ʿārif-i āgāh ümīd itmez daḥi dil-ḥ̣āh
Şikayet itmese bāri felege nuṭḳ-ı mülzemde

Şerīfā mübtelā olma cihānuñ naḳşına ez-dil
Hemān bir māl-i ḥulyādır baḳılsa zevḳi ʿālemde

ḤARFÜ'Z-ZĀL

23²³⁴

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

ʿİlmile ʿāmil olanlar bildiler ilmü'l-lezīz
Zīrā Ḳur'ān Haḳ cemālin gördüğüçündür lezīz

ʿAlleme'l-esmā'yı ta'lim eyleyen cānā bizüz
Bu rumūzı añlamağa yok rūḥa bundan lezīz

²³⁴ Bu şiir, mecmuada “Güft İlāhī” başlığıyla yer almaktadır.

Âdemün ü Hâtemün inṭāfların añlayana
Bu sebebdendir didiler kim yok rūḥa andan lezīz

Bir şol ‘abdiz ‘Ali dergāhında secde iderüz
Ol cihetden didi zātum yok bize bizden lezīz

12a Faḥri faḥruñ remzini bildi şol ‘āriflerindür
Didi Şerīf ṭatlı dildür yok muḥabbetden lezīz

HARFÜ’R-RĀ’

24

Mefā’ ilün Mefā’ ilün Mefā’ ilün Mefā’ ilün

Ḥaḳīḳat-i dilde eş‘ārum benüm kenz-i ilāhumdur
Vücūd iḳlimine gelmeñ vişāl-i dostā rāhumdur

Gönlünde ḳuramazlar ‘aceb divān-ı ‘uzmā kim²³⁵
Ki taḥt-ı dilde ḥükm iden benüm zātumla şāhumdur

Kemāl olan bana ancaḳ o zāt-ı sırr-ı Aḥmeddür
Benüm ḳalbüm o sırrıyla şeref-yāb penāhumdur

Bu ḥüccet baña şāndur kim ki insān cümleden ekrem
Nazargāh-i Ḥudā ḳalbüm benüm de ḳiblegāhumdur

²³⁵ Mısra aruz veznine uymamaktadır.

Göñül mir'ât-ı haqqānî tūlū' iden bu vechümde
Baña ihsân olan Haqdan benüm sırrumda mâhumdur

12b Şerîf esrâr-ı hikmetde yûri bahş itme epsem ol
Göñül sultân-ı 'âlemdür 'urûcum bende-cânumdur

25²³⁶

Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilün

Ders-i vahdet bilmeyen nâ-dânı gör 'irfân arar
Kendi 'aybuñ görmez aşlâ cümlede noqşân arar

Görmemiş 'aşq-ı muhabbet cur' asından bir kadeh
Zâhiren 'ilminde nâqıs kendini insân arar

Olmamış çünkü muvâfık mürşide ahmağ dede
Bilmez ol menzil merâtib kendini sultân arar

Ola mı Yûsuf menendi devr-i âhîr çün zamân
Kendini mümtâz-ı 'âlem Yûsuf-ı Ken'ân arar

13a Dâ'imâ çarh-ı felekle gülüşür dünyâ içün
Tâlib-i meydân-ı Haqda gör ki ol devrân arar

Dergeh-i Haqqa teveccüh eyleyüp leyl ü nehâr
Kim Şerîf gibi dem-â-dem derdine dermân arar

²³⁶ Bu şiir, mecmuada "Güft İlâhî" başlığıyla yer almaktadır.

26²³⁷

Mefā‘ ʾilūn Mefā‘ ʾilūn Mefā‘ ʾilūn Mefā‘ ʾilūn

Fenā gülzārına cānā hele hīç rağbetüm yokdur
Maķām-ı devlete lāyık olur bir devletüm yokdur

Çekilen berzahun ‘ aşık mükāfātın virür Mevlā
Anın Hāķķun me’cūrum ne ğayra nisbetüm yokdur

Ne bir ehl-i menāşıb ne müderris ehl-i tüccāram
*Fe-hez’el-vaķtī vaķtüm*²³⁸ ben cihāna mesnedüm yokdur

13b

Hudā emrine rāzīyum iderem *emri bil-ma‘rūf*²³⁹
‘Uvāya kendimün ašlā şükür hīç ruḥsatum yokdur

Çekildüm gūşe-i virāneye āḥir zamān oldu
Şerīfā bā‘ iş-i keşret olur keşretüm yokdur

27²⁴⁰

Fā‘ ilātūn Fā‘ ilātūn Fā‘ ilātūn Fā‘ ilūn

Sāḥa-i dilde Hudā zıkr ile devrān olur
Kıl naẓar āyīne ‘ aksün eyleyüp insān olur

²³⁷ Bu şiir, mecmuada “İlāhī Nuṭṭ” başlığıyla yer almaktadır.

²³⁸ Sadece anı yaşarım.

²³⁹ “İyliği emredip kötülükten men etme.” (Hac, 22/41)

²⁴⁰ Bu şiir, mecmuada “Ġazel” başlığıyla yer almaktadır.

Kesreti maḥv eyleyüp vaḥdete irse bir ḳadem
Bî-riyâ tevḥīd-i dilden okuyup ‘irfân olur

Sırr idüp dil mülkini maḳşûda eylerse vusûl
Şübhesüz dīdâr görüp ol Yûsuf-ı Ken‘ân olur

Terk-i tecrīd eyleyüp tã‘at olursa sırrına
Cümleden ḳat‘-ı nazarla ḳatresi ‘ummân olur

14a

Yâd idüp Ḥayy ismini meydân içinde ey Şerīf
Gör ḥayât-ı cāvidânı sende çün mihmân olur

28²⁴¹

5+5=10

Dilde derdüm var ḥâlüm nic’olur
Yane virdüm var ḥâlüm nic’olur

Derdüme dermân itmezse Raḥmân
Olmazsa iḥsân ḥâlüm nic’olur

Dil oda yandı ‘aşḳa boyandı
Ġam cānum aldı ḥâlüm nic’olur

Mü‘minüm Ḥaḳḳa şükrüm yok aḣlâ
Ey Ḥayy-ı Mevlâ ḥâlüm nic’olur

²⁴¹ Bu şiir, mecmuada “Ġazel” başlığıyla yer almaktadır.

14b

Mevt irer elbet sâ‘at bu sâ‘at

Bende be‘ālet ḥālüm nic’olur

Nefsüme uydum çok günāh itdüm

Mücrim kıl oldum ḥālüm nic’olur

Ḳabre girince Münker gelince

Sū‘āl idince ḥālüm nic’olur

Raḥmān-ı Raḥīmümsün ‘ıḡufrān-ı Kerīmümsün

Her ḥālde mu‘ayyensün ḥālüm nic’olur

Şerīfe iḥsānı ‘afv ile ḡufrān

Cürmüm firāvān ḥālüm nic’olur

29²⁴²

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

Gel sivādan geç yüri var ol ulu dergāh[1] gör

Cān gözünden sil ḡubārı nūr-ı zikru’llāh[1] gör

15a

Açma sırr-ı vaḥdeti keşründe mektüm ol yüri

Sırrı sırr ehli bilür var bir dil-i āgāhı gör

²⁴² Bu şiir, mecmuada “Ġazel” başlığıyla yer almaktadır.

Mekr-i nefsüñ ẖilesinden dā'imā gāfil me-bāş
Geç yüri aldanma bunlar ile ٲođrı rāhı gör

Niyyetüñde fāl-i hayr ile olup s̱ābit-ka-dem
Her neye sa'y eyler iseñ ẖaşılı dil-h'āh[1] gör

'Ālem-i şuğrada maḥveyle vücūduñ varlıguñ
Dergeh-i H̱aḳda Şerīfā sen de 'ālī-cāh[1] gör

30²⁴³

Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün

Beni bülbul iden gūyā hemān 'aşkuñla şevküñdür
Şehā mecnūn iden cān hemān 'aşkuñla şevküñdür

15b

Düşüren bāğ [u] bustāna kul iden emr-i fermāna
Bu cān etmege kurbāna hemān 'aşkuñla şevküñdür

Ne var dünyāya bir meylüm bu şeb dostıladır ḥālüm
Ġarā'ib özge aḥvālüm hemān 'aşkuñla şevküñdür

Dilüm zikrūñle hep mezkūr devām üzre olup meşkūr
Budur el-ḥaḳ iden mehcūr hemān 'aşkunla şevküñdür

Şerīf feryād ile ağlar firāḳ-ı yād ile inler
Bunı şām u seher söyler hemān 'aşkuñla şevküñdür

²⁴³ Bu şiir, mecmuada "Ġazel" başlığıyla yer almaktadır.

31²⁴⁴

Mefā‘ ʾlün Mefā‘ ʾlün Mefā‘ ʾlün Mefā‘ ʾlün

Bu esrār-ı Hudāyı bilmek istersen kemāl üzre
Hele mümkün degül bir vechile bu kı̄l ü kı̄āl üzre

16a

Kıyās etme beķādur bu fenā-ender-fenādur bu
Kelām-ı bī-riyādur bu beyān olmaz me’āl üzre

Lisān-ı mürşidüñ şöhetine ir var ise şıdķuñ
Eger maṭlūb ise bilmek zebān-ı ehl-i ḥāl üzre

Çekilmez miḥnet-i dünyā zülāl olsa vü mā-fī-hā
O zehr-āb gider fermā olur iksir Celāl üzre

Şerīfāya meded senden Kerīm ü ez-Kerīm sensün
Celālūñ olsa da hem-dem ‘ināyetler Cemāl üzre

32²⁴⁵

Mefā‘ ʾlün Mefā‘ ʾlün Mefā‘ ʾlün Mefā‘ ʾlün

Bize bu kenzi lā-yefnā ki iksir-i ḳanā‘ atdur
Baķılsa cevher-i yektā gibi zī-ḳadr-i kıymetdür

²⁴⁴ Bu şiir, mecmuada “Ġazel” başlığıyla yer almaktadır.

²⁴⁵ Bu şiir, mecmuada “Ġazel” başlığıyla yer almaktadır.

16b Dükenmez bir hazine fî'l-haḳīḳa ehl-i 'irfāna
Bu yer feyz-i tecellīdür 'aṭāyā-yı 'ināyetdür

Bakup eṭvar-ı eflāke döner 'aksine ḡann itme
Sezā-yı ehl-i 'ibret 'ayn-ı dūlāb-ı haḳīḳatdür

Muvaffaḳ olmayan şabra tesellī rütbesin bulmaz
Medār-ı ism-i ḳudretdür o bir esrār-ı ḥikmetdür

Şerīfā oldı āzāde olup ez-dil rızā-dāde
Vişāli feyz-i ecdāda şerāfet ile vuşlatdur

33²⁴⁶

Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün

Ma' ārif sırrını 'irfān-ı 'aşḳa kân olandan şor
Maḳām-ı 'aşḳ[1] bülbüller gibi nālān olandan şor

17a Meḳādir bilmeyen nā-dāna şorma ḳadr-i 'uşşāḳı
Haḳīḳatde su'āl eyler iseñ insān olandan şor

Bulur mı bende bilmem ma' rifet esrārını zāhid
Geçüp ḥod-bīnden vaḥdet ile yeksān olandan şor

Bu eṭvārı şaḳın esrārı münkirden su'āl itme
Yegāne pīr-perver ṭālib-i 'irfān olandan şor

²⁴⁶ Bu şiir, mecmuada "Na' t" başlığıyla yer almaktadır.

Şerîfâ maḳṣaduñ neyl-i cemāl olsun ḥaḳîḳatde
Vişâli mürşid-i kâmil olan pîrân olandan şor

34²⁴⁷

Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün

Muḥabbet gülsitānuñ böyle zîbâ eyleyen kimdür
Gül-i şad-bergi böyle verd-i ra‘nâ eyleyen kimdür

17b

‘Aceb kimdür bu dünyâyı bu resme eyleyen bünyād
Ne ḥâcet söylemek zâhir ü peydâ eyleyen kimdür

Gezer şahrâyı devr eyler devân olup aḳar dâ‘im
Müferriḥ selsebilāsâ dil-ārâ eyleyen kimdür

Bulup bu revnaḳ-ı ḡonca cemālün ‘arz ider dâ‘im
Hezārânı anuñ ‘aşḳıyla şeydâ eyleyen kimdür

Feleklerde melekler bî-riyâ tesbîḥ ider dâ‘im
O tesbîḥün şevâbın bizlere i‘tâ iden kimdür

Ḥudâdur Ḳâdir ü Muṭlaḳ yaratdı bunları el-ḥaḳ
Şerîfâ dillere mülḥaḳ u gūyân eyleyen kimdür

²⁴⁷ Bu şiir, mecmuada “Na‘t” başlığıyla yer almaktadır.

Mefā‘ ʾlūn Mefā‘ ʾlūn Mefā‘ ʾlūn Mefā‘ ʾlūn

18a Sezā-yı ‘ aşk olaldan feyz-i himmetle zamān söyler
Muḥabbet gülşeninde bülbul-i tūṭī-lisān söyler

Tecelliyāt ile cümle mezāhir hem-zebān olmuş
Maḳām-ı ‘ aşk zīrā cümle eşyā rāyegān söyler

Şımāḥ-ı cāmıla diñle işit bile beyān eyler
Maḳām-ı nağme-i ‘ ālem bu sırrı her zamān söyler

Hele insān-ı kāmildür bu şüretten olan yektā
Ne söylerse ma‘ ānī-yi ezelden bī-nişān söyler

Şerīfā nuṭḳıda hem-dem olaldan bī-riyā maḥrem
İşitsün diñlesün ‘ ālem beyān ider beyān söyler

Mefā‘ ʾlūn Mefā‘ ʾlūn Mefā‘ ʾlūn Mefā‘ ʾlūn

18b Taşavvuf bilmeyen nā-dān u ‘ irfān n’eylerler
Ḥaḳīḳat olmayan güftā vü istiḥsān n’eylerler

²⁴⁸ Bu şiir, mecmuada “Nuṭḳ” başlığıyla yer almaktadır.

²⁴⁹ Bu şiir, mecmuada “Nuṭḳ” başlığıyla yer almaktadır.

Sühan-dân olsa da bir şâ'ir-i nev-reste 'âlemde
Belâgat-güne ta'bir olmayan elfâz n'eylerler

Muvaffak eyleyince hüsn-i ta'biri edibâne
[...] ²⁵⁰ sâde-zebânı manzûme-i evzânı n'eylerler

Le'âl gibi zîbâ-yı muntazam pâkîze olmazsa
Dizilmiş silk-i ta'bîre tehi-güyân n'eylerler

Şadâkatdür haqîkatde maqâm-ı kâmile lâyıķ
Şadâkat [u] istiķâmet bilmeyen nâ-dân n'eylerler

19a Libâs-ı fâhire zînet virür maḥbûb-ı ra' nâya
Leṭâfetsüz nezâketsüz olan 'uryân n'eylerler

Şerîfâ nesh-i pendâne sühan-dâne olur şâ'ir
Faķat elfâz var ma'nâsı yok burhân n'eylerler

37 ²⁵¹

Daḥl eyleme devrâna anda seyrânlar vardur
Devrâna ile yapılmış ķatı çok cânlar vardur

Kimi söyler diñlemez kimisi hîç añlamaz
Kâmillerinde hele niķe burhânlar vardur

²⁵⁰ Vr'de bu kısım yırtılmış olduğu için okunamamış ve noktalarla gösterilmiştir.

²⁵¹ Bu şiir, mecmuada "Nuṭķ" başlığıyla yer almaktadır. Ayrıca şiirin vezni bozuk olduğu için bulunamamıştır.

19b Münkire vaşf olunmaz ta‘ rîfî katı güçdür
Bildigin inkâr eder vâfir nâ-dânlar vardur

Herkese sır açılmaz yollar geçilmez
Bu menzillerde zîrâ niçe ‘ ummânlar vardur

Nuṭṭ-ı Şerîfe serâ eyledi ḥüsn-i edâ
Neslimüzde vâkı‘ â kân-ı ‘ irfânlar vardur

38²⁵²

Fe‘ ilâtün Fe‘ ilâtün Fe‘ ilâtün Fe‘ ilün

Ḥaste-diller keremüñ ile şifâ isterler
Ḥüsn-i tedbîr ile ol derde devâ isterler

Bu ṭarîḳ içre ḥaḳîḳatle mecâzı bir okur
Nuṭṭ-ı tevḥîd ile te‘ şîr-i du‘ â isterler

20a İstemezler idelüm çeşm-i ḥaḳâretle nazar
İki göz bir nigeḥ-i cılve-nümâ isterler

Sâlik-i ḥidmetini ḥora geçermiş gördüm
‘ Âḳibet bünye-sezâ feyz-ı rızâ isterler

²⁵² Bu şiir, mecmuada “Nuṭṭ” başlığıyla yer almaktadır.

Yūsuf-ı Mısra sa‘ ādet iste ehl-i kemāl
Naḳd-i ‘ōmrinü virüp bey‘ ü şirā isterler

İltizām üzre olup ehl-i hünerde yükdür
Naḳd-i vaktine göre ḥüsn-i bahā isterler

Bu Şerīfā daḥi şāyeste-i ‘ irfān oldu
Pīr-i himmetdeki esrārı sezā isterler

39²⁵³

Mefā‘ ilün Mefā‘ ilün Mefā‘ ilün Mefā‘ ilün

20b

Ṭarīḳatde kemālī ehl-i ‘ irfānuñ muḥabbetdür
Ḥaḳīḳatde daḥi ādāb-ı pīrānuñ muḥabbetdür

Muḥabbetsüz yapılmaz maḫhar-ı feyz-i kemāl olmaz
Vişāl-i bī-riyā erkān-ı şeyḫānuñ muḥabbetdür

Derūn-ı sırra hem-dem cezbesi esrāra maḫremdür
Tamāmı bu maḳāmun ‘ ayn-ı vicdānı muḥabbetdür

Muḥabbet rūḥ-ı şānīdür demekde gerçi şāyeste
Ḥulūş-ı ḳalble ‘ aşıḳ-ı kemākānuñ muḥabbetdür

21a

Şerīfā ḡayra baḳmaz kendüyi dā’im ider tefrīş
İşitmiş ehl-i dilden kân-ı mīzānı muḥabbetdür

²⁵³ Bu şiir, mecmuada “Na‘ t” başlığıyla yer almaktadır.

Fe‘ ilātün Fe‘ ilātün Fe‘ ilātün Fe‘ ilün

Kāh olur göñlümüz eṭvār-ı ḵanā‘ atde olur

Kāh olur nef̄s-i ḥāzar yaşla şeqāvetde olur

Kāh vaḥdetde bulup kendüyi rāhat eyler

Kāh keşretde zuhūrāt ile miḥnetde olur

Kāh tedbīre uyup naḵş-ı tesellī bozar

Kāh olur semt-i tesellīde selām[et]de olur

21b

Vaḳt olur āh-ı enīsiyle niyāza başlar

Vaḳt olur fikr-i diḡer-gūnda keşretde olur

Hele bir ḥāl ile āşūde degüldür göñlüm

Kāh ta‘ alīde kaḥī feyz-i beşāşetde olur

Kāh olur meyl Şerīfada şafālar görünür

Bī-riyā ‘uzlet ile şevḵ ṭabī‘ atde olur

²⁵⁴ Bu şiir, mecmuada “Na‘ t” başlığıyla yer almaktadır.

Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün

Kitāb-ı hüsn-i dil-ber nüshā-i kübrā-yı kudretdür
Yazılmış dest-i kudret ile zīrā ders-i hikmetdür

- 22a Elif yāsı elif yāya ‘ aceb naqş oldu ‘ âlemde
Ki ma‘ nāsında ebced-h̃ān²⁵⁶ olan ehl-i fazīletdür

Maḥāretle bu fennün varsa üstād-ı yektāsı
Debistān-ı ma‘ ārifde enīsi ‘ ilm-i ḥayretdür

O bir āyīne-i ‘ ibret-nümādur vāqı‘ ā herkes
Temāşāsında taḥşīl itdügi bir şāda şūretdür

Ki herkes kendi resmün gördi ol āyīnede zīrā
Kimi çeşm-i mecāzīdür kimi ‘ ayn-ı ḥaḳīkatdür

- 22b Şerīfā bir ḡazel nuṭṭ eyledi ṭarzı dil-āzāde
Bu nazmuñ bir nazīri varsa inṭāḳ-ı himmetdür

²⁵⁵ Bu şiir, mecmuada “Na‘ t” başlığıyla yer almaktadır.

²⁵⁶ Vr’de “جان” olarak yazılmış.

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

Zıkr ile erbāb-ı ' aşkuñ işleri devrān olur
 Dā'imā dil-h'āhımızda vuşlat-ı ' ĩrfān olur

Rūz [u] şeb yanduk yağılduk ğurbet-i firķatdeyüz
 Dildeki olan ħarāret āteş-i sūzān olur

23a

İsm-i Ḥayy ile semā eyler özümde ' āşıķān
 Söndürür āteşleri Hū çeşme-i ḥayvān olur

Birbirine ittiḥād ile olurlar pūr-şafā
 Cümlesi birlikde guyā bir cesed bir cān olur

Vaķt-i feyzūñ ķadrūñ ańla bir daḡa girmez ele
 Bu devir devr-i felekde hem-dem-i yeksān olur

Şūret-i insānda çok ḥayvān görmişdür Şerīf
 Himmet-i pīrān ile kim bī-bedel insān olur

²⁵⁷ Bu şiir, mecmuada “İlāhī” başlığıyla yer almaktadır.

43²⁵⁸

Fe‘ ilātün Fe‘ ilātün Fe‘ ilātün Fe‘ ilün

23b Var ise zevk-i cihān ‘ ālem-i ‘ uzletde olur
Bī-riyā şevk-i şafā ehl-i tarīkatde olur

Cā-be-cā zevk-i mecāzide muḥabbet bulunur
Kāmilānuñ şerefi bezm-i ḥaḳīkatde olur

Vuşlatı firḳati gāhice mübeddil bulunur
Firḳatüñ ‘ āḳibeti ‘ ālem-i vuşlatda olur

Mürşidüñ himmetine lâzım imiş ‘ aşḳ-ı İlāh
Himmet almağa sebep şeyḫine ḥidmetde olur

24a Merd-i meydān-ı rızā oldı Şerīfā bendine
Ma‘ rifet kesb[i] hele say‘ ile ḡayretde olur

44²⁵⁹

Mefā‘ ilün Mefā‘ ilün Fe‘ ülün

Muḥibb-i ehl-i ‘ aşḳuñ ḥānesidür
Ḥarāb²⁶⁰ olmuş göñül virānesidür

²⁵⁸ Bu şiir, mecmuada “Ġazel” başlığıyla yer almaktadır.

²⁵⁹ Bu şiir, mecmuada “İlāhī” başlığıyla yer almaktadır.

²⁶⁰ Metinde “جزاب” şeklinde yazılmış.

Yapılsun cüz' i zevk [ü] şafādan

Şafānuñ çünki dil kâşānesidür

Anuñ ' aşık ile ma' şūk birdür

Peder māder anuñ ayānesidür

24b

Haķīkat şād [u] ğam ikisi birdür

Baķılsa anlaruñ bī-gānesidür

Şerīfā çekme ğam dünyāda zīrā

Bu ' ālem ehl-i ' aşķuñ lānesidür

45²⁶¹

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

Derd-i ' aşķa mübtelāyum ibtilā bilmem nedür

Çün muḥabbet cāmını içdüm hevā bilmem nedür

Terk idüp ' ārı bu ğün meydān içinde ser-te-ser

Cān fedā itdüm bu yolda ben bahā bilmem nedür

N'eylerem dünyāda ben cāh-ı manāşıb ehlini

Bu ciḥanuñ şāhlarından ben ricā bilmem nedür

25a

Ağlayup efgānile dost derdi için her zamān

Derdüme dermāna dār-ı aĝniyā bilmem nedür

²⁶¹ Bu şiir, mecmuada "İlāhī" başlığıyla yer almaktadır.

Olmıřum Mecnūn gibi Leylāya ‘āřık ey řerīf
Derd-i hicrāna enīsūmçūn devā bilmem nedūr

46²⁶²

Mefā‘ īlūn Mefā‘ īlūn Mefā‘ īlūn Mefā‘ īlūn

řehīd-i tīg-i ‘āřkuz nāle-i feryādımız yokdur
Derūn-ı hem-demüz řevķe dil-i nā-řādımız yokdur

Kemāli řadran‘an-řadrın²⁶³tevellūd eyledūk ez-dil
Kıyās itme bizi zāhid bizūm ūstādımız yokdur

Maķām-ı şabr[ı] ser-māye idelden bī-riyā dā’im
Gōñūlden hem řikāyet kimseye isnādımız²⁶⁴ yokdur

25b

Ṭarīķ-i sırrı سن ستر bizūm adābımızdandur
řehirde ittiřāl itdūk hele eřhādımız yokdur

Bişamdi’līh řerīf İbnü’ř-řerīf āl-i ‘abāyuz biz
Bu řūretde yine da‘vā ile irādımız yokdur

²⁶² Bu şiir, mecmuada “īlāhī” bařlıķıyla yer almaktadır.

²⁶³ Gōğüslerin gōğsünden.

²⁶⁴ Vr’de “استاد” yazıyor.

47²⁶⁵

Mefā‘ ʾlün Mefā‘ ʾlün Mefā‘ ʾlün Mefā‘ ʾlün

Mecāzile ḥaḳīḳat ‘ārife nisb-i ṭarīḳatdūr

Tamām eyler ise dersini ṭarīḳat da ḥaḳīḳatdūr

Bu sırruñ her biri rātib merātibden yazar kātib

Olursa rütbede sā‘ib o ğarḳ-āb-ı muḥabbetdūr

Semāvāta nigāh eyle dil-i bī-iṣtibāh ile

Maḳām-ı ‘aşḳa rāh eyle anuñ encāmı vuşlatdūr

26a

Rivāyetdūr ‘avārifden bu aḥbār-ı ma‘ārifden

Alur el merd-i kāmilden bu da bir şıḳa-ḥāletdūr

Bunı rüşeni beyān eyle bu vaşfı rāyegān eyle

Şerīfā gel ‘ayān eyle mezāyā-yı belāgatdūr

48²⁶⁶

Mefā‘ ʾlün Mefā‘ ʾlün Mefā‘ ʾlün Mefā‘ ʾlün

Ḥaḳīḳat ‘āleminde cümleye raḥmet Muḥammeddūr

Zuhūrı mā-sivāya bā‘iṣ-i ḥilḳat Muḥammeddūr

²⁶⁵ Bu şiir, mecmuada “Na‘t” başlığıyla yer almaktadır.

²⁶⁶ Bu şiir, mecmuada “İlāhī-i Na‘t-ı Resūl (a.s.)” başlığıyla yer almaktadır.

Ṭulū‘-ı enbiyānuñ evvelidür pertev-i nūrı
Hulāşa reh-nümā-yı nā’il-i cennet Muḥammeddür

Medār-ı merḥametdür muḳtezā-i cevher-i zātı
Dü ‘ālemde hele genc̣ine-i rāḳit Muḥammeddür

26b Şalātıyla selāmı cān-ı ‘ālem feyz-i ādemdür
Cemāl-i Ḥaḳḳa zīrā reh-ber-i vuşlat Muḥammeddür

Şerīfā bendeye eyler şefā‘ at rüz-ı maḥşerde
Melāz-ı ‘āşıyanı cümleye ümmet Muḥammeddür

49²⁶⁷

Fā‘ ilātün Fā‘ ilātün Fā‘ ilātün Fā‘ ilün

Ḳaṭre iken cezbesi ‘āşıḳlaruñ ‘ummān olur
‘Ārif-i bi’llāh olan bu ḥikmete ḥayrān olur

İ‘tibār itmez hele dünyā vü māfihā nedür
Fi’l-ḥaḳīḳa baḥr-i bī-pāyān ile yeksān olur

Söylemez ḥāmūş iken esrārını bir kimseye
Dem-be-dem sâ‘ at-be-sâ‘ at mazḥar-ı ‘irfān olur

27a Ma‘rifetle kām-yāb olan elem çekmez hele
Lā’ubālī meşrebi ‘irfān olan sulṭān olur

²⁶⁷ Bu şiir, mecmuada “Na‘t” başlığıyla yer almaktadır.

Bir nigāh-ı iltifāt itmez ricāl-i devlete
İbn-i vakt olmağla zīrā bende-i sulṭān olur

Maḳṣadı aḳsā-yı ‘ālem mazḥarī ḥayr-ı rızā
Ḥākile cevher yanında gūyiyā yeksān olur

Bu Şerīfū’l-Ḳādirī dil-beste olmaz ‘izzete
Dā’imā lā-ḳayd olup ser-māyesi iḥsān olur

50²⁶⁸

Mefā‘ ilün Mefā‘ ilün Mefā‘ ilün Mefā‘ ilün

Ṭarīḳatde ḥaḳīḳatde bize Ḳādirīler dirler
Zuhūrāt-ı kerāmetde bize Ḳādirīler dirler

27b Ṭarīḳ-i cezbenuñ ḳānı bulup enfās-ı bürhānı
Kemālāt üzre ‘irfānı bize Ḳādirīler dirler

Olur ‘āşıkları medhūş şarāb-ı ‘aşḳla ser-ḥoş
Dem-ā-dem cezbede bī-hūş bize Ḳādirīler dirler

Kibār-ı evliyā ḥaḳḳā ider ‘āş[ı]ḳlaruñ iḥyā
Ṭarīḳ-i pāk-i bī-hem-tā bize Ḳādirīler dirler

²⁶⁸ Bu şiir, mecmuada “Ġazel” başlığıyla yer almaktadır.

Şerîfâ bende-i irşâd müyesser ola isti‘ dâd
Za‘îf-i ‘âciz-i evlâd bize Kâdirîler dirler

51²⁶⁹

Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün

Tecellî-i hayât Hayy-i hayât-ı câvidânumdur
Anuñçün ism-i Rabbânî benüm rûh-ı revânumdur

28a

Münevverdür benüm kalbüm bu esmâ-i İlâhîden
Dem-â-dem na‘re-i yâ Hû daği vird-i zebânumdur

Baña telkîn idelden mürşid-i kâmil bu esrârı
Ziyâ-bağş-ı derûn oldı bu cânüm içre cânumdur

Tarîk-i Kâdirîden ced-be-ced aḡz eyledüm zirâ
Biḡamdi’İlâh tarîkat irşile himmet nişânumdur

Şerîfâ pîr-i perver oldı ‘anḡa-yı ‘inâyetden
Bu demde bî-riyâ Kâf-ı ḡanâ‘at âşiyânumdur

²⁶⁹ Bu şiir, mecmuada “İlâhî” başlığıyla yer almaktadır.

52²⁷⁰

Mefā‘ ʾilūn Mefā‘ ʾilūn Mefā‘ ʾilūn Mefā‘ ʾilūn

Cihānuñ aṣl-ı bünyādı Ebū’l Kāsım Muḥammeddür

Şefā‘ at zāt-ı mu‘ tādı Ebū’l Kāsım Muḥammeddür

28b

Ḥabīb-i Ḥazret-i Mevlā-nişīn eyvān-ı *ev-ednā*²⁷¹

Emīn-i Ka‘ be-i ‘ ulyā Ebū’l Kāsım Muḥammeddür

Celīsi mesned-i *lev-lāk*²⁷² enīsi nūr-ı *erselnāk*²⁷³

Medār-ı devre-i eflāk Ebū’l Kāsım Muḥammeddür

‘ Uṣāta luṭf-ı bī-minnet ider mücrimlere şefkat

Vücūdı ‘ āleme rahmet Ebū’l Kāsım Muḥammeddür

Şerīfā rüyine ḥayrān ki maṭlūbı anuñ ğufrān

Çün anuñ derdine dermān Ebū’l Kāsım Muḥammeddür

53²⁷⁴

Fā‘ ilātūn Fā‘ ilātūn Fā‘ ilātūn Fā‘ ilūn

Sālik-i ‘ aşk-ı muḥabbet bī-riyā abdāl olur

Gerçi ḥaqqında münāfık nuṭkı kıl ü kāl olur

²⁷⁰ Bu şiir, mecmuada “Na‘ t-ı Resūl (a.s.)” başlığıyla yer almaktadır.

²⁷¹ “Sonra (Muhammed’e) yaklaştı, derken daha da yaklaştı. O kadar ki (birleştirilmiş) iki yay arası kadar, hatta daha da yakın oldu.” (Necm, 53/8-9).

²⁷² “Sen olmasaydın felekleri yaratmazdım.” El-Aclûnî, *age*, s. 164.

²⁷³ “(Resûlüm!) Biz seni âlemlere ancak rahmet olarak gönderdik.” (Enbiyâ, 21/107)

²⁷⁴ Bu şiir, mecmuada “Na‘ t” başlığıyla yer almaktadır.

29a ‘ Āşık u şādık yazar [...] ²⁷⁵ imzāsına
Şoḥbet-i ‘ irfān tafşıl eylemez icmāl olur

Dā’imā ‘ aşk-ı muḥabbetden açarlar şoḥbeti
Hüsn-i ta‘ bîre sezā-vāra gönül meyyāl olur

Bî-zebāndur söylenür esrār-ı ‘ aşk-ı bî-riyā
Bu maḳāmātuñ Şerîfā ‘ aynı ehl-i ḫāl olur

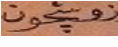
ḤARFÜ’Z- ZĀ’

54 ²⁷⁶

Mefā’ ilün Mefā’ ilün Mefā’ ilün Mefā’ ilün

Ṭarîḳat ehlinüñ zātında āşār-ı cünün olmaz
Ḥaḳîḳat-bîn olan bir vechile nefse zebün olmaz

29b Rızā-zāde olan [...] ²⁷⁷ izhāra zuhūrāt ne
O demde fikr-i ferd eyleyüp miḥnet-nümün olmaz

Tesellî bulmayan rāḫat bulur mı bezm-i ‘ âlemde
Ḥadiş-i kāmīlānuñ muḫtażırdur olmaz

Şerîfā şoḥbeti ‘ âriflerüñ cümle ḫaḳā’ıkdür
Ne söylerse taşdıḳ eyle zîrā ana zebün olmaz ²⁷⁸

²⁷⁵ Vr’de bu kısım yırtılmış olduğu için okunamamış ve noktalarla gösterilmiştir.

²⁷⁶ Bu şiir, mecmuada “İlāhî” başlığıyla yer almaktadır.

²⁷⁷ Vr’de bu kısım yırtılmış olduğu için okunamamış ve noktalarla gösterilmiştir.

²⁷⁸ Mısra aruz veznine uymamaktadır.

55²⁷⁹

Mefā‘ ʾlūn Mefā‘ ʾlūn Mefā‘ ʾlūn Mefā‘ ʾlūn

Şarāb-ı ‘ aşk her dā’im içenlere ħumār olmaz
Ki vuşlat rāhına mazhar olanlara kenar olmaz

Oķuyan sırr-ı ma‘ nāyı tecellī eylemiş Mevlā
Görünen şūetā insān velī ma‘ nada yār olmaz

30a

Cemālī pāke mey [...] ²⁸⁰ ol sālīk-i Ḥaķķa
Ki anuñ çeşm-i cānında ene’l-Ḥaķdan ġubār olmaz

Metā‘ -ı ma‘ rifetden bī-ħaberdür olsañ ‘ ālim ²⁸¹
Terāzū-yı ħaķīkatde o sālīk kim ‘ iyān olmaz

Sözün nā-ehil olan bilmez Şerīfā [...] ²⁸² ol
Senün derd-i derūnuñ ħiç bu ‘ ālemde duyar olmaz

56²⁸³

Mefā‘ ʾlūn Mefā‘ ʾlūn Mefā‘ ʾlūn Mefā‘ ʾlūn

Maķām-ı sırr-ı ‘ aşka vākıf olduk āşināyuz biz
O şevķün neş’esinden pertev alduk rūşenāyuz biz

²⁷⁹ Bu şiir, mecmuada “İlāhī” başlığıyla yer almaktadır.

²⁸⁰ Vr’de bu kısım yırtılmış olduğu için okunamamış ve noktalarla gösterilmiştir.

²⁸¹ Mısra aruz veznine uymamaktadır.

²⁸² Vr’de bu kısım yırtılmış olduğu için okunamamış ve noktalarla gösterilmiştir.

²⁸³ Bu şiir, mecmuada “İlāhī” başlığıyla yer almaktadır.

Bizi²⁸⁴ zāhid kimi bī-gāne şanma bezm-i şoḥbetde
Kelām-ı bī-riyāya fī'l-ḥaḳīḳa hem-nevāyuz biz

30b Ğamı beyhūde çekme [...] ²⁸⁵ dünyāda ḥamāḳātla
Biḥamdi'llāh celīs-i kāmīlüz ehl-i şafāyuz biz

Geçenlerle geçüp āzāde olduk kayd-ı 'ālemde
Sebük-bār-ı ṭarīḳ-i ma' rifet-kānı vefāyuz biz

Mecāzuñ köprüsinden geçmedükçe vādi' -i 'aşḳda
Sülūkunda bilinmez seyrimüz feyz-nümāyuz biz

Şerīfā iftiḥār itseñ n'ola nesl-i şerāfetle
*Ḥamden-şümme-ḥamden*²⁸⁶ bende' -i āl-i 'abāyuz biz

57²⁸⁷

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

Biz ki rüsvāy olmuşuz 'aşḳıyla yokdur 'ārımız
Şāḫibiyle tā muḳaddem böyledür pazārımız

²⁸⁴ Vr'de “برى” şeklinde yazılmıştır.

²⁸⁵ Vr'de bu kısım yırtılmış olduğu için okunamamış ve noktalarla gösterilmiştir.

²⁸⁶ Şükürler ve şükürler olsun.

²⁸⁷ Bu şiir, mecmuada “Na' t” başlığıyla yer almaktadır.

31a Vaşl-ı hicrân deġiřmiř [...] ²⁸⁸
Âh [u] feryâdı enîndür gice gündüz kârımız

Biz ene'l-Haġ sırrını Manşûrlayın fâş itmezüz
Bendeni maĥfîdedür zâhirde yokdur dârımız

Sînemizüñ yâresiyle böyle toġduk anadan
Derd [ü] miĥnetdür ilümüz dilâ hem yârimüz

Ey Şerîf 'Alî yeter keşf itme dilde sırrını
'Ârif-i âġâhların ma' lûmları esrârımız

58 ²⁸⁹

Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilün

Şûretâ faġr-ı fenâ ma' nâ yüzüñ sulţâniyuz
'Ârif-i sırr-ı ĥaġîġat ma' denüñ biz kâniyuz

31b Kâmilüñ gönli evidür beyt-i zâhirden murâd
Vech-i Bâġiyyüz beġâda keşretinde fâniyüz

Biz ene'l-Haġ sırrını zâhirde ifşâ itmezüz
Emr-i Haġġa cân virüp pîrân-ı vech ĥayrâniyuz

Kâh deryâ-yı ĥaġîġatde temevvüc iderüz
Ķa' rı yok deryâ-yı ' aşġuñ biz anuñ ' ummâniyuz

²⁸⁸ Vr'de bu kısım yırtılmış olduġu için okunamamış ve noktalarla gösterilmiştir.

²⁸⁹ Bu şiir, mecmuada "İlâhî" başlığıyla yer almaktadır.

Bu Şerîf her dem muḥabbet ṭālibānuñ ber-ā-beri
‘ Ārifān u ‘ āşıḳān meydānınuñ ḳurbānıyuz

59²⁹⁰

Mef’ ūlū Mefā’ ĭlū Mefā’ ĭlū Fe’ ūlūn

32a Zāhid bizi ṭa’ n eyleme kim ehl-i hevāyuz
Şūrīde-dilli māl-i pākīze-liḳāyuz

Her dīde bizi fark idemez ḥāletimüzden
Biz mülk-i taşarrufda şehüz gözde gedāyuz

Bu ‘ ālem-i ‘ unşurda ḳarār eylemezüz bir dem²⁹¹
Biz evc-i sa’ ādetde uḳan murğ-ı hümāyuz

Hızr oldu bize mekteb-i ‘ irfānda sebaḳ-daş
Bir ḥāzin²⁹²-i gencine-i esrār-ı Hudāyuz

32b Yok baḫşımız ebnā-yı zamān ile Şerīfā
Taḫḳīke eren pīrlere teslīm-i rızāyuz

²⁹⁰ Bu şiir, mecmuada “Nuṭḳ” başlığıyla yer almaktadır.

²⁹¹ Mısra aruz veznine uymamaktadır.

²⁹² Vr’de hāzîn kelimesi “جازن” şeklinde yazılmış.

60²⁹³

Fā‘ ilātün Fā‘ ilātün Fā‘ ilātün Fā‘ ilün

Doymayanlar dürd-i ‘ aşka derde dermān istemez

İçmeyen ‘ aşkuñ şarābıñ mest-i mestān istemez

‘ Āşıķ-ı bī-çāreyem ben yanaram şām u seher

Cān viren cānān yolunda mest-i hayrān istemez

33a

Her seher feryād-ı nārum nāle-i Hūdūr benüm

Baħr-i ‘ aşka ġarķ olan bir baħr-i ‘ ummān istemez

‘ Āşıķuñ gör hālını dā’im yanar ‘ aşķ odına

Eyler ol zārı enīni derde noķsān istemez

Ey Şerīfā dār-ı ‘ uķbā derd ile taħsīl olur

Derd-i aşķa yār olan ‘ ālemde dermān istemez

61²⁹⁴

Mefā‘ ilün Mefā‘ ilün Mefā‘ ilün Mefā‘ ilün

Şafādan sīnesin çāk eyleyen‘ abdālda ‘ ār olmaz

Gözüñ aç her mekānda bir velī var āşikār olmaz

²⁹³ Bu şiir, mecmuada “Nuṭṭ” başlığıyla yer almaktadır.

²⁹⁴ Bu şiir, mecmuada “Nuṭṭ” başlığıyla yer almaktadır.

33b

Şalâdur varını meydân-ı Hâkda bezl iden merde

Ki zîrâ ‘ âşîkânlar yâr olurlar şöyle bâr olmaz

Dem-â-dem nâr-ı ‘ aşkile çiler suzân-ı derd olsa

O bâğuñ vaşl hâlinde aña leyl ü nehâr olmaz

Cemâl-i Hâkka ‘ âşîk bûlbûlâsâ eyledi feryâd

O gülşen-zâr-ı vahdetde aña hiç kimse yâr olmaz

Şerîfâ keşreti vahdetde yeksân eyle sen kendüñ

Hücûm-ı ceyş-i ğamdan pes cihân tâ sînedar olmaz

62²⁹⁵

Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün

Göñül ‘ anķası dilden ğayrı bezme lâne-sâz olmaz

Hâķîkat Kâfîdur pervâzına evc-i mecâz olmaz

34a

Hulâşa ‘ akl-ı kâşır idemez reftâr-ı dil-h‘âhı

Bu fennüñ mebhâşında bî-mezâķa keşf-i râz olmaz

Maķâm-ı ‘ aşķa meydân-ı muķabbet ser-fidânuñdur

Eger tâlîb iseñ zîrâ bu yolda ihtirâz olmaz

Hilâfet ‘ ilm-i esmâ rütbesinüñ bir nigâhıdur

Rumûz-ı ma‘ na-i âdemden özge imtiyâz olmaz

²⁹⁵ Bu şiir, mecmuada “Nuķ” başlığıyla yer almaktadır.

Şerîfâ eşref-i ecdâda dil-beste olur evlâd
Faķaķ resm-i neseble fahr-i ruķşatda cevâz olmaz

63²⁹⁶

Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün

34b Kânâ‘ at-pîşe fikr-i şıklet-i var-ı cihân çekmez
Tevekkül bezminüñ azâdesidür imtinân çekmez

Zuhûr eyler muķadder her ne hüküm eylerse ‘âlemde
Göñül tedbîre dil-dâde olup bâr-ı girân çekmez

Perîşân-hâķır eyler âdemi tûl-i emel zîrâ
Bu fikre düşmeyenler fikr-i ta‘dâd-ı zamân çekmez

Şerîfâ ibnü’l-vakıt olsun felekde râķat eylerse
Fenâya ‘ârif-i agâh olan fikri hemân çekmez

64²⁹⁷

Fâ‘îlâtün Fâ‘îlâtün Fâ‘îlâtün Fâ‘îlün

Biz Cenâb-ı Kibriyānuñ zâķır-i esmâsiyuz
Halkâ‘ -i tevķîd-i zikrūñ velvele-ārâsiyuz

²⁹⁶ Bu şiir, mecmuada “Ėazel” başlığıyla yer almaktadır.

²⁹⁷ Bu şiir, mecmuada “Ėazel” başlığıyla yer almaktadır.

35a Vech-i cânân özleyüp geldük vücūd iklîmine
Katreüz şûretde ammâ vahdetün deryâsıyuz

‘Arşa-gâh-i ma‘ rifetde nur-ı zıkrı’llâh ile
Şâni‘ -i şun‘ -ı kâdimün nüsha‘ -i kübrâsıyuz

Pîrimüz Sultân ‘ Abdü’l-kâdirün her demde biz
Mâye-endâz-ı şeref şâhib-i nefis ihyâsıyuz

Biz kanâ‘ at kâfinün lâ-nişîniyüz Şerîf
Hânkâh-ı Kâdirinün ced-be-ced ‘ anķâsıyuz

65²⁹⁸

4+4=8

Zâhidlere karşı bu dem
Dönsün bizüm devrânımız
Maḥşer yerinde ey dedem
Dönsün bizüm devrânımız

35b Meydâna girsün ‘ âşıkân
Devreylesünler şâdıķân
Bağ-ı cinân içre hemân
Dönsün bizüm devrânımız

²⁹⁸ Bu şiir, mecmuada “İlâhî” başlığıyla yer almaktadır.

Menzile irdiler hele
Virdiler cânı bu yola
Çarh-ı felek ile böyle
Dönsün bizüm devrânımız

Allâh Allâh Hû diyerek
Zıkr-i Hudâ eyleyerek
İnkâr ehlin döverek
Dönsün bizüm devrânımız

Mevlâ ‘aşkına dönerler
Nâr-ı ‘aşkıyla yanarlar
Neş’e-i şevke kanarlar
Dönsün bizüm devrânımız

Melekler de ider devrân
Güñ yüzinde cümle hemân
Görsün beķā-bi’llâhı cân
Dönsün bizüm devrânımız

Pîrimizdendür bu devlet
Ced-be-ced eylerüz hizmet
‘Abdu’l-ķādir ide himmet
Dönsün bizüm devrânımız

36a

Şerîf ider dâ‘im devrân
İdüp luṭf-ı kerem Yezdân
Kıla himmet bize pîrân
Dönsün bizüm devrânımız

ḤARFÜ’S-SÎN

66²⁹⁹

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

Cân [u] dilden ger iderseñ bu yola sen heves
Ola irenler saña her bir demünde dest-res

Hidmet eyleseñ yolında şıdkıla hem kâ‘im ol
Tâ iresin vaşl-ı yâre çalışagör it heves

‘Aql-ı ma‘âş ‘aql-ı ma‘âd düzaḥından kurtulup
‘Aql-ı kudsiye iresün bilesün nidâ’-i ses

36b

[...] ³⁰⁰

Me‘ülü Mefâ‘ilü Mefâ‘ilü Fe‘ülün

Yaz nüsha‘-i ‘irfâna Şerîfâ bu maḳâli
Hem-destin ola vuşlatıla dil-ber-i ihlâ[ş]

²⁹⁹ Bu şiir, mecmuada “İlâhî” başlığıyla yer almaktadır.

³⁰⁰ Bu varaktan önce eksik varak ya da varaklar bulunmaktadır.

67³⁰¹

Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilün

Hâķ Te' âla ' âşıķına ider ihsân-ı ' ivâż

Hem tecellî hem tesellî ider ihsân-ı ' ivâż

Biñ bir esmâdan murâd tesellîsidür ' âlemün³⁰²

Her gûne bir tecellî itdi ihsân-ı ' ivâż

İmdi her esmâ bir âdem üzerinde ķâ'im-maķâm³⁰³

Hükm üzredür tesellî virür ihsân-ı ' ivâż

37a

ķul ķula sebep didiler bil müsebbib kendisi

Fâ' il-i muķtâr durur kim itdi³⁰⁴ ihsân-ı ' ivâż

İtdi luţfindan kerem çok bu Şerîfe bendine

Zâtına itdi tecellî buldı ' irfân-ı ' ivâż

³⁰¹ Bu şiir, mecmuada “İlâhî” başlığıyla yer almaktadır.

³⁰² Mısra aruz veznine uymamaktadır.

³⁰³ Mısra aruz veznine uymamaktadır.

³⁰⁴ Vr'de “ادى”şeklindedir.

68³⁰⁵

Mefā‘īlün Mefā‘īlün Fe‘ülün

Ne güzeldür şu âdem ki marābuṭ

Ki kālün hāl ide işbu marābuṭ

Uyumaz uyanıkdur gicelerde

Şafā-yābda uludur bu marābuṭ

Ḥudāya eyle tevfiḳ ‘āşika sen

Ṭola ‘irfānla gönli marābuṭ

37b

İdüp himmet erenler saña yardım

Şaḳın aldanma aḡyāra marābuṭ

Bilürsin şüretā aḡyār-ı münker

Nifāḳ ehli bulardur ey marābuṭ

Marābuṭ Ḥaḳḳına bir hoş-cevābdur

Ne bilsün bilmeyenler ey marābuṭ

Yāḳın ol Şerīfāya eyle ḥizmet

İrüp dārü’s-selāma ey marābuṭ

³⁰⁵ Bu şiir, mecmuada “İlāhi” başlığıyla yer almaktadır.

HARFÜ'Z-ZA'

69³⁰⁶

Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün

Bu yolda cânla diñle bulasın cevher-i elfāz

Oķı ' ilm-i ledünniden ħaber al cevher-i elfāz

38a

Bu ' irfān yolına ķul ol eriş bir kāmile sen de

Ki nuķ-ı cāvidāndur hem sözündür şekker-i elfāz

Göñül virme ' alā' iķden kesil ħayrı ħalā' iķden

Tecellī ire vaĥdetden bulasın lezzet-i elfāz

Bu cân göziyle ey nev-dem bize gel bu sözü

Bize yakın gelen cāna bulur sır-ı ħavāřş elfāz

řerīfā didi kāmilden alan dersin ' ārifden

Olur elbet ma' ārifden dilünden aķse[n]-i elfāz

HARFÜ'L-AYN

70³⁰⁷

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

Her nefesde bir tecellī zātuma ider tülū'

Her dem-ā-dem çok tesellī göñlüme ider tülū'

³⁰⁶ Bu şiir, mecmuada “İlāhī” başlığıyla yer almaktadır.

³⁰⁷ Bu şiir, mecmuada “İlāhī” başlığıyla yer almaktadır.

38b

Bāğ-ı Raḥmāna açılup çünki bulunmaz bezm

Fāriğ-i kıl oldum senden şems-i zāt itdi tūlū³⁰⁸

Sırr-ı zātum vaşf olunmaz zātuma maẓhariyyetüm³⁰⁹

İnkişāf itdükçe ḥüsni cismüme ider tūlū^c

Āh nidem ki kimse bilmez ‘āşıkuñ aḥvālını

Remzile söyler dilünden ‘aşk yüzindendür tūlū^c

Hem tecellî her zuhūrāt ‘aşk yüzindendür bilūñ

Şerîfâ itdi tecellî nūr-ı zāt itdi tūlū^c

HARFÜ’L-ĞAYN

71³¹⁰

Fā’ ilātün Fā’ ilātün Fā’ ilātün Fā’ ilün

İsterisen olasun sen Ḥaḳ katında yüzüñ aḡ

39a

Ara sen hem iste bul kim yok aña *ille’l-belāğ*³¹¹

Enbiyālar her ne söz kim söylediler bî-gümān

Geldi Ādem āşıkāra eyledi itdi belāğ

Virdi bir ḥarfile vārlıqdan nişān sülükine

Bil ki bir noḡtayla bildürdi hemān itdi belāğ

³⁰⁸ Mısra aruz veznine uymamaktadır.

³⁰⁹ Mısra aruz veznine uymamaktadır.

³¹⁰ Bu şiir, mecmuada “İlāhî” başlığıyla yer almaktadır.

³¹¹ “Bizim vazifemiz, açık bir şekilde Allah’ın buyruklarını size *tebliğ etmekten* başka bir şey değildir, dediler”. (Yâsin, 36/17)

Añla remzin Aḥmedüñ ey *zū-fünūn*³¹² eyle ḳabūl
Kim biziz dir *aḥirūn es-sābiḳūn*³¹³ itdi belāḡ

Āb-ı Kevşerdür kelāmı bu Şerīfūñ nūş it
Tā ḳılāsın cāvidān ey zinde-dil itdi belāḡ

ḤARFÜ'L-FĀ'

72³¹⁴

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

Ādeme sen egri baḳma her zamān eyle ṭavāf
Daḫi şeyṭān gibi olma eyle sen anı ṭavāf

39b Beyt-i Ma' mūr Beyt-i Yezdān didiler ādemdedür
Sen anı eyle ziyāret her zamānda ḳıl ṭavāf

Kim ki bildi ādemüñ hem ḫılḳatüñ esrārını
Bildī Ḥaḳḳuñ maḫharıdur ider anı ol ṭavāf

Kāşif-i nūr-ı velāyet maḫharına yol bulan
Ādem oldı çün vesīle it ziyāret ḳıl ṭavāf

Ḳıble-i 'aşḳa yöñeldüm anda itdüm ben niyāz
Didiler kim Şerīfā sen ādemisen ḳıl ṭavāf

³¹² İlim sahibi.

³¹³ Sonradan gelenlerin önde olanı.

³¹⁴ Bu şiir, mecmuada “İlāhī” başlığıyla yer almaktadır.

73³¹⁵

Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilün

Bülbül eyler ehl-i ' aşkı dâ'imâ gülzâr-ı ' aşk

Söyledür tûî-i şekker gibi ezhâr-ı ' aşk

40a

Herkesi bir vechile irşâd iden te' şîrdür

Böyledür ser-mâye-i hâşiyet-i âşâr-ı ' aşk

Nâra beñzer nûr olur mâhiyyeti meşûr olur

Bâ' iş-i şevk-i sürûr olsa n'ola envâr-ı ' aşk

Söylenür dillerde Âdemden berü meşhûr olup

Vâkı' â kâr-ı kadîm olsa n'ola eṭvâr-ı ' aşk

Bu Şerîfâ ' aşk baña bende olmuş bi-riyâ

Söyledür şubḥ [u] mesâ güftârile îşâr-ı ' aşk

³¹⁵ Bu şiir, mecmuada “İlâhî” başlığıyla yer almaktadır.

74³¹⁶

Fâ‘ ilâtün Fâ‘ ilâtün Fâ‘ ilâtün Fâ‘ ilün

Gel içerden gizlice kalbindeki sultāna bak

Sen tımar it derdine ezkārıla ‘ irfāna bak

40b

Mekteb-i dilden oku gel *Hel etādan*³¹⁷ bir sebak

Aç gözün mir’āt-ı dilde hüccet-i Qur’āna bak

Cūşa gel ‘ aşķile Hākdan eyle ‘ irfānı niyāz

Kaṭre-i ‘ ummāndan iste dā’imā ummāna bak

Dīde-i cāndan temāşā it ḥaḳīḳat sırrını

Çeşm-i cāndan sil ğubārı dīdeden şāhāne bak

Destini kaldır niyāz it derdile şubḥ u mesā

Hāliş ol bāb-ı recāda ey Şerīf dīvāna bak

75³¹⁸

Fe‘ ilâtün Fe‘ ilâtün Fe‘ ilâtün Fe‘ ilün

41a

‘ Āķıbet bezm-i cihānuñ şoñı vīrān ancak

Her gelen naķşına bir vechile seyrān ancak

³¹⁶ Bu şiir, mecmuada “İlāhī” başlığıyla yer almaktadır.

³¹⁷ “İnsan üzerinden henüz kendisinin anılan bir şey olmadığı uzun bir süre geçmedi mi?” (İnsan, 76/1)

³¹⁸ Bu şiir, mecmuada “Ġazel” başlığıyla yer almaktadır.

Kimisi devletini dā'im bākīdür şanmış³¹⁹

Kimi encām bilüp oldu perişān ancaḳ

‘Āşık-ı şādık olan vāḳıf-ı esrār oldu

Ki ḥaḳīkatde olur bende-i cānān ancaḳ

Kim[i] ekdār ile dil-ḥaste perişān olmuş

Bulmamış derdine bir vechile dermān ancaḳ

41b

Kimisi alına aldandı fenā dünyānuñ

Añlamaz mı ötesin meşreb-i ḥayvān ancaḳ

Kimisi māl ile cāh ile nizām-āver olup

Zu‘m ider kendüsini ‘āleme sulṭān ancaḳ

Bu Şerīfāya su‘āl eylerise ‘ārifler

Evveli āhiri yok miḥnet her ān ancaḳ

76³²⁰

Fā‘ ilātün Fā‘ ilātün Fā‘ ilātün Fā‘ ilün

42a

Şimdi dil mülkine ḳondı bir ‘aceb sulṭān-ı ‘aşḳ

Menzil-i maḳsūd buldı derd ile pinhān-ı ‘aşḳ

Ḳalbde meşṭūr eylemişken eyledi izḥār-ı dīl

Żabṭ u rabṭ itdi bu ‘ālemdeki cānān-ı ‘aşḳ

³¹⁹ Mısra aruz veznine uymamaktadır.

³²⁰ ³²⁰ Bu şiir, mecmuada “İlāhī” başlığıyla yer almaktadır.

42b Şūfī zānn itdi bunı kim dosta tesbīh̄le gider
Ben direm tesbīh̄ ü tehlīlüm hemān mihmān-ı ‘aşk

Şūretā kendü atında eyledi inkār-ı mey
Bilmedi meyden murādum zıkrile mestān-ı ‘aşk

43a ‘Aşk şarā[bı]nuñ cür‘ asın içmekdür āşıqlara
Ey Şerīfā merkez-i hāq şübhesüz ‘im‘ ān-ı ‘aşk

77³²¹

Fe‘ ilātün Fe‘ ilātün Fe‘ ilün

‘Ālemüñ ismi gibi ‘ālemi yok
Zevke şāyeste olur bir demi yok

Şūretā şūreti ādem ammā
Hele ādem diyecek ādemi yok

Müdde‘ī ‘arz-ı muhabbet eyler
Kimsenüñ kendü gibi hem-demi yok

Devlet ise ibāle sezā³²²
Göre māsı degül mükەرremi yok³²³

³²¹ Bu şiir, mecmuada “Ġazel” başlığıyla yer almaktadır.

³²² Mısra aruz veznine uymamaktadır.

³²³ Mısra aruz veznine uymamaktadır.

Kime keşf eyleyelüm esrârı
Bâ‘iṣ-i şevk olacaḡ elzemi yok

Genc-i vicdānda Şerîfâ kaldı
Kendi yok kendisinüñ aḡdemi yok

43b

ḤARFÜ’L-KÂF

78³²⁴

Fâ‘ ilâtün Fâ‘ ilâtün Fâ‘ ilâtün Fâ‘ ilün

Ey göñül ma‘ mūr iken vîrâne olduḡ bilmedük
Âteş-i ‘aşḡa yanar pervâne olduḡ bilmedük

Bir zamān âyîne-i ḡalbinde dost vechin görüp
Vâsıl-ı dîdâriken bî-gâne olduḡ bilmedük

Nûr-ı zâtuñ şu‘ le-i seyl eyledük ḡalbini pāk
Mazhar-ı esrârıla mestâne olduḡ bilmedük

Mest idüñ evvel şarâb-ı lâ-yezālîden şehâ
Bir ayılmaz derdile mey-ḡâne olduḡ bilmedük

Bu Şerîfâ cezbe-i‘ aşḡ ile mecnûna dutup
Kendüsiyle söylenüp dîvâne olduḡ bilmedük

³²⁴ Bu şiir, mecmuada “İlâhî” başlığıyla yer almaktadır.

Fā‘ ilātün Fā‘ ilātün Fā‘ ilātün Fā‘ ilün

Himmet-i pīrān ile feyz-āşinā olsam gerek
 Hidmetinde Ḥazret-i Pīrūñ dü-tā olsam gerek

44a

Beẓl-i maḳdūr eyleyüp her vechile teslīmde
 Kām-yāb-ı maḳhar-ı şevḳ-i rızā olsam gerek

Ḥamdüli’līlāh oldı dil bāb-ı tevekkülde be-nām
 Bendeñüz taḥşil-i ders-i bī-riyā olsam gerek

Himmet-i ‘ālī gerek ehl-i dilūñ birbirine
 Pertev-i iḥlāşile himmet-sezā olsam gerek

Maḥlaşum ismüm Şerīfā meslegümdür Ḳādirī
 Kesb-i taḥşil-i ma‘ arif intimā olsam gerek

ḤARFÜ’L-LĀM**Fā‘ ilātün Fā‘ ilātün Fā‘ ilātün Fā‘ ilün**

Gülşen-i vuşlat dilersen bāb-ı istiḡnāda ol
 Lezzet-i vaḥdet dilersen cennet-i ma‘ nāda ol

³²⁵ Bu şiir, mecmuada “İlāhī” başlığıyla yer almaktadır.

³²⁶ Bu şiir, mecmuada “İlāhī” başlığıyla yer almaktadır.

Kesb-i himmet eyleyüp pîrân-ı ehlu'llâhdan
Bî-riyâdur gâh da hîdmet itmege icrâda ol

44b ' Aşķile kesb eyleyüp âdâbı kıl sa' y-ı cemîl
Hâlini ' arz eyle pîrâna hemâñ inhâda ol

Böyle hayretde ķalup olma esîr-i infi' âl
Togrı gel toğrı yûri fermâna âmâde ol

Ehl-i dil her vechile hîdmet geçirmişdür ħora
Eyleme aşlâ teğâfûl şûretâ seccâde ol

Elde tesbîĥ ü riyâ ta' dâdîdur bād-ı hevâ
Zîkr [ü] fikri dâ'imâ cem' eyleyüp dil-sâde ol

Bu Şerîfâ bende-i feyz-i şafâ ma' mûr ide
Sen daĥi ma' mûr iseñ merd-i dil-iĥyâda ol

81³²⁷

Fe' ilâtün Fe' ilâtün Fe' ilâtün Fe' ilün

Saña bir cevher-i yektâ disem lâf degül
Vâķı' â diñlememeñ nuţķuma inşâf degül

45a Mâ-sivâ ħubbı dil-i şâfa kûdûret virdi
O cihetle bu gönül âyîne-i şâf degül

³²⁷ Bu şiir, mecmuada “İlâhî” başlığıyla yer almaktadır.

Zāhidān mes'ele-i 'aşkı da hāl idemedi

Ders-i 'irfān ṭabī' atları keşşāf degül

Ḳalduḳ esrār-ı ṭarīḳatde hele bī-behre

'Ömri taḥşīlüne ḥarc eyle kim isrāf degül

Hîç teḥī zan eyleme nuṭḳ-ı Şerīfā zirā

Sözleri nuṭḳ-ı müneccim gibi 'arrāf degül

82³²⁸

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

Ḳāf-ı 'anḳā-yı muḥabbet āşiyānıdur göñül

Hem hümā-yı himmetünde ḥānumānıdur göñül

'Arş-ı 'alādan daḥi her vechile olmış bülend

Ḥāşılı 'ibret-nümā ḥikmet mekānıdur göñül

45b Söyler ammā söylemez esrārını keşf eylemez

Mürşid-i kāmīl gibi rāz-ı nihānıdur göñül

Cümle a' zānuñ hele sultān-ı 'ālī-şānıdur

Merd-i mül anı muḥabbet pehlevānıdur göñül

Ehl-i 'aşḳa maṭla' -i ilḥām olur zāt-ı Şerīf

Vuşlat-ı 'ilm-i ledünnüñ hem-' inānıdur göñül

³²⁸ Bu şiir, mecmuada “İlāhî” başlığıyla yer almaktadır.

83³²⁹

Meḥ'ülü Mefā'īlü Mefā'īlü Fe'ülün

Aldanma fenā mülkinüñ 'āline göñlüm³³⁰

Meyl eyleme bir vechile iḳbāline göñlüm

Bir ḥāl ile bāḳi degül ol ḥarābdur vīrāne³³¹

Düşme heves-i cāhına hem mālına göñlüm

'Ömrüñ güzerān eyledi beyhūde hevesle

Şükr eyleyegör ni'etine ḥāline göñlüm

46a

Bu dār-ı fenā 'āḳibeti daḥi fenādur

Gel uyma şaşın bu dil meyyāline göñlüm

Tafşıl Şerīfāya yazılur oldı müdevven

Baḳ anlayagör şoḥbet-i icmāline göñlüm

³²⁹ Bu şiir, mecmuada “İlāhī” başlığıyla yer almaktadır.

³³⁰ Mısra aruz veznine uymamaktadır.

³³¹ Mısra aruz veznine uymamaktadır.

Fâ‘ ilâtün Fâ‘ ilâtün Fâ‘ ilâtün Fâ‘ ilün

Bir firâka düşmişem ki ‘ aşka giryân olmuşam
Derd-i ‘ aşkıyla dem-â-dem derde mihmân olmuşam

Hâlümi keşf eylesem mahlûkdan olmaz bu meded
Ben ki ahvâlüm dimem ğayrı perîşân olmuşam

*Lî-ma‘ allâh*³³³ hamrını kılmış ezel ‘ âşıklara
Kaṭresin nûş eyleyüben cân-ı cânân olmuşam

46b

Yok benüm gönlüm gibi hîç kimsede şabr-ı cemîl
Anuñiçün bendeñiz şabrıyla şükrân olmuşam

Bulmadum dâr-ı miḥende çünki bir rāḥat yeri
Çâresüz kaldum ‘ aceb kendüme ḥayrân olmuşam

Bir misâfir-ḥâne dünyâdur Şerîf yokdur yerün
Ben de bildüm bu diyârda mesken-vîrân olmuşam

³³² Bu şiir, mecmuada “İlâhî” başlığıyla yer almaktadır.

³³³ “Allâhla beraber olduğum öyle anlar var ki, ona en yakın melekler ve hatta gönderilen nebîler dahi erişemez.” El-Aclûnî, *age*, c. II, s. 173.

85³³⁴

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

‘ Āşıkam gülzāra karşı yana yana Hū direm

Derd ile dildāra karşı yana yana Hū direm

Giceler tā şubḥa dek çeşmüm yaşı oldu revān

Yanaram ben nāra karşı yana yana Hū direm

47a

Mest olup cām-ı muḥabbet nūşuna geldüm bu gün

Hîç ayılmaz yāre karşı yana yana Hū direm

Bülbülem feryād [u] zārum hep güledür hep güle

Ġoncayum ben ḥāra karşı yana yana Hū direm

Yükledüp bu derd metā' ın didüler ‘ āşık baña

Ey Şerîf ol dāra karşı yana yana Hū direm

86³³⁵

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

Mürşidümden sālİKüm himmetle irşād isterem

Bu dil-i vīrānumı ma' mūr ābād isterem

³³⁴ Bu şiir, mecmuada “İlāhî” başlığıyla yer almaktadır.

³³⁵ Bu şiir, mecmuada “Na' t” başlığıyla yer almaktadır.

Men‘are’den³³⁶ feyz-yāb olmak ümidinden olup

Nokta-i ser-bestimūñ ḥalline imdād isterem

47b *Ġonce-i maḳṣūdum açsun bu gülistanda benüm*

Ma‘ rifet taḥṣīline kesbümde üstād isterem

Hānḳāh-ı ḥirmenümde cān ile bel bağladum

Bir du‘ ā-yı bī-riyā ile beni yād isterem

Yokdur isti‘ dādum ‘ālemde Şerifā rütbeye

Mertebeyle bu dil-i maḥzūnumu şād isterem

87³³⁷

Fā‘ ilātün Fā‘ ilātün Fā‘ ilün

Şehr-i ğufrāndur bu māh ol şād-kām

Geldi yā Rabbü’ş-şükür şehrü’s-sıyām

Eyledi kullarına luṭfuñ tamām

Geldi yā Rabbü’ş-şükür şehrü’s-sıyām

48a *Sünnet-i Peyġām-beri icrā ider*

Giceler tā şubḥa dek iḥyā ider

Şevḳile tesbīḥ okuyup āh ider

Geldi yā Rabbü’ş-şükür şehrü’s-sıyām

³³⁶ “Kendini bilen Rabb’ini bilir.” El-Aclûnî, *age*, c.II, s 262.

³³⁷ Bu şiir, mecmuada “Fî Medḥ-i Ramazân-ı Şerif” başlığıyla yer almaktadır.

Şā'imīn ü şā'imāta ol Hudā
Dünye vü 'uqbāda lutfeyler 'itā
Şevķile şā'im olandur dā'imā
Geldi yā Rabbü'ş-şükür şehrü's-sıyām

Şehr-i ümmetdür bu mäh-ı pür-sürür
Mağfired eyler bizi Rabb-i Ğafūr
Gündüzi 'īd gice olmuş Kadr-i nūr
Geldi yā Rabbü'ş-şükür şehrü's-sıyām

48b

Giceler tervīha vü tesbīh ile
Zikr-i Mevlā idelüm taşrih ile
Bu dil-i nā-şādımız tefrih ile
Geldi yā Rabbü'ş-şükür şehrü's-sıyām

Evveli rahmetleri i' t̄a ider
Evsatında ma' firet ihyā ider
ایاتی nārı āhiri itmā ider
Geldi yā Rabbü'ş-şükür şehrü's-sıyām

Gel Şerīf sen t̄a' at ile kıl 'amel
Eyleme tesbīhi tehlīle kes el
Mäh-ı ğufrāndur bu şehr-i bedel
Geldi yā Rabbü'ş-şükür şehrü's-sıyām

49a

88³³⁸

Mef' ūlū Mefā' īlū Mefā' īlū Fe' ūlūn

Dil-ḥaste olup cevri-i eṭibbādan uşandum

Derde düşeli fikr-i mūdārādan uşandum

Endişesi tūl-i emelūn ġāyet uzatdı

Pek tūl dirāz oldu o sevdādan uşandum

Çün felegūn cānumuza geçdi ġumūmu

Ekdārımuza ġayrıya inhādan uşandum

Bir mertebe sa'y itdük ele girmede maḳşūd

Taḥşīle düşüp ḥalkıla ġavġādan uşandum

Cānından uşandırdı Şerīfā ide 'ālem

Menşūr degül nazmıla imlādan uşandum

49b

ḤARFÜ'N-NŪN

89³³⁹

Mefā' īlūn Mefā' īlūn Mefā' īlūn Mefā' īlūn

Cunū-ı feyz-i 'aşḳuñ dā'imā dīvānesiyüm ben

Şarāb-ı cām-ı şevḳūñ bī-riyā mestānesiyüm ben

³³⁸ ³³⁸ Bu şiir, mecmuada “Ġazel” başlığıyla yer almaktadır.

³³⁹ Bu şiir, mecmuada “İlāhī” başlığıyla yer almaktadır.

Gönülde şabra tākāt kalmadı hengām-ı fırkātde

Vişāle ārzumend olmanuñ eyā n’eyleyem ben

Ḳalender-mezheb oldum ma‘ neṽī-i Bektāş-meşreble

Ṭarīḳ-i bezm-i ‘ aşḳuñ ġālibā merdānesiyüm ben

Şu rütbe baña te‘ şīr eyledi cām-ı muḥabbet kim

Baḳılsa ‘ aşıḳānuñ bir ḳalender ḥānesiyüm ben

Şerīfā çille-i merdāne çekdi niçe demlerdür

Senā-yı himmet olmış erleruñ vīrānesiyüm ben

50a

90³⁴⁰

Mefā‘ ilün Mefā‘ ilün Mefā‘ ilün Mefā‘ ilün

Geçilmez bezm-i dünyāda hele esbāb-ı zāhirden

Budur mefhūm olan im‘ ān idersen her zāhirden³⁴¹

Tevekkül kişveri ‘ uşşāk-ı emn-abād olur zīrā

Devātıdur bu ma‘ nā şoḥbet-i nuṭṭ-ı ekābirden

Ne vaşf-ı ḥüsn ḳābildür ne ta‘ bīr eylemek mümkün

Bu nükte nuḳl olundı nüşā-i ḥaṭṭ-ı mu‘ ammerden

³⁴⁰ Bu şiir, mecmuada “Ġazel” başlığıyla yer almaktadır.

³⁴¹ Mısra aruz veznine uymamaktadır.

50b Maḳāmāt-ı merātible Şerīfā añla esrārı
Sezā-yı himmet olmuş erlerũñ vīrānesiyũm ben

91³⁴²

Mefā‘ ĩlũn Mefā‘ ĩlũn Mefā‘ ĩlũn Mefā‘ ĩlũn

Hikāyāt-ı ġarīb eyler eger dũnyāyı söyletseñ
Zebān-ı hāl ile söyler bũtũn eşyāyı söyletseñ

51a Nizām-ı devlet-i cāhı maḳām-ı şehir-i yārinde
Hayā olmuş yatur şöyle eger Dārāyı söyletseñ
Nedür efgānuña bā‘ iş bu rütbe ah [u] feryādı
Neler söyler idi bũlbũl sen ol şeydāyı söyletseñ
Maḳām-ı fırḳatın söyler o ‘aşkıyla figān eyler
Tehī zanneyleme diñle ne söyler nāyı söyletseñ

51b Neler geldi neler geçdi nā-gehler ḳondı hem göçdi
Temāşalar beyān eyler eger şahrāyı söyletseñ
Açıldı gülleri zībā kimi dil-cũ kimi ra‘ nā
Ki her birisi müsteşnā yaṭan mevtāyı söyletseñ
Şerīfā sen de ‘ibret al temāşā eyleyũp ez-dil
Beyān eyler saña hālũñ bũtũn dũnyāyı söyletseñ

³⁴² Bu şiir, mecmuada “İlāhī” başlığıyla yer almaktadır.

52a

92³⁴³

Mefā‘ ʾlün Mefā‘ ʾlün Mefā‘ ʾlün Mefā‘ ʾlün

Yine dil feyz-yāb oldu maḳāmāt-ı tecellādan

Elün çekdi anuñçün bī-riyā iḳbāl-i dünyādan

Göñül mey-hānesin ma‘ mūr idelden bāde-i ‘ aşkı

Ḥaḳīḳat neş‘ e-yāb oldu şafā-yı şevḳ-i şaḥbādan

Yapıldı bāde-i dilden yakıldı mest olup mülten

Geçer mi bend-i kākülten bu demlerde o sevdādan

52b

Nigāh-ı ğamzesi cellād baña zaḥm ur ol bī-dād

Berāy-ı şark-ı isti‘ dād şehīd oldu bu ğavgādan

Şikāyet ruzigārumdan degüldür ol nigārumdan

Zuhūr itdi mezārumdan bu envār-ı hüveydādan

Şerīfe ber-kemāl olsun sezā-vār-ı vişāl olsun

Hulāşa bī-melāl olsun yapılsun luṭf-ı Mevlādan

³⁴³ Bu şiir, mecmuada “Ġazel” başlığıyla yer almaktadır.

53a

93³⁴⁴

Mefā‘ ʾlün Mefā‘ ʾlün Mefā‘ ʾlün Mefā‘ ʾlün

Biḥamdi’llāh bu şeb ma‘ mūr olup gönüm tecellādan
Şeref-yāb oldu ez-dil bī-riyā feyz-i tesellādan

Biri birün te‘ ākub eyledi ekdār-ı dünyānuñ
Zuhūrâtı dem-â-dem hāşşa bahşādur tevellādan

Virür āşār-ı hikmet ‘ārif-i dānāya da ḥayret
Temāşā gösterür gāhī ḥafādan gāhī bālādan

Bakılsa çeşm-i ‘ibretle eger mir’āt-i dünyāya
Ne şüretler olur peydā o dem naḳḳāş-ı ma‘ nādan

Ḥaḳīḳat üzre diñlersen olur her ḥarf bir ‘ibret
Nazar eyle bu ma‘ nāya bu dem nuṭṭ-ı Şerīfādan

53b

94³⁴⁵

Mefā‘ ʾlün Mefā‘ ʾlün Mefā‘ ʾlün Mefā‘ ʾlün

Hevā-yı nefse uymaḳdan gönül ḥayfā uşanmazsuñ
Bu rütbe irtikāb itdük me‘ āsīden uşanmazsuñ

³⁴⁴ Bu şiir, mecmuada “Ġazel” başlığıyla yer almaktadır.

³⁴⁵ Bu şiir, mecmuada “Ġazel” başlığıyla yer almaktadır.

Enīsũñ nef̄s-i emmāre hele fikriyle bir pāre
Gezersũñ bōyle avāre ġazābına inanmazsuñ

Bu bezm-i dār-ı miḥnetde firḫatde bu ġurbetde
Ḳalup vādī³⁴⁶ -i ḫayretde ṣarāb-ı cürme ḫanmazsuñ

Meger ki rūz-ı maḥşerde ‘adābuñ evliyā fermān
Ḥesāb olursa aḫvālũñ o dem nāra dayanmazsuñ

Şerīfā ḥāb-ı ġafletden yatarsuñ bōyle ḫayretde
Cihāndan ‘ibret almazsuñ bu ġafletden uyanmazsuñ

54a

95³⁴⁶

Müf̄ teilũñ Fā‘ ilũñ Müf̄ teilũñ Fā‘ ilũñ

Cümlesi ‘āşıkларуñ ḫavli ‘Abdü’l-ḫādirũñ
Faḫr-i cihāna çıkar yolu ‘Abdü’l-ḫādirũñ

Ehl-i ṭarīḫat eri ‘āşık olur her yeri
Cümleñũñ üstündedür eli ‘Abdü’l-ḫādirũñ

Tāc-ı şerīfe nişān-ı ḫüccet imzā hemān
Mıṣrī olur bī-gümāñ güli ‘Abdü’l-ḫādirũñ

Cezbesi gelmez dile kāşif olur müşkile
Bülbül-i nālendedür dili ‘Abdü’l-ḫādirũñ

³⁴⁶ Bu şiir, mecmuada “Na‘ t” başlığıyla yer almaktadır.

İbn-i Resûl eydür zeyd-i evlâdıdur
Cümленüñ irşâdıdur ħâli ‘ Abdü’l-kâdirüñ

54b Didi Şerîfâ meded himmetidür Mu‘ ammed
Bendeye oldu sened şâl-i ‘ Abdü’l-kâdirüñ

96³⁴⁷

7+7=14

Dili baĥr-i ĥaĥîkat Sulţân ‘ Abdü’l-kâdirüñ
Eţvârıdur şeri‘ at Sulţân ‘ Abdü’l-kâdirüñ

Şâĥib-i taĥl-ı ‘ âlem cümlesinden muĥterem
Dergâĥı ĥuld-ı ni‘ am Sulţân ‘ Abdü’l-kâdirüñ

Seyyid-i vâlâ-neseb ol gül-i âl-i ĥaseb
Bendesi çekmez te‘ ab Sulţân ‘ Abdü’l-kâdirüñ

Şırķde ise bir gedâ itse teşebbüş aña
Luţf[ı] olur dâ’imâ Sulţân ‘ Abdü’l-kâdirüñ

55a Ĥubb-ı cânda tolidur cümlesinden uludur
İbnü’ş-Şerîf ĥulıdur Sulţân ‘ Abdü’l-kâdirüñ

³⁴⁷ Bu şiir, mecmuada “Na‘ t” başlığıyla yer almaktadır.

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

Bilmeyen dost zülfünü ol dāra ber-dār olmasun

Görmeyen dost vechini ' aşka giriftār olmasun

İtmeyen yār cevrine dā'im taḥammül ' āşıḳān

Bend-i ' aşḳ olup o yār kim yāre hem-yār olmasun

Duymayan çünki ene'l-Ḥaḳ ' āleminden bir şafā

N'eylesün ' āşıḳ anı kim āhile zār olmasun

Bulmayan çü derd-i dost neş'e-i cāmūn görmemiş

Derd arayup ehl-i zāhid derd tekrār olmasun

Ḥaḳḳı bilmekse murāduñ ḳasdını kendinde bul

Ey Şerīfā mesken-i vaḥdetde ' aḡyār olmasun

55b

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

' Āşıḳ olsun cānıla ' ālemde ' irfān isteyen

Cezbe' -i feyz-i ḥaḳīḳat ile seyrān isteyen

³⁴⁸ Bu şiir, mecmuada “İlāhī” başlığıyla yer almaktadır.

³⁴⁹ Bu şiir, mecmuada “İlāhī” başlığıyla yer almaktadır.

Ser-fedâdır ‘îd-i vaşla başı cānı terk iden

İstemez neyl-i vişâli başıla cān isteyen

Mevsim-i vaqt-i bahāruñ ‘āşık-ı şādıklarūñ

Mazhar-ı feyz-i derūn olmağa vicdān isteyen

Bu Şerîfâ eyleyüp seyr-i sülûka iktidâ

Mağşad-ı aqşâyı buldı luṭf-ı Yezdān isteyen

99³⁵⁰

Mefā‘îlün Mefā‘îlün Mefā‘îlün Mefā‘îlün

Saṇa gencîne-i ‘uzlet yeter dünyâyı n’eylersün

Ḳanā‘at var iken ṭul-i emel sevdâyı n’eylersün

56a

‘Acüz-ı dehre dil virmek ḥaṭâdur ehl-i îmāna

Tevekkül dil-berūñ menḥûs iden rüsvâyı n’eylersün

Yetişmez mi muḥabbet kesb iden ‘aşk-ı ḥaḳîḳatden

Şafāya vâşıl ol ğayrı ḳuru ğavġâyı n’eylersün

Ḥayât-ı cāvidānîdur saṇa her demde zikru’llāh

Hevâ-yı nefsile mezmûm olan icrâyı n’eylersün

Şerîfâ cümleden ednâ bilür zātını ‘ārifler

Ḥilâf-ı cinsile ülfetdeki da‘vâyı n’eylersün

³⁵⁰ Bu şiir, mecmuada “îlâhî” başlığıyla yer almaktadır.

Fâ‘ ilâtün Fâ‘ ilâtün Fâ‘ ilâtün Fâ‘ ilün

Cây-gâh-ı bî-riyâdur menzili ‘ âriflerün

Meslek-i rāh-ı Hudâdur menzili ‘ âriflerün

56b

Zâhir ol bâtın katında zerre-i hardal degül

Ehl-i ‘ irfâna sezâdur menzili ‘ âriflerün

Giceler tâ şubha dekdür zikrile halvetleri

Leyle-i Qadr-i entümâdur menzili ‘ âriflerün

Derd-i ‘ aşka düş olup pervâne-veş yanmaqtadır

‘ Âşıkâna ser-fedâdur menzili ‘ âriflerün

Sırr-ı ‘ aşkıdan bî-ğaberdür ey Şerîfâ zâhidân

Ehl-i ‘ aşka reh-nümâdur menzili ‘ âriflerün

³⁵¹ Bu şiir, mecmuada “İlâhî” başlığıyla yer almaktadır.

101³⁵²

Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün

Yatursın ḥāb-ı ğafletle seher gāhī uyanmazsuñ
Bu ğafletle geçer ‘ömrün ‘aceb öncüye kanmazsuñ

57a

Hevā-yı nefesine uyduñ ne uşanduñ vü ne doyduñ
Esīr-i mübtelā olduñ bu işlerden uşanmazsuñ

Ḳıyāmetde ḥesābuñ var ma‘āza’llāh ‘azābuñ var
Ne fikri ictinābuñ var meger ḥaşre inanmazsuñ

Ẓa‘īf-i nā-tüvānsun sen taḥammül nice ḳābildür
Cehennem nārına bir dem āb-ı çāre dayanmazsuñ

Şerīfā cidd-i sa‘y ile ḳabūl it mürşidüñ bendeñ
Hiç aşlā infī‘ālün yok ki bir türlü bulunmazsuñ

102³⁵³

Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün

İlāhī feyz-i luṭfuñla derūnum kām-yāb olsun
Hemişe bende-i ‘aşḳuñ sezā ‘izzet-me‘āb olsun

³⁵² Bu şiir, mecmuada “İlāhī” başlığıyla yer almaktadır.

³⁵³ Bu şiir, mecmuada “Ġazel” başlığıyla yer almaktadır.

57b

Görünsün rûzını dilden cemâl-i vuslat-ı hüccet
Hulûşum dâ'im 'irfân-ı sa'âdet intisâb olsun

Yapılsun şafha-i hâtır şafâ-yı feyz-i vâkıle
Küdûret mahv ola her dem şafâ-yâb-ı habâb olsun

Niyâzum feyz-i himmetle ola maqbûl-i dergâhı
Du'âlarda kabûl olsun hemîşe feth-i bâb olsun

Şerîfâ bendeye yâ Rabb 'inâyet eyle feyzüñle
O da dergâh-ı luṭfunda sezâ himmet nisâb olsun

103³⁵⁴

Fe' ilâtün Fe' ilâtün Fe' ilâtün Fe' ilün

Hüccet-i kıât'ı adur himmeti dervîşānuñ
Hikmete bâliğadur şöhet[i] dervîşānuñ

58a

Mürşidinden uyanup kesb-i fuyûzat iden
Hâlet-i kâmiledür vuşlat[1] dervîşānuñ

Münkir-i cāhile bir vechile olur mı kıyās
Da' va-yı şâyestedür şöhet[i] dervîşānuñ

Şûreti sîreti her kişiye ta'rif olmaz
'İlm-i dîğerde olur himmet[i] dervîşānuñ

³⁵⁴ Bu şiir, mecmuada “Gazel” başlığıyla yer almaktadır.

Bunlaruñ ħālũñ iderlerse Şerîfāya su’āl
Bizüm ülfetde olur ‘‘uzlet[i] dervîşānuñ

ḤARFÜ’L-VĀV

104³⁵⁵

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

Hem-demi esrār olup envār-ı Hū
Ol ziyādañ çeşmüme izhār-ı Hū

58b

Gülşen-i ‘aşq içre bülbüldür gönül
Revnağ-efzâdur aña gülzâr-ı Hū

Hem-dem olsun her nefesde bî-riyâ
Cân u dilden diyelüm hem-vâr-ı Hū

Dâ‘im olsun zıkr [ü] fikrũñ dilde kim
Dilimüz ol şevķile tekrâr-ı Hū

‘Āşık-ı şādıkları ma‘mūr ider
Bu Şerîfānuñ daħi eṭvâr-ı Hū

³⁵⁵ Bu şiir, mecmuada “İlāhî” başlığıyla yer almaktadır.

105³⁵⁶

Fā‘ ilātün Fā‘ ilātün Fā‘ ilātün Fā‘ ilün

Halka-i zikr içre ‘ aşık duralum yâ Hû diyü
[...]³⁵⁷erenler işine idelüm yâ Hû diyü

59a ‘ Aşkıla gel māsivâyı biz yaçalum oda kim
Vech-i dostu ‘ aşıkâne görelüm yâ Hû diyü

Pāk idüp tevhidile āyīne-veş dil-hānesün
Ğill ü ğışı tā içerden sürelüm yâ Hû diyü

Allāh Allāh Hû didükçe murğ-ı rûh etsün şafā
Halka halka çarh-ı zikri kıralum yâ Hû diyü

Varını maḥv it kamu hep ey Şerīf-i Qādirī
Yokluğa biñ cānıla cān virelüm ya Hû diyü

106³⁵⁸

Mefā‘ ilün Mefā‘ ilün Mefā‘ ilün Mefā‘ ilün

Gel imdi diñle ey şūfī kılasun ḳalbini şāfī
Bu pend olsun saña kāfī uyan vaḳt-i seḫerdür bu

³⁵⁶ Bu şiir, mecmuada “Ġazel” başlığıyla yer almaktadır.

³⁵⁷ Vr’de bu kısım yırtılmış olduğu için okunamamış ve noktalarla gösterilmiştir.

³⁵⁸ Bu şiir, mecmuada “Ġazel” başlığıyla yer almaktadır.

59b Açılup bāb-ı Sübhānī durursun Hakkā mihmānı
Bulursun derde dermānı uyan vakt-i şehdūr bu

Uyan kıl āh ile zārı sen iste derdile yārı
Budur ‘āşıqlaruñ kārı uyan vakt-i şehdūr bu

Ne ğafletdür uyanmazsuñ vişāl-i yāre yetmezsüñ
Hevādan hıç uşanmazsuñ uyan vakt-i şehdūr bu

Dükenmez dünyā efkārı virür kısmetini yarı
Geçirdüñ nāzenin ‘ömri uyan vakt-i şehdūr bu

Şeher vakti uyan yalvar murāduñ Hakdan iste var
Bu sözüm itme sen inkār uyan vakt-i şehdūr bu

60a Şerīf zıkr eyle Mevlāyı n’idersün ğayrı ğavgāyı
Bulursun şevk-ārāyı uyan vakt-i şehdūr bu

107³⁵⁹

Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün

Nedür bu tāb-geh-i ğaflet uyan vakt-i şehdūr bu
Zamān-ı feyz himmet-i rāyegān vakt-i şehdūr bu

Enīsüñ ola seccāde bulunmaz mişli dünyāda
Şenā-yı ehl-i ‘irfāna zamān vakt-i şehdūr bu

³⁵⁹ Bu şiir, mecmuada “İlāhī” başlığıyla yer almaktadır.

Şafā-yı kalbe bādīdür cemāl-i vuşlata hāvī
Medār-ı pertevi ruḥ-ı revān vaḳt-i şeherdür bu

Du‘ālar mazhar-ı himmet şenālar şükr-i bī-minnet
Ḳabūli rahmet-i Raḥmān olan vaḳt-i şeherdür bu

60b Şerīfā ḥāriḳu’l-‘āde olagör ḥāzır āmāde
Niyāzuñ bī-riyāya hem zamān vaḳt-i şeherdür bu

ḤARFÜ’L-HĀ’

108³⁶⁰

Mefā‘ ilün Mefā‘ ilün Mefā‘ ilün Mefā‘ ilün

Zuhūruñ bā‘ iş-i ‘izz ü sa‘ādet yā Resūlu’llāh
Vücūduñ cümleye ‘ayn-ı ‘ināyet yā Resūlu’llāh

Şereflendük bugün mevlūd-i pākūñle olup iḥyā
Ḳudūmuñ kâ’ināta baḥr-i raḥmet yā Resūlu’llāh

Yüzüñ āyīne-i Raḥmān seni vaşfeyledi Ḳur’ān
Vişālūñ derdüme dermān şefā‘ at yā Resūlu’llāh

Elüm al düşmişem kaldır vişālūñle beni güldür
Yetīme bī-kese kâruñ ‘adālet yā Resūlu’llāh

³⁶⁰ Bu şiir, mecmuada “Na‘ t” başlığıyla yer almaktadır.

61a Başında t c-ı m -ev  ³⁶¹ sen   ş n ndadur T -ha
ş r fe ş fkat        ker met y  Res lu'll h

109³⁶²

Mef      n Mef      n Mef      n Mef      n

F z n oldu der n-ı intiz rum y  Res lu'll h
  b r-ı    -i derg hu  ider m y  Res lu'll h

Beni irv  idüp feyz-i z      eyle sult num
Bu yolda   lmadı şabr [u]   r rum y  Res lu'll h

ş b   'l- ayr olunca n  -i fery d olur k rum
O ku l gice gündüzde ararum y  Res lu'll h

  n yet eylemezse  r z-ı ma şerde bu n -  ra
Teb h olur iki      de k rum y  Res lu'll h

61b ş r f  derdmende lu f-ı i s n eyle re'fetle
Ta amm l itmege yok i tid rum y  Res lu'll h

³⁶¹ “Bunun  zerine Allah, kuluna vahyini bildirdi.” (Necm, 53/10)

³⁶² Bu şiir, mecmuada “  zel” başlığıyla yer almaktadır.

Mefā‘ ʾilūn Mefā‘ ʾilūn Mefā‘ ʾilūn Mefā‘ ʾilūn

Cemālūñ gülşeninde ‘andelibüm yâ Resūlu’llāh
Firākuñ çekmede merd-i ġarībüm yâ Resūlu’llāh

Saňa vuşlatdur ancağ maqşudum rāh-ı tarīkatde
Meşāyihden anuñçün ben münībüm yâ Resūlu’llāh

Şalâtıyla selāmuñ baňa her demde hayāt-efzā
Biḥamdi’llāh bu ḥāletle rebībüm yâ Resūlu’llāh

Cemālūñ intizārı cānuma kār itdi Sulṭānum
[...] ³⁶⁴ ki andan bī-naşībüm yâ Resūlu’llāh

62a Günāhkāram cihānda cürm-i ‘işyānum ḡatı çokdur
Ümitvār-ı şefā‘ atūñ ḥabībüm yâ Resūlu’llāh

Şerīfā derdmendiñ bā‘ iş-i ‘afv ola maḥşerde
Biḥamdi’llāh ḥabīb hem nesībüm yâ Resūlu’llāh

³⁶³ Bu şiir, mecmuada “İlāhī” başlığıyla yer almaktadır.

³⁶⁴ Vr’de bu kısım yırtılmış olduğu için okunamamış ve noktalarla gösterilmiştir.

Mefā‘ ʾilūn Mefā‘ ʾilūn Mefā‘ ʾilūn Mefā‘ ʾilūn

İçüp mey-ḥāne-i dilden mey-i ‘ aşkı olup āgāh
Vücūdum mülkine şāhum oluban ‘ ārif-i bi’ llāh

Bu vaḥdet sırr-ı tevḥidden alup feyz-i İlāhiden
O zevk-i sırr-ı vaḥdetden alup kıldum anı dil-ḥāh

Bu ‘ aşk-ı İlāhīdür derūna girmeyen bilmez
Mülâzımlar kapusunda nidā eyler durup her gāh

62b

Bulanlar vech-i tecrīdi maḳām-ı feyz-i tevḥīdi
Olur esrārına vāḳıf bulur envār-ı zikru’ llāh

Şerīfā sırrı sırr eyle şaḳın nā-dāna fāş itme
Yüri mektūm-ı sırr eyle idesün seyr-i sırru’ llāh

4+3=7

‘ Āşıkıların esrārı

Lā-ilāhe illā’ llāh

Kāmillerün ezkārı

Lā-ilāhe illā’ llāh

³⁶⁵ Bu şiir, mecmuada “Ġazel” başlığıyla yer almaktadır.

³⁶⁶ Bu şiir, mecmuada “İlāhī” başlığıyla yer almaktadır.

Ehl-i ĩmānuñ sözi
Lā-ilāhe illā'llāh
Ağardur dā'im yüzi
Lā-ilāhe illā'llāh

Mü' minleruñ şalāhı
Her maḥlūkuñ felāhı
Cennetuñ ḥod miftāhı
Lā-ilāhe illā'llāh

Her sālīkuñ reh-beri
Nur-ı ḳalbüñ envārı
Zat-ı Ḥaḳḳuñ mazḥarı
Lā-ilāhe illā'llāh

Maṭlūba vişāl ider
Maḳşūd[u] ḥaşıl ider
Sālīk[i] kāmīl ider
Lā-ilāhe illā'llāh

İtmām ider ĩmānı
Maṭrūd ider şeyṭānı
Esmālaruñ sulṭānı
Lā-ilāhe illā'llāh

63a

Gel Mevlāya şükreyle
Dā'im dilde fikreyle
Şerīf Hakkı zikreyle
Lā-ilāhe illā'llāh

63b

113³⁶⁷

Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün

Bu meydān-ı muḥabbetde şalā yā Hū edībāne
Olan cümle meveddetde şalā yā Hū edībāne

İdenler şeyḫine ḥidmet teyişür kendüye devlet
Ki böyle buldular rif at şalā yā Hū edībāne

Kulı ol ulu sulṭāna iriş bir merd-i Geylāne
Olursın bende Ceylana şalā yā Hū edībāne

Giceler durma sen ġāfil olagör sözüme kâ' il
Ebed olmaz saña ḥā' il şalā yā Hū edībāne

Gelenler toġrı meydāna virürler cānı kurbana
Aşılmaz bu söz yābāna şalā yā Hū edībāne

64a

Kulağ tut eyle bir mengüş tehī zan itme kılma boş
Bu sözüm sālīke biñ cüş şalā yā Hū edībāne

³⁶⁷ Bu şiir, mecmuada “Ġazel” başlığıyla yer almaktadır.

Olanlar pîrine vâşıl adıyla oldılar vâşıl
Budur maḥsûle ve'l-ḥâşıl şalâ yâ Hû edîbâne

Şerîf it ḥidmet-i pîrân kerem eyler saña Yezdân
Yeter luṭfıla bu iḥsân şalâ yâ Hû edîbâne

114³⁶⁸

Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilün

Bakma ey dil sen gürûh-ı Kâdirînün ḥâline
Bu melâmet ḥırkasıdur pes ber-â-ber şâlına

Nîk [ü] bed birdür ḥaḳîḳatde bakılsa bî-riyâ
Beñzemez esrâr-ı iḳbâli anuñ aḥvâline

64b Şûretâ ednâdur ammâ ma' nâda bilseñ anı
Her biri sultân-ı ' âlem feyz-i istikbâline

Zâhidâ esrârını fehm idemezseñ añlaruñ
Bâri im' ân-ı nazar kıl şoḥbetüñ icmâline

Şûret-i zâhirle olmaz rütbe-i ' aşkı beyân
Bestedür üftâdeler esrâr-ı *mâ-fî'l-yâline*³⁶⁹

Nükte-i ' ilm-i ledünni nuṭṭıla olmaz beyân
Kâl ile olmaz Şerîfâ vaşf-ı istikbâline

³⁶⁸ Bu şiir, mecmuada “Ġazel” başlığıyla yer almaktadır.

³⁶⁹ Boyunun sırlarına.

65a

115³⁷⁰

Fe‘ ilātün Fe‘ ilātün Fe‘ ilātün Fe‘ ilün

Qalmaz eyyām-ı kūdūret gider in-şā’allāh

İde te’sir-i du‘ āmız eşer in-şā’allāh

Hakk Te‘ āla keremünden ide elṭāf-ı Hudā

Cümle maqşūdımız ihsān ider in-şā’allāh

Mevsim-i vaqt-i bahār oldu açıldı güller

Geliyor vaqt-i şeherden haber in-şā’allāh

Tesliyet bahş olalı āb-ı zülāl-i himmet

Qalmadı söz dīvanumda şerer in-şā’allāh

Bu Şerīfāya bahş olalı feyz-i derūn

Vaqt-i şevk oldu bu şām [u] seher in-şā’allāh

65b

HARFÜ’L-YĀ’

116³⁷¹

Fā‘ ilātün Fā‘ ilātün Fā‘ ilātün Fā‘ ilün

Mazhar-ı feyz-i Hudāyuz Qādiriyyüz Qādirī

Ehl-i ‘ aşka pīş-vāyuz Qādiriyyüz Qādirī

³⁷⁰ Bu şiir, mecmuada “İlāhī” başlığıyla yer almaktadır.

³⁷¹ Bu şiir, mecmuada “Na‘ t” başlığıyla yer almaktadır.

Çekmezüz kayd-ı sivâyı mâ-sivâdan ‘ârîyüz
Târik-i her dü-sezâyuz Kâdirîyüz Kâdirî

Hâzret-i Sultân ‘Abdu’l-kâdire kul olmuşuz
Himmetiyle pür-şafâyuz Kâdirîyüz Kâdirî

Kalbimiz âyînesi buldı cilâ envâr ile
Rûşenâ-bahş-ı rızâyuz Kâdirîyüz Kâdirî

Katreyüz şüretde ammâ ‘âlem-i ma‘ nâdayuz
Bahr-i eltfâf-ı Hudâyuz Kâdirîyüz Kâdirî

66a Biz Şerîf İbnü’ş-Şerîfüz âsitânuñ beklerüz
Hâdim [ü] fakr-i fenâyuz Kâdirîyüz Kâdirî

117³⁷²

Fâ‘ ilâtün Fâ‘ ilâtün Fâ‘ ilâtün Fâ‘ ilün

Hâmil-i sırr-ı haqîkatdür gürûh-ı Kâdirî
Vâkıf-ı esrâr-ı hikmetdür gürûh-ı Kâdirî

A‘lem-i ilm-i ledündür vâriş-i sırr-ı velî
Sâlik-i şâh-ı velâyetdür gürûh-ı Kâdirî

İntisâb it dergeh-i Sultân ‘Abdu’l-kâdire
Câh-ı vâlâ-yı ‘inâyetdür gürûh-ı Kâdirî

³⁷² Bu şiir, mecmuada “Gazel” başlığıyla yer almaktadır.

Baş egüp her bir velî dergâha oldu bendeler

Nâ‘il-i ‘izz ü sa‘âdetdür gürûh-ı Kâdirî

66b

Cümle ecdâduñ Şerîfâ şerrine maḥrem durur

Saḥa daḥi ‘ayn-ı ‘izzetdür gürûh-ı Kâdirî

118³⁷³

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

Ravza-i gül-zâr-ı Hâḍdur ‘aşḳ-ı pāk-i Kâdirî

Mazḥar-ı esrâr-ı Hâḍdur ‘aşḳ-ı pāk-i Kâdirî

Kenz-i *lâ-yefnâ*³⁷⁴ya vâsıl oldu ḳalb-i ‘âşıkân

Maṭla‘-i envâr-ı Hâḍdur ‘aşḳ-ı pāk-i Kâdirî

Devr ider bu nüh felek ‘aşḳ-ı Hudâ ile müdām

Merkez-i devvâr-ı Hâḍdur ‘aşḳ-ı pāk-i Kâdirî

Ehl-i ‘aşḳuñ ḥâline vâḳıf degüldür zâhidân

Ḥılḳat-i esrâr³⁷⁵-ı Hâḍdur ‘aşḳ-ı pāk-i Kâdirî

67a

‘Aşḳ-ı Mevlâ iledür [...] ³⁷⁶Şerîfâ şubḥ [u] şām

Cezbe‘-i devvâr-ı Hâḍdur ‘aşḳ-ı pāk-i Kâdirî

³⁷³ Bu şiir, mecmuada “âazel” başlığıyla yer almaktadır.

³⁷⁴ Tükenmez.

³⁷⁵ Vr.’de kelime “پ” ile yazılmış.

³⁷⁶ Vr.’de bu kısım yırtılmış olduğu için okunamamış ve noktalarla gösterilmiştir.

Fā‘ ilātün Fā‘ ilātün Fā‘ ilātün Fā‘ ilün

Bā‘ is-i kesb-i sa‘ âdetdür maḳām-ı Qādirī
 Maṭla‘ -i nūr-ı hidāyetdür maḳām-ı Qādirī

Feyz-i âdâbıyla ḥaḳḳā ‘ âşıkı te’ dīb ider
 Ekmel-i rāh-ı tarīḳatdür maḳām-ı Qādirī

Bundadır ‘ âşıkıların ser-māye‘ -i ‘ irfānide
 Maḥrem-i rāz-ı ḥaḳīḳatdür maḳām-ı Qādirī

‘ Âşık-ı sādıqların ma‘ mūr olur eṭvâriyla
 Menşe‘ -i nur-ı ‘ ināyetdür maḳām-ı Qādirī

Herkese olmaz müyesser maḥrem olmaḳ sırrına
 Aşl-ı kân-ı sa‘ âdetdür maḳām-ı Qādirī

67b Şevḳinün bir zerresi ḥurşid-i ‘ âlem-tâb olur
 Gün gibi evc-i kerâmetdür maḳām-ı Qādirī

Yümnile ‘ âşıkların şādân-ı feyz-i ḥâl ider
 Maşdar-ı sırr-ı velāyetdür maḳām-ı Qādirī
 Bu Şerīfâ Qādirī oldı şeref-yâb-ı kemâl
 Hem-dem-i yümn-i mürüvvetdür maḳām-ı Qādirī

³⁷⁷ Bu şiir, mecmuada “Gazel” başlığıyla yer almaktadır.

Fâ‘ ilâtün Fâ‘ ilâtün Fâ‘ ilâtün Fâ‘ ilün

İsm-i Hayy ile tecellîde kemâl-i Kâdirî
 Oldı ihyâ ehl-i ‘irfâna maḳâl-i Kâdirî

Sâlikânun cümlesi dil-zindedür bu ismile
 Bendegânı eyledi ârzû-yı lâl-i Kâdirî

68a

Çün ‘abâ ‘an-ced ulu nesl ü aşlı kām-yâb
 Pür-kemâl olsa sezâdur ittisâl-i Kâdirî

‘Âleme virdi şeref envâr-ı zikru’llâh ile
 Himmet-i ‘uzmâya mazḥardur vişâl-i Kâdirî

Cezbe‘-i rûḥâniye vü sâyesi enfâs olur
 Dem-be-dem kân-ı ḥaḳîḳatdûr ḥayâl-i Kâdirî

Cezbe-i sa‘ diyye oldı muttaşıl cunbişleri
 Birbirinden fark olmaz ehl-i ḥâl-i Kâdirî

Bu Şerîfâ’ya ḥayât-ı câvidânîdür tamâm
 Eyledi ihyâ anı Tûr-ı cemâl-i Kâdirî

³⁷⁸ Bu şiir, mecmuada “İlâhî” başlığıyla yer almaktadır.

Evliyānuñ serveri hem pertev-i Peyğām-beri
Merd-i Hūdā reh-beri şeyhüm ‘Abdu’l-kādirī

Hāḡ velīdür gördiler pāyine yüz sürdiler
İbn-i Resūl didiler şeyhüm ‘Abdu’l-kādirī

Bilmek dilersen anı fedā kııl cān u teni
Ma‘ mūr ider ol seni şeyhüm ‘Abdu’l-kādirī

Rub‘ -ı meskūnda tamām muḡtedā-i ḡāṣṣ [u] ‘ām
Ġavṣ-ı a‘zam ve’s-selām şeyhüm ‘Abdu’l-kādirī

Evliyāya reh-nümā ehl-i ‘aşḡa piş-vā
Seyf-i meslūl-i Hūdā şeyhüm ‘Abdu’l-kādirī

Rāhı Hāḡḡuñ rāhıdur cümleñüñ penāhıdur
Şerīfūñ dil-ḡāḡıdur şeyhüm ‘Abdu’l-kādirī

Meḡ ūlū Mefā‘ ūlū Mefā‘ ūlū Fe‘ ūlūn

Feyz-i seheri şubḡ-ı dilūñ aḡı göründi
Baḡr-i eṣer-i vaḡdetūñ ırmaḡı göründi

³⁷⁹ Bu şiir, mecmuada “Ġazel” başlığıyla yer almaktadır. Ayrıca şiirin vezni, bozuk olduğu için bulunamamıştır.

³⁸⁰ Bu şiir, mecmuada “Ġazel” başlığıyla yer almaktadır.

Dil kayd-ı ta‘alluḡdan olup luṭfıla āzād
‘Uṣṣāka ṣafā-baḥṣ olacaḡ ḡaḡı göründi

Esrār-ı ma‘āniden iderken dili hūṣ-yār
Vaḥdet-i meyūn mest-i ayaḡı göründi

Bir ṣāf-dilüz eylemezüz ‘aşḡı ferāmūṣ
Her baḡta olanımızıñ ṣaḡı göründi

69b

Gülzār-ı ḡaḡīḡatde Ṣerīf olma ḡāmūṣ
Gülşende saña bülbul-i cān bāḡı göründi

123³⁸¹

Mefā‘ ilün Mefā‘ ilün Mefā‘ ilün Mefā‘ ilün

Mey-i ‘aşḡ-ı İlāhiden bu gönüm feyz-yāb oldu
Olup mestāne ṣevḡūnle derūnum neṣ’e-yāb oldu

Deḡiṣdüm zūhdi ben ‘aşḡ-ı ma‘ārif lezzetüm aldum
Gönül ‘ilm-i ledünnide niḡe biñ faṣl-ı bāb oldu

Ḥaḡīḡat-bīn olan erler bulurlar sırr-ı tevḡīdi
Oḡursañ nūn ile ṣādı saña ḡüsn-i me‘āb oldu

³⁸¹ Bu şiir, mecmuada “Na‘t” başlığıyla yer almaktadır.

Ṭulū‘ itdi ḥaḳīḳatden baña bir ders-i ma‘ nā kim
Derūnum kenz içre ol müdevven bir kitāb oldu

70a Göñül levhinde naḳş oldu ‘ulūm-ı ‘alleme’l-esmā³⁸²
Derūnumda Şerīfā ‘ilm-i ḥikmet feth-i bāb oldu

124³⁸³

Mefā‘ īlūn Mefā‘ īlūn Mefā‘ īlūn Mefā‘ īlūn

Bu şeb sırr-ı tarīḳatde biḥamdi’llāh nidā oldu
Bu ḳalb-i miḥnet-ābādum o demde şād-kām oldu

Cilā mir’at-ı ḳalbe çün zuhūr itdü bi-‘avni’llāh
Daḥi maḳşūduma nā’il olup bende tamām oldu

O şeb feryād-ı efgānum idüp ‘ālemleri bī-zār
Şükür yā-Rabbiye lezzet dilümde ber-devām oldu

Açılıp feth-i bāb oldu baña sırr-ı Ḥaḳḳ-ı muṭlaḳ
Bu göñlüm dostını gördüm şehā dünyā ḥarām oldu

70b İrişüp pīrūme nā-gāh alup himmet-i bī-şek
Velīler ‘arşagāhında Şerīf bende imām oldu

³⁸² İlimlerin isimlerini öğretti.

³⁸³ Bu şiir, mecmuada “İlāhī” başlığıyla yer almaktadır.

Fā‘ ilātün Fā‘ ilātün Fā‘ ilātün Fā‘ ilün

‘ Ārif-i āgāh olurduñ bī-riyā bilseñ seni

Şanmayup bī-gāne kendüñ āşinā bil sen seni

*Men ‘aref*³⁸⁵ esrārıdur ‘ aşk-ı İlāhiden murād

Ehl-i ‘ aşkun hāk-i pāyüñ tūtiyā bil sen seni

Kend’özün kendünde bulmış mürşid-i ehl-i kemāl

Maḥrem-i esrār olurduñ dā’imā bilseñ seni

Böyle kıalmazduñ yakılmış ez-kazā olmuş ḥarāb

Semt-i cismünden geçüp rûḥa ğıdā bil sen seni

71a

Himmet-i pīrānla ma‘ mūr olurduñ ‘ āķibet

Her zamān olmazsa bārī cā-be-cā bil sen seni

Sen Şerīfā kendiñi bilsen eger irşād ile

Şād [u] ḥandān olarak kân-ı şafā bil sen seni

³⁸⁴ Bu şiir, mecmuada “İlāhî” başlığıyla yer almaktadır.

³⁸⁵ “Kendini bilen Rabb’ini bilir.” El-Aclûnî, *age*, c.II, s 262, hadis no: 2532.

Mefā‘ ʾilūn Mefā‘ ʾilūn Mefā‘ ʾilūn Mefā‘ ʾilūn

Vücūduñ varlığıñ maḥv it olagör kendünden fānī
Mecāzīden ol āzāde olup mevcūd-ı ḥaqqānī

Mevālīd-i şelāseyle vücūduñ çār-ender-çār
Bu ‘ālemde olur çünkü zuhūr-ı esrārınuñ kânı

Hulāşa eyleyüp Mevlā kerāmet eyledi ‘itā
Hilāfetle idüp iḥyā niyetçe nev‘ -i insānī

71b

‘Azā-i ekber-i ādem sefer-der-vaṭan her dem
Ola hem cūş der dem demde devām zikridür cānı

Saṇa bir mürşid-i kāmīl gerekdür reh-nümā olsun
Bu yolda sālīke lāzım dimişler bī-riyā atı

Şerīfā ğark-ı zāhirden şeref-yāb oldu himmetle
‘Aceb mi vāriş-i ma‘ nā olursa feyzinüñ şānı

³⁸⁶ Bu şiir, mecmuada “İlāhī” başlığıyla yer almaktadır.

127³⁸⁷

Mefā‘ ʾlün Mefā‘ ʾlün Mefā‘ ʾlün Mefā‘ ʾlün

Bugün şevk-i cemāliyle vefālarla şafā geldi

İrişüp zevk-i rûhānî ğazā ile vefā geldi

Dilerken vuşlat-ı yāri irişdi müjdeler fi’l-ḥāl

Ḥayāl-i derd-i miḥnetden ki sem‘ e bir nidā geldi

72a

Beḳā-bi’l-lāh ‘azm idüp fetāya yok imiş raġbet

Şafā vü ehl-i dostıla ırakdan bir şadā geldi

Göñüller şāh-ı ‘ālemdür şafā cāyını isterler

Şükr[ü] ḥamd ola Bārīye bu gün şems-i saḥī geldi

Şerīfā sırr-ı vaḥdetden ṭulū‘ iden bu envārı

Ki görmez münkirān anı bu dünyāya ‘amā geldi

128³⁸⁸

Mefā‘ ʾlün Mefā‘ ʾlün Mefā‘ ʾlün Mefā‘ ʾlün

Cihān-ı bî-beḳādur ‘ākibet ‘ālem olur fānî

Serīr-i salṭanatda maḥv ider sultān-ı devrānı

³⁸⁷ Bu şiir, mecmuada “Meded İlāhî” başlığıyla yer almaktadır.

³⁸⁸ Bu şiir, mecmuada “İlāhî” başlığıyla yer almaktadır.

Cihân-ı cāna dil-beste olanlar ehl-i ğafletdür

Anı aliyle aldadur soñunda meger şeytânı

72b

Bu bir tarz [u] tavırdur kim bakılsa çeşm-i ‘ibretle

Ki herkes nevbetüñ bekler bu da bir sırr-ı sübhânî

Eger ‘âkıl isen ey dil ferâgat mülkine ‘azm it

Tesellî bul haķîkatde bıraķ ‘âlemde ‘unvânı

Gel imdi ey Şerîf sen de cemâl-i Hâķķa vâşıl ol

Bedenden çıkmadan cân reh-beriyle kân-ı ‘irfânı

129³⁸⁹

Fâ‘ ilâtün Fâ‘ ilâtün Fâ‘ ilâtün Fâ‘ ilün

Ehl-i ‘aşķa yâr olanlar görmedi bî-gāneyi

Dâ‘imâ pür-şevķ olanlar n’eylesün kâşāneyi

Ķalb-i âyâtde bulunca cāy dostı ol zamān

Baņa ta‘ n iden ne bulsun şübhesüz dîvāneyi

73a

Dil hamālî Hâķķuñ olmış ‘aşıķa āvāresi

Neylerem rûy-i zemîn üzre gezen dür-dāneyi

Cinsi ma‘ a’l-cinsümle ülfetdür murādum ğayr yok

İstemez bî-mezheb olan meşrebüm yabāneyi

³⁸⁹ Bu şiir, mecmuada “Ķazel” başlığıyla yer almaktadır.

Sākī' -i bākī' elinden bir tolu cām iç Şerīf
‘ Ārızı keyfi olanlar bilmez ol meyḥāneyi

130³⁹⁰

Mefā' īlūn Mefā' īlūn Fe' ūlūn

İden ‘ āşıqlara luṭf-ı ‘ ināyet
Tecellī ile yā Rab tesellī
Ḳoma bu dilde biñ dürlü kesāfet
Tecellī ile yā Rab tesellī

73b

İlāhī ey Ġanī Yezdān [u] Sübhān
İden‘ āşıqlara biñ dürlü dermān
Ḥarāb olmuş idüp luṭfuñla iḥsān
Tecellī ile yā Rab tesellī

Ḳapu geldüm ey luṭuf ıssı Allāh
Ümīdüm sendeür yok ğayra va’llāh
Didūñ *lā taḳneṭur*³⁹¹ مرعانه ey Şāh
Tecellī ile yā Rab tesellī

Şerīf dergāha itdi ‘ arz-ı ḥālī
Ümīd-i vaşlınadur imtişālī
Yine senden olur luṭfuñ vişālī
Tecellī ile yā Rab tesellī

³⁹⁰ Bu şiir, mecmuada “İlāhī” başlığıyla yer almaktadır.

³⁹¹ “De ki: Ey kendi nefisleri aleyhine haddi aşan kullarım! Allah’ın rahmetinden ümit kesmeyin! Çünkü Allah bütün günahları bağışlar. Şüphesiz ki O, çok bağışlayan, çok esirgeyendir.” (Zümer, 39/53)

Fā‘ ilātün Fā‘ ilātün Fā‘ ilātün Fā‘ ilün

Ehl-i ‘ aşkuñ feyz-i himmetden olur ser-māyesi

Kāmilānın da ḥaḳīḳatden olur ser-māyesi

74a

Dā’imā taḥṣīl-i adābıyla ma‘ mūre olur

Bī-riyā bezm-i ṭarīḳatden olur ser-māyesi

Cā-be-cā semt-i mecāza meyl ider bi’l-iḳtiṣā

F’il-ḥaḳīḳa meyl-i vuṣlatdan olur ser-māyesi

Mürşid-i kāmil rızāsı reh-nümāsıdur anuñ

Sālikuñ iḥlāş-ı niyyetden olur ser-māyesi

Cān [u] başı terk ider ‘ aşkuñ yolunda bī-riyā

Bil Şerīf kim kān-ı ḥidmetden olur ser-māyesi

74b

Mefā‘ ilün Mefā‘ ilün Mefā‘ ilün Mefā‘ ilün

Eger bulmak diler sen bī-riyā bir şevḳ-i rūḥānī

Oḳu bir mürşid-i kāmil-edādan ders-i ‘ irfānı

³⁹² Bu şiir, mecmuada “İlāhī” başlığıyla yer almaktadır.

³⁹³ Bu şiir, mecmuada “Na‘ t” başlığıyla yer almaktadır.

Mefāsidden derūnı şāf idüp azāde-dil ol kim

Zuhūr ide o mir‘ at-ı şafā vech-i vicdānı

Televvünden hālāş olmak mürīde emr ü vācībdür

Ki ister şād yine hem-sāye olsun ‘ ayn-ı ‘ ummānı

Şerīfā ‘ aşık u şādık olur emşāline sābık

Olaldan ‘ aşkıla fā‘ ik sezādur olsa meydānı

75a

133³⁹⁴

Fe‘ ilātün Fe‘ ilātün Fe‘ ilātün Fe‘ ilün

İrişüp şehr-i ni‘ am geldi bu mäh-ı Şa‘ bān

Luţf-ı Mevlā-yı Kerīm geldi bu mäh-ı Şa‘ bān

Şehr-i Peygām-ber-i zī-şān Ḥabību’llāh-ı Raḥmān

Müjdeler ‘ āleme kim geldi bu mäh-ı Şa‘ bān

İtdi tecdīd-i berātum kerem [ü] iḥsānı

‘ Afv-ı ğufrān-ı cerā’im geldi bu mäh-ı Şa‘ bān

Ramazān müjdesi ile dilüm iḥyā itdi

Ḥaḳ bu kim luţf-ı‘ azīm geldi bu mäh-ı Şa‘ bān

Eylemiş cümle ḥaṭā’iyāt Şerīfā maġfūr

Ḳalmadı zecr-i elīm geldi bu mäh-ı Şa‘ bān

³⁹⁴ Bu şiir, mecmuada “Ġüft fī –medh-i Şaëb’ân-ı Şerîf” başlığıyla yer almaktadır.

75b

134³⁹⁵

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

Âh u efgân itmişem ben yandırur 'aşkuñ beni

Cümle terk idüp uşandırur 'aşkuñ beni

Bir hayālāsā diyü dünyâyı teşbîh itdüler

H̱āba varsam dā'imā uyandırur 'aşkuñ beni

Teşneyüm ben tâ ezel feyz-i muḥabbet cāmına

Nesne yokdur ḳanduran cān ḳandırur 'aşkuñ beni

Bir saçı Leylāya bend oldu gönül şimden girü

Gide gide 'ākibet uşlandırur 'aşkuñ beni

Bu Şerifī bağlamışdur zülfine ol māh-liḳā

Her bir eşyāya nazarda andırur 'aşkuñ beni

76a

135³⁹⁶

Müstef' ilün Müstef' ilün Müstef' ilün Müstef' ilün

Bir gün ol ehl-i dilün ma' mūr olur virānesi

Ber-bād iken ābād olur dil ḳaşrınun kāşānesi

³⁹⁵ Bu şiir, mecmuada “Na' t” başlığıyla yer almaktadır.

³⁹⁶ Bu şiir, mecmuada “İlāhī” başlığıyla yer almaktadır.

Maḫṣūd iriſem dir isen ſabr eyle kim encām-ı kār
Dil-ḫ̣āhuñ üzre devr ider çarḫ-ı felek dūr-dānesi

Sa‘y eyleyüp himmet olur ḫidmetle bir ḫod ad olur
‘Aſḫıyla olup āſinā kāmīl olur bī-gānesi

Pīrāna hem-demdür Şerīf ümīd ider ola redīf
Zāhir olup ſevḫ-i laṭīf teſrīf ider cānānesi

76b

136³⁹⁷

Mefā‘ īlūn Mefā‘ īlūn Mefā‘ īlūn Mefā‘ īlūn

Düşelden ſevḫine göñlüm unuttum aḡ u ḫarayı
‘Aceb mūmkīn midūr bulmaḫ seni arayı arayı

Ne zāhirde ne ma‘nāda ne deſtinde ne ſaḫrāda
Ne sāhilde ne deryāda gezersem cümle dūnyāyı

Olaldan ‘aſḫuna beste göñül ḫayrān dem beste
Yatur ḫayretde dil-ḫaste bıraḫmaz yine sevdāyı

Elifden yāya dek yazdım Şerīfā oḫudum gezdüm
Sūkūt-ı ‘ācize ancaḫ beyān eyler bu inſāyı

³⁹⁷ Bu şiir, mecmuada “Ġazel” başlığıyla yer almaktadır.

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

Mürşid-i kāmile mükemmel sâlikānuñ reh-beri
 Ğavş-ı a' zam kutb-ı ekrem bu tarîkūn de eri
 Ser-firâzı 'aşrīnuñ mümtâz-ı şeyh-i ekberi
 Fi'l-haḳîḳa bî-mu' âdil ol kerâmet maşdarı
 Şeyhüm İsmâ'îl-i Rûmî meslegidür Qâdirî

Bâ-işâret Rûma teşrîf-i işâbet eyledi
 Kırk sekiz tekyeyi binâ idüp himmet eyledi
 Ez-kerem üç yüz ḫalîfesine ḫidmet eyledi
 Sâlikân-ı bî-şümârı aña ḫidmet eyledi
 Şeyhüm İsmâ'îl-i Rûmî meslegidür Qâdirî

Aña iḥsân-ı kerâmet eylemişdi zü'l-Cemâl
 Her ne nuṭṭ itse biizni'llâh olur aña vişâl
 İşte ez-cümlede leyl olmaz mı bu esrâr-ı ḫâl
 Kim ola nuṭṭ-ı işâbet eylese zîb-i maḳâl
 Şeyhüm İsmâ'îl-i Rûmî meslegidür Qâdirî

Bî-riyâ sa' y-i belîğ itdi bu işlerde tamâm
 Yaydı tekmi'l eyledi iḫlâşla bir nice maḳâm
 Hep kerâmetle tamâm oldu maḳâma ihtimâm
 Ḥamdüli'llâh ḫâşıl oldu bî-riyâ neyl-i merâm
 Şeyhüm İsmâ'îl-i Rûmî meslegidür Qâdirî

³⁹⁸ Bu şiir, mecmuada “Fi Ramazan Sene 1292 Temmuz- Medḫiye-yi Şeyh İsmâ'îl-i Rûmî Ḥazretleri” başlığıyla yer almaktadır.

78a Türbe-i p r-n r ta' y n oldu ol  oph nede
Feste' n  sırr-ı z hir oldu ol k  anede
G yiy  'an  -i hem-ser yatur ol l nede
C n minnetd r  erif  mest ol h nede
 eyh m  sm ' l-i R m  mesle id r   adir 

78b   ahib-i e er h ami-i Derv   ' Ali R miz el-  adir 

1292

Sene

8 Ramazan

79a [...] ³⁹⁹ Derv   R miz n ' leme  adem ba dı ı t ri id r. Bi  iki yüz yetmiş altı senesinde oğlum ' Ali R miz Efendi d ny da  adem ba dı. Cen b-ı H   t l-i  mr ile mu'ammer eyleye  min

1276

Sene

³⁹⁹ Vr'de yırtılmış olan kısım noktalarla belirtilmiştir.

SONUÇ

Şerîf Alî, Kâdirî kaynaklarından ulaşılabilen bilgilere göre 18.yüzyılda yaşamış ve Girit'te bir Kâdirî tekkesi kurmuştur. Kâdirî tarikatının Rûmiyye koluna mensuptur. Tez Çalışmasında Şerîf Alî'nin "Mecmû'a-i Gazeliyyât" adlı eseri incelendi. Eser Şerîf Alî'nin vefatından uzun zaman sonra 19.yüzyılda Derviş Râmiz tarafından istinsah edilmiştir.

Mecmuayı üç ana başlık altında ele aldık. Birinci bölümde şairin hayatı, tarikatı tekkesi, eserleri ve edebî kişiliği yer almaktadır. İkinci bölüm mecmuanın şekil ve içerik özelliklerini, üçüncü bölüm ise mecmuanın transkripsiyonlu metnini ihtiva etmektedir.

Şerîf Alî, eserinde sade ve samimi bir üslup kullanmıştır. Tasavvufî ve dinî terimleri çokça kullanan şair, bu nedenle Arapça-Farsça kelime ve terkiplere çok yer vermiştir. Tophane Kadirîhanesi'nde eğitim görüp buradan hilafet alan şair, şiirlerinde "Mantıku't-Tayr" gibi tasavvufî bir eserin yanında "Ahteri" adlı Arapça bir lügatten ve "Kütüb-i Sitte" isimli hadis kitaplarından bahsederek hem tasavvufî yönden bilgili olduğunu hem de Arapça bildiğini göstermiştir. Mecmuada ağırlıklı olarak aruz veznini tercih eden şair dört şiirinde hece veznini kullanmıştır. İki şiirinde ise, vezin bulunamamıştır. Mecmua, kafiye ve redif olarak incelendiğinde ise 137 şiirden 111 tanesi kafiyeli olup bu şiirlerin kafiyelenmesinde 37 farklı ses ve heceye yer verilmiştir. En çok "-ân" hecesini kafiye olarak tercih edilmiştir. Rediflere bakıldığında ise Şerîf Alî'nin 123 şiirde redif kullandığı görülmektedir. Şair, 21 şiirde ek redif, 25 şiirde ek ve kelime redif, 41 şiirde kelime redif, 26 şiirde kelime grubu redif, 10 şiirde de ek ve kelime grubu redif kullanmıştır.

Şerîf Alî, gazel nazım şeklinin yanında kaside, koşma, muhammes ve murabba nazım şekillerini kullanmıştır. Nazım türü olarak ise, en çok ilâhî nazım türünü tercih etmiştir. Bununla birlikte devriye, methiye, münacaat, nasihatnâme, naat, nutuk, ramazaniye ve tevhit, kullandığı diğer nazım türleridir. Şair, ilahi ve nutuklarıyla Kadiri tarikatına dair birçok hususu dile getirmiştir.

Kâdirî tarikatına mensup bir şeyh olan Şerîf Alî, mecmuasında Hz. Âdem, Hz. Yusuf, Hz. Lokman ve Hz. Muhammed (sav) gibi peygamberlerin isimlerinin yanında Kadiri tarikatın kurucusu Abdülkâdir Geylanî ve Tophane Kâdirîhanesinin kurucusu Şeyh İsmâil Rûmî'den muhabbetle bahsetmiştir. Hallâc-ı Mansur ve Niyâzî-i Mısırî Şerîf Alî'nin mecmuasında yer verdiği diğer sûfilerdir. Niyâzî-i Mısırî, Şerîf Alî'nin edebî kişiliğinin oluşumunda da etkili olmuştur.

Şerîf Alî'nin şiirlerinin lirik, didaktik özellikleri ve samimi anlatımı Tekke Edebiyatının özelliklerini taşımaktadır. Bu çalışma ile Şerîf Alî'nin ve eserinin edebiyat tarihindeki yerine işaret etmek ve mecmua metnini akademik bir şekilde ilim âlemine sunmak hedeflenmiştir.

KAYNAKÇA

AKKUŞ, Mehmet, “İsmâîl Rûmî”, *Diyanet İslâm Ansiklopedisi (DİA)*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul 2001, c.23, s. 120.

AŞKAR, Mustafa, “Niyâzi-î Mısırî”, *DİA*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul 2007, c.33, s. 166-169.

AZAMAT, Nihat, "Kâdiriyye", *DİA*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul 2001, c.24, s. 131-136

BİLGİN, A. Azmi, “Tekke Edebiyatı”, *DİA*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul 2011, c.40, s. 381-384

BOA,C.EV.,Dosya No:158,Gömlek No:7873,1551209

CEBECİOĞLU, Ethem, *Tasavvuf Terimleri ve Deyimleri Sözlüğü*, Ağaç Kitabevi Yay., İstanbul, 2009.

ÇAKIR, Adalet, *Abdülkâdir-i Geylânî ve Kâdirîlik*, , İslâm Araştırmaları Merkezi(İSAM) Yay., İstanbul 2012.

DENİZLİ, Ekrem, *Niyâzi-î Mısırî*, *DİA*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul 2007, c.33, s.169.

DEVELLİOĞLU, Ferit, *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat*, Aydın Kitabevi, Ankara 1997.

DİLÇİN, Cem, *Örneklerle Türk Şiir Bilgisi*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 2016

EL-ACLÛNÎ, *Keşfü'l-Hâfâ ve Muzîe'l-İlbâs Amma's- Tehere Mine'l Ehâdis-i ala Elsineti'n-Nâs, c.I- II, Matbaatü'l- Fünûn*, Haleb 1351.

ERDOĞAN, Kenan, *Niyâzi-î Mısırî Dîvânı*, Akçag Yay., Ankara 1998.

GÜRBÜZ, Mehmet, *Kâbilî'nin "Sultân-ı Hûbâna Münâsib Eş'âr" Adlı Şiir Mecmuası*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Ankara 2011.

GÜZEL, Abdurrahman, TORUN, Ali, *Türk Halk Edebiyatı El Kitabı*, Ankara 2003

İmlâ Klavuzu, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 2008.

GÜZEL, Abdurrahman, *Türk Dili Dergisi Sayı 445-450*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 2013.

İPEKTEN, Haluk, vd., *Tezkirelere Göre Divan Edebiyatı İsimler Sözlüğü*, Kültür Bakanlığı Yay., Ankara, 1988.

İPEKTEN, Haluk, *Eski Türk Edebiyatı Nazım Şekilleri ve Aruz*, Dergâh Yayınları, İstanbul, 2008.

KANDEMİR, Mehmet Yaşar, "Kütüb-i Sitte", *DİA Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları*, , 2003, İstanbul, c.27, s.6

KARAMAN, Hayrettin vd., *Kur'ân-ı Kerîm ve Açıklamalı Meâli*", Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara, 2010

KILIÇ, Hüseyin, "Ahterî", *DİA*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul, 1989, c.2, s.184

KÖKSAL, Mustafa Âsım, *Peygamberler Tarihi*, Ankara, 2003.

KUT, Günay, "Mecmualar", *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi Devirler/ İsimler/ Eserler/ Terimler*, Dergah Yay., İstanbul 1986, s. 170.

LEVEND, Agâh Sırrı, *Türk Edebiyatı Tarihi Giriş*, Türk Tarih Kurumu Yay., Ankara 1984.

....., *Divan Edebiyatı, Kelimeler ve Remizler, Mazmunlar ve Mefhumlar*, Enderun Yayınları, İstanbul, 1984.

- ÖNGÖREN, Reşat, “Rûmiyye”, *DİA*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul 2008, c. 35, s. 240-242
-, “İbrahim bin Edhem”, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul 2000, c. 21, s. 293-295.
- PALA, İskender, *Ansiklopedik Divan Şiiri Sözlüğü*, Kapı Yay., İstanbul 2008.
- REDHOUSE, *Türkçe / Osmanlıca – İngilizce Sözlük*, Çağrı Yay., İstanbul 2006.
- ŞEMSEDDİN SÂMÎ, *Kâmûs-i Türki*, Kapı Yay., İstanbul, 2009.
- ŞERİF ALİ, *Mecmua-i Gazeliyat*, Yapı Kredi Sermet Çifter Araştırma Kütüphanesi, No: 430/b
- ULUDAĞ, Süleyman, “Devran”, *DİA*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul, 1994, c.9, s.248.
- “Abdulkâdir-i Geylânî”, *DİA*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul, 1997, c. 1, s. 234-239
- , *Tasavvuf Terimleri Sözlüğü*, Kabalcı Yay., İstanbul, 2001.
- UZUN, Mustafa, “Mecmua”, *DİA*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul, 2003, c. 28, s. 265-268.
-, “Sidretü’l-Müntehâ” *DİA*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul, 2009, c. 37, s. 152-153.
- ÜNVER, İsmail, “Çeviri Yazıda Yazım Birliği Üzerine Öneriler”, *Türkoloji Dergisi*, c. XI, S.1, Ankara, 1993.
- VASSÂF, Osmanzâde Hüseyin, *Sefîne-i Evliyâ*, Kitabevi Yay. İstanbul, 2015
- YILMAZ, Mehmet, *Edebiyatımızda İslâmî Kaynaklı Sözler*, Enderun Kitabevi, İstanbul, 1992.
- ZARCONÉ, Thierry, “*Un document inédit sur les tekke Qâdirî*”, Paris, 1992, s. 278.

ÖZ GEÇMİŞ

Adı ve Soyadı : Veysel Murat ERDEM

Doğum Yeri ve Yılı : Gediz/1986

Medeni Hali : Evli

Lisans Öğrenimi : Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenliği (2004-2009)

Yüksek Lisans Öğrenimi : Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Eski Türk Edebiyatı Bilim Dalı (2014-...)

Yabancı Dil ve Düzeyi : İngilizce (YDS : 41,25)

Yazışma Adresi : Yeşilova Çok Programlı Anadolu Lisesi
Yeşilova/BURDUR

E-Posta : veyselmurat86@gmail.com